

YÖN

HAFTALIK GAZETE

ÖZEL SAYI:
toprak reformu

OKUYUCUDAN YÖNE

Türkiye İşçi Partisi

Türkiye; CHP'nin halkın partisi mahiyetini yavaş yavaş yitirerek bir eşraf partisi haline gelmeye başlaması ve büyük bir taassupla kendisinden başka hiçbir teşkilatın kurulmasına izin vermemesi, kendi ilkelerine aykırı fikirleri çeşitli yollarla —çoğu kere polis usulleriyle— susturmaya başlamasıyla, bir rejim buhranı içine düşmüştür. Çok partili hayata giriş, rejim buhranına bir çözüm yolu getirmekten çok, çıkmaza gidişi hızlandırmıştır. Çok partili hayatta CHP, ancak prensip bakımından farkları olmayan sadece kendisinden bir derece daha sağda olan partilerin kuruluşuna izin vermiştir. Genel seçimlerde halk, ayrı ayrı parti adları içinde çoğu kere aynı aileden Ahmet ya da Mehmed seçmek zorunda bırakılmıştır. Bilinen dini istismar ya da II. Dünya Savaşı yılları kritik hikâyeleriyle, yurt sorumlularının derinlerine inmeden su üstündeki oynamalarla bir fotoğrafın pozitifini yerine negatif iktidara gelmiştir. Seçim hakkı sadece kendisine sunulan listeler içerisinde kalan halk, sonradan DP, İktidarı gâfletlerinin yükünü bazı aydınlarca cahilliği gerekçesiyle sineye çekmek zorunda kalmıştır. Oysa son günlerde CHP, Meclisinde Bülent Ecevit'de ifadesini bulan «biz memleketin mimarlarıyız» gerçeği, asıl suçlunun halkın cahilliği değil, onun karşısına mimarları oldukları DP, yi çıkartan CHP, dir.

Bütün demokrasiler ö-yunu sürüp giderken, memleketin gerçek aydınları yurt sorumlularına değişik bir açıdan bakmakta ve o açıdan değerlendirmelerle çözüm yolu bulunacağına inanıyorlardı. Bu inanış Amerika özentisinin açtığı yaralar, parlamentodaki dipsiz iktidar muhalefet çekişmeleri ve basının basiretsizliğiyle gittikçe yayıldı. Çoğalan ve kanunun dar çerçevesi içinde bile süratle sendikalaşan işçiler eşraf partileri karşısında yavaş yavaş ekonomik bilinçten siyasi bilinçe doğru yol aldılar. Küçük Amerika yaratmanın humması içinde DP, İktidarı'nın ardını dayadığı sermayedarların menfaatinin korumak için giriştiği hürriyetleri büsbütün kısıtlama faaliyetine karşı bir hürriyet ve anayasa savaşı olarak gösterilen 28 Nisan — 27 Mayıs müdahalesi altında, seçme imkânlarının olmadığı bir düzmece demokrasinin rejim buhranı idi. Buhran bugün de devam edip gitmektedir. Çünkü askerî idare sivil

idareye terk edilirken yalnız DP, oylarının nasıl organize edileceği düşünülmesi halka gerçek seçme imkânı verilmemiştir.

27 Mayıs'tan bu yana yurt sorunlarının nedeni ve çözüm yolları çok tartışıldı. Bu çözüm yolunun ancak sosyalizm olduğunu savunan YÖN dergisinde Sayın Prof. Sadun Aren, açık olarak bütün emeği ile geçinmeleri bir tek parti (sosyalist bir parti) etrafına toplanmaya çağırıldı. Bu çağırışı gerek sorunların ortaya konması gerek çağırış şekli yönünden yurtsever bir aydının gerçekçi isabetini taşımaktadır. Ancak Sayın Prof. Sadun Aren bölümünün ilerici zinde kuvvetler için mutlak önememesi gereken bir felâket olduğunu söylerken toplanılması gerçeği verici açıkça söyleyememiştir.

DP iktidarı zamanında yavaş yavaş ekonomik bilinçten siyasi bilinçe doğru yol alan Türk işçisi 27 Mayıs devriminden sonra cesur ve devrimci sendikacıları tarafından kurulan «Türkiye İşçi Partisi» etrafında toplanmaya başladı bile. Bugüne kadar belki yavaş fakat emin adımlarla 17 ilde kuruluşunu tamamlayan T.I.P. ne Sosyalist Partisinin de katılmasıyla Türkiye'de emeğiyle geçinmeler, ilerici gençlik ve devrimci aydınlar eşraf partilerine karşı gerçek bir alternatif bulmuşlardır.

Sayın Prof. Sadun Aren'in makalesinde belirttiği dağınık ve teşkilâsız ilerici aydınlar ve devrimci gençliğin toplanacağı yer T.I.P. dir. Türkiye halkını bugün çalışmadan kazananlar ve çalışarak kazananlar diye iki grupta düşünmek mümkündür. Tarih boyunca emeği ile geçinmelerin temsilciliği yapmış olan işçiler etrafına bütün emekçilerin toplanma zamanı gelmiştir.

Uğur CANKOÇAK Dışarı da ekmek arayanlar

Çankırı Caddesinde İş Bulma Kurumu. Yapımını özü ve içerisi Federal Almanya serüvenine umut bağlayanlarla dolu.

Posbıyıklı, karayağız Niyazi Doğan. Koçhisar köylüğünden, «Zaten 10 — 15 dönüm tarlaya güvenirdik. Tanrı bu yıl rahmeti de kesti. Geçim zor bey!»

Adamın usuna, Cankırı'da hazırladığı, müjdelediği toprak kanunu tasarısı geliyor hemen: Türkiye'de bir ailenin toprağı —susuz ise— 5000 dönümden fazla olamaz. Tasarıya göre, topraksız çiftçiye verilecek alan, 100 — 150 dönümden az olmayacak.

Anadoluda milyonlarca

çiftçi ailesi 20 ile 50 dönüm arasındaki tarlalarla yaşarlar. Hiç toprağı olmayan 100 — 150 dönüm toprak verilebile. 20 ile 50 dönüm kiraç tarla ile yaşamaya çalışanlar ne olacak?

Köylüler 30 — 33 Kg. buğdaya 1 kile doler. Bir dönüm susuz tarla en az 3,5 kile buğday verse, 5000 dönüm toprağı olan 5000 x 3,5 = 17500 kile buğday çıkaracak. Kilenin ortalama değeri 25 lira olarak alınca, 17500x25 = 437.500 Lira.

Koçhisarlı Niyazi Doğan, 15 dönüm tarlasından 15x3,5 = 52,5 kile buğday kaldıracak. Onun da yıllık geliri 52,5x25 = 1312,5 Lira olacak. Demek ki yılda 450.000 liraya karşılık 1500 lira; 1'e 300.

Tasarıya göre, toprak yarı nemli — nemli olursa, dönüm 5000 den aşağıya düşüyor. Fakat toprak verimli o ölçüde azalmıyacağından, önceki örnekteki karşılaştırma bu defa 1'e 500 — 1000 olacak.

Çeltik, pamuk, baklagiller, narenciye alanında, 2000 ile 6000 arasında değişecektir.

Bu iki toprak adamının geçim uçurumudur, 15 dönüm kiraç tarlası olan Niyazi Doğan'lar, yurt dışında ekmeğ aramasın da ne yap-sınlar?

Yozgatlı İbrahim Karabulut. Motor tamircisi: Evli iki çocuğu var, «40 gündür boştayım. D.S.I.'ne, özel tamir atölyelerine başvur-dum. Yer yok dediler. İş yok!»

İbrahim Karabulut sıraya girdi. Çiğın Bağlarında, İş Bulma Kurumunun çağ-

rısını bekleyecek. Başkaca umudu yok.» Almanyaya gidinceye kadar kendimin ve çocukların karnasını doymak için hamallığı göze almışım» diyor.

Ankara II. Tekniker Okulu 1960 yılı mezunu. Elektrik bölümünden Şevki Özhan. Yedeksubay öğretmeniğini yeni bitirmiş, iş bulamamış, «Branşım ile ilgili bir işte çalışmak, yetismek istiyorum.» Çalışırken, ayrıca durumumla ilgili bir tahsil yapacağım Almanyada» diyor. Sormuş soruşturmuş bizdeki Almanlara «ayda 550 mark kazanırsın» demişler.

Fakat Şevki Özhan, Teknik okul mezunlarının, Tarım Fakültesi mezunlarının, Almanyada ağır toprak işçiliği, ağır yapı işçiliğiyle hayatlarını kazandıklarını bilmiyordu. Oysa ki genç ve yurdumuzun böyle Şevki Özhan'lara ihtiyacı olmalıydı.

Yıllardır dışarıya hammadde satarız. Şimdi de işçi göndermeğe başladık. Belki de kendi hammadde-mizi yine kendi elemanlarımız işleyecek; biz de satın alacağız. Patronlarımızın, eli pergel tutanların, millî kalkınma heyecanından yoksun oluşlarından mı? Devlet endüstrisinin yetersizliğinden mi? Ya da her ikisinden de mi?

Yabancı ülkelerde iş bulma kampanyasından, kolay ve alçakça kazanç seven kişiler; büyük şehirlerimizde «İşçi Gönderme Danışmanları», «Tercüme Büroları» gibi çeşitli işyerleri açmışlar. Üstelik yurttaşın güvenli kazanmak için de «İşçileri Bakanlığında mü-

hendeli» deyiminin ardında, devlet örgütünü kullanmaktadır.

Bu büroların çoğu «Tercüme Bürosu» ismiyle, dışarıda iş arayanlara karşı bir iş bulma kurumu gibi çalışmaktadır. Ejri davranışlarından doğan davalarda «Biz yalnız çeşitli tercüme işlerine bakıyoruz.» diyerek temiz çıkmak istemektedirler.

Bunlar, iş teklif mektubu gerekli belge tercümeleri, pasaport ve vize işlemleri, dışardan bilet getirme v.b. yollarla; bilgisiz işçilerden aşırı ücretler almaktadırlar. Bazan da gerekli işlemler bittikten sonra «karşı firmanın kabul etmediği, vazgeçtiği» ya da «başka nitelikte işçi istediği» gerekçeleriyle, işçi adaylarını aldatıp; yeni baştan başka bir firmayla anlaşmak ve göndermek için bu saf insanları ikinci defa soymaktadırlar.

Ekmeğ parası kazanmak, arttırabildiğini ailesine göndermek için yabancı ülkelerde —dil bilmeden— çalışmaya göze alan işsizlerimizin kanını, giderayak bir daha emen özel teşebbüs örnekleri.

Yalçın CERİDOĞLU

Zinde kuvvetler

Ekim seçimlerinden sonra siyasî ligatçemize bir zinde kuvvetler terimi girdi. Bu terimden askerler, üniversiteler, çoğunlukla münevverler ve kısaca Demokrat Parti tutumuna karşı olanlar anlaşılmalıdır. İş siyasetimize din olduğu gibi yarında zinde kuvvetlerin istikâmet vereceği ve hâkim olacağı söz götürmez bir gerçektir. Dergimizin zinde kuvvetler safında yer aldığında şüphe yok. Ancak işçilerimizin hangi saf-ta yer aldıkları kesin olarak belli değil. Gerçi işçilerimiz gericiler ve siyaset vurguncuları ile aynı safta olamaz. Fakat sadece bu hususun bilinmesi yeterli değildir. İşçilerimizin zinde kuvvetlerle beraberlik halinde bulunmaları ve bunu daha kesin bir şekilde belirtmeleri hem menleket ve hem de kendi çıkarları bakımından faydelidir inancımızdayız. Çünkü profesyonel siyaset adamlarının oynamakta olduğu dram artık tadını kaçırmıştır. Yarın nele nebe olduğunu kestirmek için kâhin olmaya hiç de lüzum yoktur.

E. Argun

T. M. T. F. Organı DEVRİM GENÇLİĞİ

Yepyeni bir kadro ile çıkıyor BU SAYIDA:

İsmet Sungurbey, Pierre Gousset, Sadi İrmak, Faruk Güventürk, Bedi Şehsuvaroğlu, Erol Tümertekin, Aytekin Atoay, Erol Cihan, Heinz Gehlen, Arnold Gehlen

Yön — 047

refah yolu

TASARRUFLARINI ZİRAAT BANKASINDA TOPLAYANLARA AÇIKTIR

ZİRAAT BANKASI

Basın A — 2406/046

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcioğlu

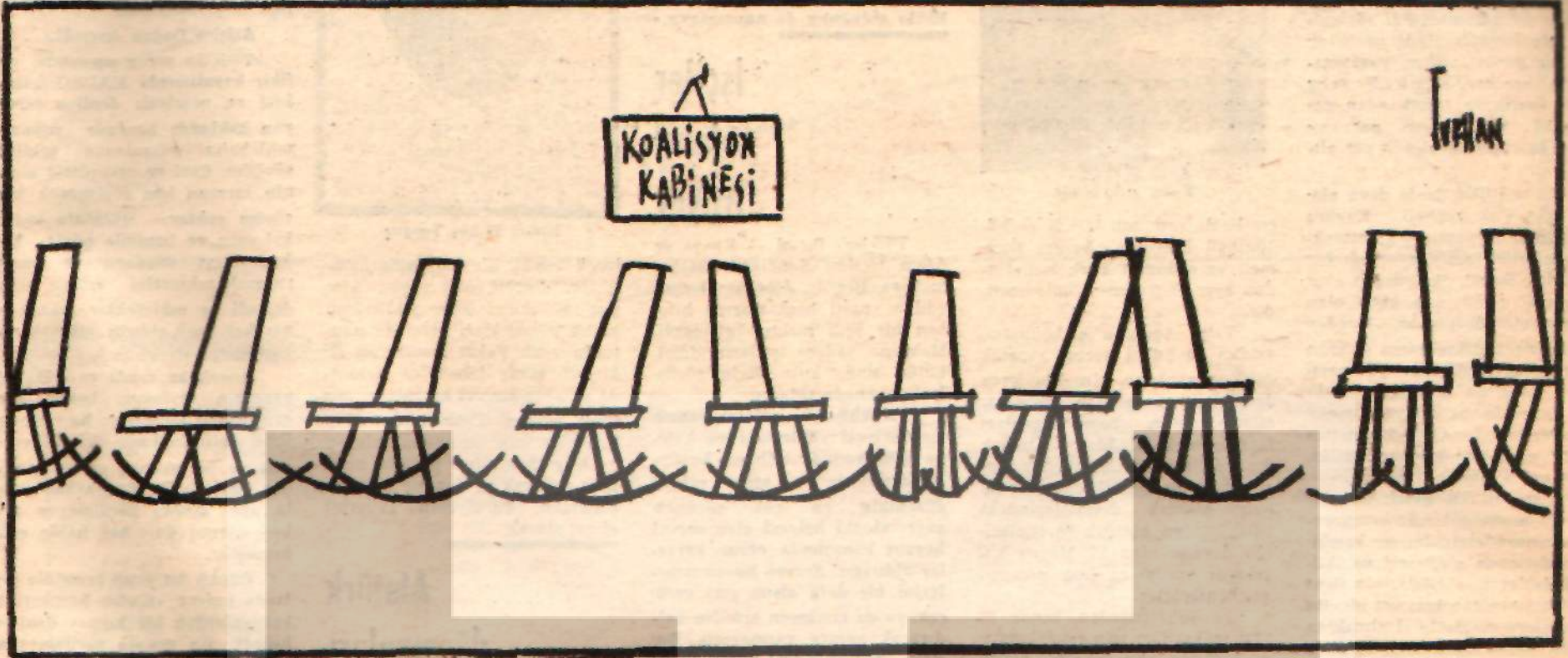
(BASIN AHLAK YASASINA UYMAI TAHHÜT ETMİŞTİR)

İDAREHANE: BAKANLIKLAR — ANKARA. ATATÜRK BULVARI 137/8. Telefon: 12 72 00 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari sokağı 32 Cagalolu. Posta kutusu: 512 — İstanbul. Tel: 229315 — 229316 ★ Diziip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL.

Yılıığı (52 sayı) 50 T.L., altı aylığı ABONE: (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı) 12:50 T.L.'dir. 1962 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 T.L., altı aylık 20 T.L., üç aylık 10 T.L.'dir. Yurt dışı abonelerinde posta Boret tutarında ilâve yapılır.

Beher sütunda santimetresi 25 T.L.'dir. İLÂN: 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığa tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlanlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

BAKİŞ

TRASFORMİSMO

Ayrılamamak

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılın başında İtalya'daki parlamenter sistem sık sık kabine değişikliklerine sahne olduğu hâlde, Başbakanın değiştiği pek az görüldü. Öyle ki, o sıralarda Fransız başbakanlarının görev süreleri birkaç ayla ölçülürken, İtalya'da Depretis, Crispi ve Giolitti gibi her biri on—onbeş yıl iktidarda kalmış başbakanlara rastlamak mümkün. Bunun sırrı, eil trasformismo» denen usûde saklıydı. Trasformismo, şöyle özetlenebilir. Başbakan, kabinesini tekrar derleyip toplayabilmek için, prensiplerini ayarlamakta, daha doğrusu «değiştirmekte hiç beis görmezdi. Aynı davranış parlamento üyelerinde de göze çarpardı: Milletvekilleri, parti bağlantıları veya seçmenlere verdikleri sözler ne olursa olsun, kabinede koltuk kapabilmek amacıyla temel inançlarından kolayca vazgeçebilirler ve «şekil değiştirerek» hükümete girerlerdi. Bir yandan prensiplerin, öte yandan da insanların kalıp değiştiğizmesinde sayesinde, kabine buhranlarını rahatça atlamak mümkündü. Parlametodaki havaya göre hükümetin biraz sağa, biraz sola kaydığı olurdu ama, başbakan aynı kaldığı için, görünüşteki prensip ve kişilik değişiklikleri, aslında «durgunluk» anlamına gelirdi. Suya sabuna dokunmadan hükümet yönetmek ve gerektiğinde, tıpkı su almağa başlayan geminin safrı atışı gibi, prensipleri bırakıvermek anlamına gelen «trasformismo», İtalya'da politikanın ve politikacıların gözden düşmesinde büyük rol oynadı. Birinci Dünya Harbinden sonra faşizmin İtalya'ya hızla yayılmasında trasformismo'nun da payını görenler az değildir.

Parçalayamamak

Türkiye'deki son kabine buhranı, başlangıçtaki yanlış bir hesap yüzünden, tehlikeli sonuçlar doğurmak üzeredir. Sayın İnönü, iki hafta önce istifasını verdiği zaman, ortak parti A.P. içinde büyük bir bölünme sonunda aşırılarını tasfiye edile-

ceğini hesaplamıştı. Ama beklenen olmadı. Hatta, tam tersine kendi kendilerini tasfiye etmek, daha doğrusu partiden ayrılmak zorunda kalanlar A.P. içindeki aşırılar değil, ılımlılar oldu. Üstelik, bunların sayısı da başlangıçta umulan rakamlara erişmedi. A.P.'den istifa eden parlamento üyesi sayısı, pek ciddi bir hesap unsuru olarak alınabilecek hacme varmadı. Hatta 5 dakika süren güllünc istifalar da görüldü.

Bu durumu, Türk siyaset sahnesinde boy gösteren öbür iki siyasi partinin pazarlık gücünü artırmıştır. İlk hesaplara göre, CHP. ile büyüğe bir «ılımlı A.P. ileri» grubunun meydana getireceği koalisyon Y.T.P. yahut CKMP'nin katılımı, olsa olsa hassaslaşan teraziye biraz daha ağırlık katmak şeklinde olacaktı. Fakat şimdiki, ılımlı A.P.'liler sayısının istenen ölçülere varmaması ve aksine A.P.'de aşırılarının duruma hâkim olması, Y.T.P. veya CKMP'yi koalisyonun «etali» unsuru olmaktan çıkarmış, «asli» unsuru hâline getirmiştir. Böyle olunca, bu iki partinin de kurulacak hükümette elde ettikleri sandalye sayısı ile birlikte bu sandalyelerin önem derecesi artmıştır. Dış tazyiklere ve birkaç günlük «vazgeçmeler»e rağmen, durum değişmiş sayılmaz. Ama asıl önemli olan bu değil. Önemli olan, koltuk pazarlıklarının yanı sıra ekonomik görüşlerde gittikçe daha fazla sağa kayılması. Aslında aralarında büyük bir program ayrılığı bulunmayan ve parlamento-daki davranışlarında fiilen muhafazakâr programa sıkı sıkıya sâdik kalan Türk siyasi partileri bir masa çevresine oturup da doktrin konuşmağa başladıkları zaman, bu muhafazakârlığın renk tonları yavaş yavaş ortadan kalkmakta ve ortalığa gittikçe artan koyu bir muhafazakârlık hâkim olmaktadır.

Duramamak

Büyük tehlike de işte bu noktada meydana çıkmaktadır. Son Türk parlamento-larının belirli özelliğini teşkil eden muhafazakâr «filiz» davranış, artık hükümetlerin de «resmî» politikası olmak üzeredir. Kabineyi aynı kişinin başkanlı-

ğında devam ettirebilmek ve sandalye pazarlığını tathya bağlayabilmek gayretleri, eninde sonunda hükümet programını rermen biraz daha sağa itecektir. Sayın İnönü, tıpkı «trasformismo» devrinin başbakanları gibi, kabinesini ayakta tutabilmek için prensip ve bakan değiştirdiğçe, ister istemez daha yapışkan bir durgunluğa doğru sürüklenmektedir.

Sandalye sayısı dışında, daha doğrusu buna peşrev olarak, pazarlığa konu teşkil eden noktalar nelerdir? Hergeyden önce, af meselesi var. Politikanın en basit oyunlarına, hesaplarına ve kitle aldatmalarına sebep olan af meselesi. Tam anlamıyla sokak politikası. Fakat bu konu ve uzlaşma şartları pek o kadar önemli sayılmamalı. Affın başlangıcı olarak alınacak yıl sayısı, olsa olsa, ters orantılı şekilde politikacılarımızın feraset derecesini gösterebilir. Bu bakımdan pek önemli ve değiştirici değil. Asıl önemli ve değiştirici taraf, devletin genel vasıflarıyla ilgili pazarlık şartlarıdır. Koalisyonun yeni ortakları, uzlaşma masasına iktisadi ve sosyal hayatla ilgili bir takım programlar getirmişlerdir. Meselâ servet beyannamelerinin geri verilmesi, ilk bakışta, küçük bir teferruat gibi gözükebilir. Fakat bunu koalisyonun temel direklerinden biri hâline getirmek isteyen zihniyet hiç de teferruatın sayılmayacak bir temel gidişi temsil etmektedir. Aynı şekilde, devlet teşebbüsleriyle özel teşebbüsler arasındaki çalışma şartlarının yeniden tertibi, başka memleketlerin normal politika havası içinde iktisadi tutumun meselelerinden birini tartışma konusu yapmak anlamına gelebilir. Devlet Planlama Teşkilâtını ele geçirme mücadelesi de, aynı yönde atılmış bir adımdır. Ama Türkiye'de, tarihteki lûçbaşlarından birinde bulunan ve her yönde kuvvetli rüzgârların esmesine sahne olan Türkiye'de bu gibi konuların ısrarla ortaya sürülmesi ve bir hükümet

programının temel unsurları hâline getirilmesi bambaşka bir önem taşır. Sistemler arasında bocalayan bir Türkiye'nin, gelişmesini bu safhasında, sırf bir pazarlık uğruna şu veya bu yana itilmesi bu bocalamanın belli bir gidişe yönelmesinde rol oynayabilir.

İlerleyememek

Türkiye, bugün, garip bir çıkmazın ve bir bakıma memleketi geriye doğru iten bir çıkmazın içindedir. Şartlar ve normal politika mekanizması dışındaki kuvvetler, hükümetlerin ancak belli bir kimse ve belli bir parti çevresinde kurulmasını zorunlu kılıyor. Fakat, bu zorunlu kişi, o kimsenin ve o partinin gidişinde daha fazla sağa itilmesi sonucunu doğuruyor. Daha açık bir deyimle, Sayın İnönü ve CHP., şartların zorladığı bir durumda içinde, devrimcilikten, devletçilikten büsbütün uzaklaşmaktadır. Burada «büsbütün» kelimesini kullanmak gerçekten lâzım; çünkü, koalisyon pazarlıklarından önceki davranışlarda da aynı uzaklaşmayı görmek mümkün. Pazarlıklar, bu gidişinde daha da hızlandırmaktadır. Demek ki Türkiye'de «trasformismo», memleketi gericiliğe doğru adım adım yaklaştırmaktadır. Oysa, koalisyonu belli kimse ve belli parti çevresinde kurmağa çalışanlar, memleketi gericiğin kucağına atmak için yaptıkları iddiasındadırlar. İnsan, ister istemez, gericiğin kucağına bu şekilde ağır ağır, kişiliklerin ve prensiplerin kemirilmesiyle gidişini, doğrudan doğruya gidişten daha tehlikeli olup olmayacağını kendi kendine soruyor. Doğrudan doğruya gidişte, hiç olmazsa, yaratacağı uyarıcı tepkiler bakımından, geleceğe ümitle bakmağa imkân veren taraflar var. Bir milletin ve ilericiğin yavaş yavaş uyutulması ise, gidişlerin ve yitirilişlerin en kötüsüdür.

Mümtaz Soysal

Menderes'in izinde

Yeni Hükümetin Bütçe açıklarıyla, iktisadi hayatı canlandırmaya çalışacağı anlaşılıyor. Keynes'ten müphem bu politika, Alican, Millet Meclisinde işsizlik görüşmeleri sırasında 500 milyon liralık bir emisyonu gidilmesi tezin savunmuştu. Bu tezin, koalisyon hükümeti tarafından da benimsendiği söyleniyor. Koalisyonla ilgili protokolde, bu görüş, açıkça yazılmamakta beraber, "İktisadi gelişmeyi tahrik ve teşvik eden genişleyici bir iktisat politikası takip edeceğiz" şeklinde yer alıyor.

Bu politika derde deva olacak mı? Çok şüpheli. Keynes politikası, durgunluğu gidermekte gösterilen aciz yarattığı bir tepkiden ibaret. Bu yüzden ekonominin enflasyona karşı olan hassasiyeti unutuluyor. Buğday zammı ile birlikte kamu yatırım harcamaları hızlarsa, bu hassasiyet, daha da artacak. Böyle bir durumda, az gelişmiş memleketlerin çoğunda olduğu netice veren para enjeksiyonu enflasyona yol açabilir.

Doğru politika, esaslı bir vergi reformuna giderek, kamu yatırımlarının artırılması, kambiyo reformuna gidilmesi ve iktisadi devlet teşebbüslerinin fiyât politikasının ayarlanması idi. Bu meselelere cesaretle el atılmadan önce parti idarecileri, biraz da bir daha geri gelmeyecek olan Menderes devrinin rüyası ile kolay yolu, yani enflasyonu seçmiş buluyorlar.

Hakkı İseret artışları talebinde bulunan işçiler ve istikrar uğruna kanuni yüzde 15 zamları kurban edilen memurlar, enflasyon karşısında her halde sessiz kalmıyacak.

Plânın akıbeti

Yeni koalisyon, plânın yürütülmesini güçleştireceği benziyor. Şimdiye kadar Devlet Plânlama Teşkilâtının yetkilileri İnönü ile doğrudan doğruya temas ediyorlardı. Plâna yakından ilgilenen İnönü, plâncıların görüşlerini benimsediğini söylüyordu. Halbuki şimdi Devlet Plânlama Teşkilâtı YTP'ye bırakılmıştır. YTP ise ciddi bir plânlamayı güçleştirecek ölçüde liberal fikirlerle sahiptir. YTP, piyasaya karşı, aşırı fâvizkâr bir tutum takınıyor. Bu yüzden Plânlama Teşkilâtının sesini duyurabilmesi kolay olmayacak.

Talat Aydemir'in ikazı

Silahlı Kuvvetlerin, bir şahsın emrinde gösterilmesi, o şahsın tarihten bile kopup gelmiş olsa, ordu saflarında huzursuzluk yaratıyor.

Bazı gazetelerde, "Ordu İnönü'yü isiyor" tarzında haberler çıkması üzerine, 22 Şubat'ta Talat Aydemir, bir konuşma yaparak bu durumu sert bir şekilde tenkit etti. Albay Aydemir, Ordunun İnönü'yü istediği haberi doğru değildir. Orduda İnönü taraftarı kimseler bulunabilir, ama bunu bütün Türk Silahlı Kuvvetlerine maletmek o kadar huzursuzluğu arttırmak demektir" dedi.

Bu ikaz ciddiye alınmalı, ordunun politikaya âlet edildiği itibarı vetmekle dikkatle ka-

Talat Aydemir

çınılmalı, ordunun birliği ve bütünlüğü üzerinde herkes titremeli ve ordunun Türk milletinden ayrı gösterilmesi önlenmelidir.

Talat Aydemir'in konuşmasından 22 Şubat gecesi kaçacak delik arayanların, yani Menderes devrini ihyaya çalışan politikacıların fırsatçı basın organları faydalanmak istedikleri. Atatürk devrimlerine ve 27 Mayıs karşı çıkan bu politikacılar, ordunun Atatürk devrimlerindeki titizliğini ve Atatürk devrimlerinin devamı olan 27 Mayıs koymada azmini çabucuk unutmaya benziyorlar.

22 Şubat'tan önce, kendi siyasi maksatları için faydalanmaya kalkışan bu fırsatçı politikacılar, Aydemir'in şu sözlerini dikkatle okunmalıdır: "22 Şubat hareketi, 27 Mayıs ihtilâlinin tahakkuk ettirilmemiş olan inkılâp vechesidir."

Türk-İş'in ikazı

Türk-İş sert bir tebliğ yayımlayarak koltuk pazarlığına dâhil politikacıları üçüncü ve son defa olarak ikaz etti. İlk ikaz, seçimlerden önce, 5 Ağustos 1961 tarihinde yapılmıştı. Türk-İş o tarihte "Türk ulusu için gerçek aydınlık yolu olan Atatürk'ün yolunda geriletilmiş her beraber savaşalım, sosyal adaleti sağlayalım, eğitim hamlesini ve plânı kolumuzun sercekleştirmek maksadıyla birlikte çalışalım" diyordu. Bu ikaz dinlenmedi.

İkinci ikaz, 4 Mayıs 1962'de işsizlerin yürüyüşünden sonra yapıldı. Bu ikazla "Geçmiş idarenin iki sene önce aynı meydanlarda hürriyet diye bağırarak geneliğe karşı salladığı copların açız, iş istiyoruz diye bağırarak işçilerimize karşı kullanılması, şiddetle protesto eden Türk-İş "Huzuru, hiç bir zaman politikacıların anladığı mânâda anlamadığını, memlekette huzurun işsizliğin önlenmesi, çalışanların sosyal güvenliğinin sağlanması, vergi adaleti ve toprak reformu gibi müşbet ferata girilmesi suretiyle gerçekleştirilebileceğine inandığını" belirtiyor ve "Hükümet artık müşbet çalışmalara başlamalı" diyor.

Bu ikaza da aldırış eden olmadı. Türk-İş şimdi sert bir tebliğ ile son ikazını yapıyor:

"Bütün bu samimi ikazlarımıza rağmen, son hadiseler karşısındaki siyasi parti kademelerinde mes'uliyet almış insanların tutumu değişmemiş, bilâkis Millete zulmedercesine milletin dertleri hal için kendilerine verdiği vazifeyi bir tarafa bırakıp hâlâ koltuk taksimi sen ve ben kavgası ve münakaşasıyla meşgul olmaktadır."

Bu milletin hepsi birbirinden âdil, hepsi de bir an evvel

varken, eski alışkanlıklarımızdan kurtulmuyarak bugünkü tutum ve davranışlarımız milletimizi her gün biraz daha sefalet ve rejimi her gün biraz daha çıkmaza götürdüğünün âdeta farkında değilsiniz.

Sizlere son defa sesleniyoruz:

Ulus'a zulm etmekten vazgeçiniz, işbirliği yapınız. İşbirliğinde pazarlığınız toplumun refah ve saadeti için olsun. Zulmünüz, devam ettiği takdirde ulusun zulme karşı mukavemet hakkı olduğunu da unutamayız."

İşçiler reform istiyor

Türkiye Petrol — Kimya ve Atom İşçileri Sendikası Başkanı Ziya Hepbir, Mecliste temsil edilen parti başkanlarına hitaben bir açık mektup gönderdi. Mektup sadece işçilerin değil, bütün zinde kuvvetlerin görüşlerini yansıtmaktadır:

"Hükümete reform yapma mecburiyeti yükleyiniz ve kabine programında bülhassa bugünkü aşırı kâr ve aşırı sefalet düzeninin en çok görünen gayri ahlâki helgesi olan servet beyanı konusunda cesur kararlar aldırınız. Servet Beyannamelerini bir defa olsun geri verecek, ya da tamamen ortadan kaldıracak karara varmayınız. Bugüne kadar aşırı kârlar elde eden grupların menfaatını koruyan kabineyer yerine bizler sendikacı olarak artık çalışan insanların ızdıraptan kurtarılması amacı ile, hareket edecek bir

Ziya Hepbir

kabine istemekteyiz. Koalisyon yapacak, yahut koalisyona tephe alacak partilerin başkanları olarak sizleri gerçekleri görmeye davet eder, başta toprak reformuna en geç en yolda başaracak, üretim araçlarını kamulaştıracak ve servet beyannamesi vermemizi devam ettirecek, vergi reformunu gerçekleştirecek, işsizliğe son verecek bir devlet ve özel sektör yatırımları sağlayacak kalkınma hızını yüzde 20'ye yaklaştıracak bir anlayışla hükümet idare edecek kabiliyette bakanlar topluluğu istiyoruz. Bu isteğimizin köklü dayanakları içinde bulunduğumuz ızdıraplı hayattır."

İşçilerin bu seslenişini, koltuk pazarlığına dâhil liderlerle duyurulmak mümkün olmadı.

Tonguç babanın ardından

Köy Enstitülerini kurarak Türkiyeyi gerilikten kurtarabil-

İsmail Hakkı Tonguç

lecek büyük bir kalkınma hamlesinin öncülüğünü yapan Tonguç'un ikinci ölüm yıldönümü kofuk pazarlıkları arasında unutuldu gitti. Fakat Tonguç'un fikirleri, zinde kuvvetler arasında gittikçe kuvvet kazanıyor, gittikçe uyanan Türk halkı Köy Enstitülerinin lüzumunu anlıyor.

Köy Enstitüleri bir gün mutlaka açılacak ve Tonguç Babanın çocukları Türkiye'nin kaderini eline alacak.

Atatürk düşmanları

Sözde milliyetçiler, Atatürk düşmanı yayımlarına fütursuzca devam ediyorlar. İrki ve turancı dergilerin birinde şu sözler var: "Atatürk materyalist, irki bir milliyetçiydi. Bugünkü muhafazakâr, maneviyatçı, mukaddesatçı milliyetçilerin anlayacağı mânâda değildir. Devletçi, halkçı ve laik prensipleri ile, doğrusunu söylemek gerekirse, Kemal'in hele bugünkü kadrosuyla tamamen soldur."

Sözde milliyetçilerin fikriyatını yapan Doğan Dr. Nurettin Topçu ise "Komünizm karşısında yeni uzam" adlı kitabında, Atatürk devrimlerine karşı acıca cephe alıyor: "Tanzimattan beri Avrupada Jön Türkler adı verilen materyalizmin mübessirleri ilk defa İkinci Meşrutiyet hareketiyle Türkiye'ye girdiler. Millete kurtarıcı gibi görünen bu adamlar Birinci Cihan Harbini kazanılmayarak dağıldılar; fakin geride bıraktıkları zümre eserlerini gerçekleştirme devanı etti. Bu eser İstiklâl Savanından sonra genç bir neslin sürikledi, madde cephesinin yarattığı ve milletimizin havatına sulkaştı teskil eden bu ruh düşmanlığı eserine yenilik ve inkılâp denildi. Ona karşı gelen her kurtuluş hareketine de irki diyorlar. Bunların inkılâp hareketleri arasında dikkat edilirse hiç bir hareketleri yoktur ki ruhunuza suikast olmasın!"

Fethi Tevetoğlu ise, "Faşist yok, komünist var" diye yazılar yazıyor. Halbuki kendi parti arkadaşları onları faşistlikle suçlandırıyor. Tuzhan Kapanlı, "Faşistlerle bir arada durulamaz" diyerek partiden ayrıldı. Nihat Ata (AP-Artvin), "Kafatasçı ve irki bir grup, parti içinde yerleşmek ve partiyi eline geçirmek için fırsat aramaktadır. Zaman zaman da bu fırsatı eline geçirmektedir" diyor. AP için hünzür hünzür ağlayan İsmet Sezgin ise "Kafatasçılar AP içinde istedikleri zemini bulamıyacaklar ve hüsrana uğrayacaklardır" buyuruyor.

Acaba Tevetoğlu ve arkadaşlarını faşistlikle suçlandırıran bu parti arkadaşları da komünistlerin âleti mi?

Şevket Süreyya'nın açıklaması

Geçen sayımızda Kadro hareketini anlatmış ve Kadrocuları bir arada gösteren resmin neden makaslandığını belirtmiştik. Bu konuda sevgi ve saygı duyduğumuz Şevket Süreyya Aydemir'den aşağıdaki mektubu aldık. Aynen yayınıyoruz:

Azizim Doğan Avcıoğlu,

YÖN'ün geçen sayısında ve fikir hayatımızda KADRO hareketi ve neşriyatı denilen cereyan hakkında benimle yapılan mülâkatın yayımlanan şeklini gördüm. Soru ve cevaplarla metnin tamamı için söyleyecek bir sözüm yoktur. Mülâkata sadık kalmış ve benimle böyle bir konuşmayı düşünün ve bunu yapmak zahmetini üstüne alan değerli ve mütefekkir arkadaşınız her şeyi olduğu gibi aksettirmiştir.

Ancak bu arada ve mülâkat yazısının sayfasına konan bir grup resmi altında ve bu resimle ilgili satırlar bana üzüntü vermiş ve bu grupta yer alan diğer eski KADRO'cu arkadaşlarla, aynı grupta görülmeyen arkadaşlarımızı da her halde çok üzümüştür.

Çünkü bu grup resminin altında sadece "Kadro hareketine katılanlardan bir kısmı" denilmiştir. Bu grupta görünmeyen arkadaşlarımızın bu yokluğunu, eşitli anlayışlara ve yorumlara vol açacak şekilde satırlar ise, hakikatten uzak, yersiz ve lüzumsuzdu.

Tamamen bilgim dışında hazırlanmış ve daha evvel provaları göremediğim için önleyemedim ve belki sizin de malumatınız olmadan resim altına eklenen bu satırlar dolayısıyla bu açıklamaya lüzum gördüm.

Bölge esitsizliği

Proleter insanlar gibi, proteler bölgelerde var. İstanbul Belediye sinde yapılan Marmara Bölgesi Plânlama toplantısında açıklanan rakamlar bunu ortaya koydu. Zira beşta İstanbul olmak üzere Marmara Bölgesindeki 9 il memleket sanayinin yüzde 45'ini ticaretinin yüzde 40'ının elinde tutmak tadır. Ziraat dışındaki milli gelirin yüzde 45'i burada yaratılmaktadır. Vergilerin yüzde 50'sini burası ödemektedir. İstanbul'da adam başına milli gelir, memleket ortalamasının üç katıdır.

Diğer illerde yetişen nadide meyvalar veya kabiliyetli futbolcular gibi, servet de İstanbul'da zibe sahama düşmektedir. Fakat bu durum, giderilmesi gereken bir adaletsizliktir.

Sallık

Yeni İstanbul gazetesi, Harbiye ilinin eski kumandanları Talat Aydemire selam verdiklerini yazmış.

Yön de yazmış...

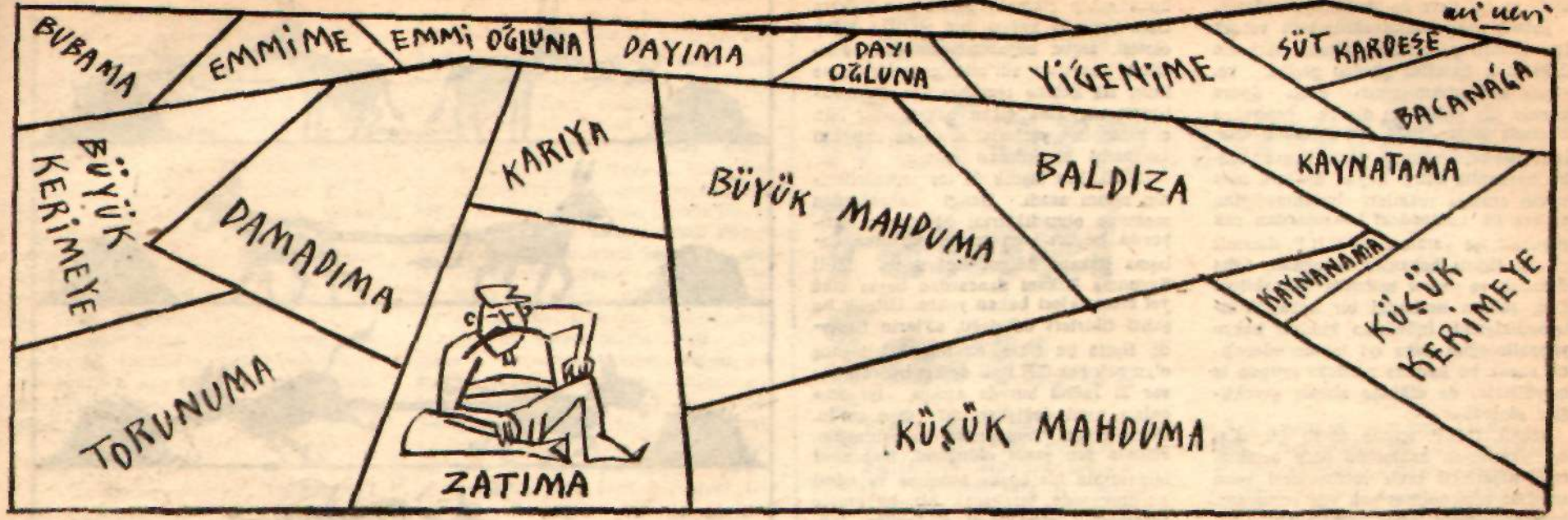
Şu halde Yön ile Yeni İstanbul birleşebilir mi?

Gölmeyiniz bu iddianın sahibi bilhassa son sayılarında çok sevinmiş bir pehreye bürünmüş olan Akis memnuası...

Akis iddiasında haklı. Yeni İstanbul ile Yön bir safta birleşebilir...

Türkiyede bu iddiaya inansacak bir saf varsa, işte ancak o safın muhayyilesinde birleşebilir...

YÖN, 27 HAZİRAN 1962

AGAİNIN TOPRAK REFORMU

HÜKÜMET

Yeni kabinenin ömrü hakkında ki soruya, mecburî bir iyimserlikle «Uzun olacak, çok uzun olacak» cevabını verdi. Fakat...

Son Şans

Yeni kabinesini kuran Başbakan İnönü'ye, gazeteciler herkesin sorduğu soruyu sordu: «Hükümetin ömrü ne kadar olacak? İlk koalisyonda hükümetinden uzun olur mu?» İnönü, çaresiz bir iyimserlikle «Ömrü uzun olacak, çok uzun olacak. Elbette öteki hükümetten uzun olacak» cevabını verdi. Halbuki siyasî çevrelerde ileri sürülen yorumlar hiç de iyimser değildir. Ankarada Koalisyon Hükümetinin Ekim veya Kasım kadar yaşayacağını ileri süren özellikacılar iyimser sayılmaktadır. Kötuşerler yeni hükümete bir ay vermektedir. «Sokaktaki Adam» ise kol tuk pazarlıklarından, istifalardan, uzlaşmalardan; parti liderlerinin birbirlerini karşılıklı suçlamalarından, kumandanlarla temaslardan bir şey anlamadığı için şaşkındır.

Doğrusu İnönü'nün «Sözünü dinlemezseniz bırakır giderim» politikası, iflasla sonuçlanmıştır. Bir defa İnönü'nün istifası A.P. Grubunu bölememiş, bu büyük parti sert bir muhalefet yapabilme şansını kazanmıştır. Muhalefetteki bir A.P. nin, ona yakın partileri aşındırma ve taraftar sayısını hızla çoğaltmasından korkulur. İkinci olarak, İnönü'nün

Kabineyi kurmaktan vazgeçmesi tehdidi, Y.T.P. lideri Alican'ın geriletmemiş, Alican'ın en önemli lider hüviyetini kazanmıştır. Açık rejim şampiyonu İnönü ise perde arkasındaki dış tazyikler sayesinde politikasını yürüten adam durumuna düşmüştür. C.H.P. Grubunda İnönü'ye, «Bu işte kumandanların rolü var mı?» diye sorulabilmesi, demokrasinin aşırı bir tarihî şahıyet için, gerçekten hüznü vericidir. Üçüncü olarak partisi içinde büyük prestije sahip bulunan İnönüye karşı, CHP. milletvekilleri arasında, ciddi muhalefet başlamıştır. Bu muhalefet genişleyebilir.

Dördüncü olarak eskisinden daha sağlam ve şenlik bir hükümet kurulamaz. İnönü Kabine arkadaşlarını ken di seçememiş, ortak partilerin seçtikleri bakan adaylarını kabullenmek zorunda kalmıştır. Kabineye, bir değişikliğe işaret sayılabilecek kimseler girememiştir. Üstelik hükümeti yürütmek zorlaşmıştır. Eski hükümetle, bütün iktisadi ve sosyal meselelerde CHP. hâkimdir. İnönü'nün şahsiyeti altında ezilen tecrübesiz A.P. Bakanları söylenen her şeyi kabulleniyorlardı. Fevziçoğlu, iktisadi ve sosyal meselelerin koordinasyonunu rahatça yürütüyordu. Şimdi durum değişmiştir. Devlet Planlama Teşkilâtının sorunu su hâline gelmesi ve İnönü ile eşit söz sahibi olmaya azimli Alican, bu konularda Fevziçoğlunun karşısına dikilecektir. D.P. nin işletmeler Bakanlığında, kâğıt fabrikasını kapamayı düşünen ve çimento istihsalının artırılmasına «Sürprodüksiyon olursu korkusuyla karşı koyan iyi niyetli liberal Muhlis Ete'nin ise kalkınma politikasına ayak uydurabilmesi güçtür. Hat is C.H.P. li bakanlar arasında bile şenlik sağlamak kolay olmayacaktır. Maliye Bakanlığında İnönü ve Fevziçoğlunun politikasını, biraz acenide, fakat şimdiki şekilde yürüten Şefik İnanın yerini Ferit Melen almıştır. Nihat Erinalı olan dostluğunu devam ettiren Ferit Melen, Fevziçoğluna karşı tutumunu tanıtmıştır. Geniş ölçüde vergi indirimlerine taraftar gözükken Melenin, Devlet Planlama Teşkilâtıyla çatışmasından korkulur.

Çalışma Bakan Ecevit'in sosyal reform projelerinin Maliye Bakanlığında sampa tiple karşılanmayacağı şimdiden söylenebilir. Bu sebepler yüzünden Birinci İnönü Hükümeti sırasında, ihilâfısız çalışan kabinede, çözülmesi güç anlaşmazlıklar ortaya çıkabilir. Hükümet ıcradı felce uğrayabilir. Eskisinden daha kötü şartlar altında çok daha güç işleyecek bir hükümet kurulmuştur.

Diğer taraftan Alican'ın partisi içindeki hâkimiyeti kuvvetli görünmemektedir. Alican, YTP bakanlarını biz zat seçememiştir. Grubun gelen tazyikler yüzünden YTP bakanlarını yerlerin de devamlı değişiklikler olmuştur. Gökay bir saat içinde Devlet Bakanlığından İmar - İskânı kaymıştır. Bakanlığı grubun şiddetli itirazlarına uğrayan Aybar Tarım dan Devlet Bakanlığına gitmiştir. Alican, «Aybarı bana bağışlayın» demek zorunda kalmıştır. Daha önemlisi, partideki Doğu - Batı rekabeti bakanların seçilmesinde de görülmüş Doğulu YTP milletvekilleri Rifat Ülçen'i adeta zorla bakan yapmışlardır. Sert ve demagojik A.P. muhalefeti karşısında Alican'ın grup ve YTP li bakanlar üzerinde hâkimiyet kurması güçtür. Bu da çalışmaları kolaylaştırmıyacaktır. CHP. de de kuvvetli bir muhalefelin başlaması dikkatle izlenmesi gereken bir olaydır.

CHP deki Muhalefet

Pazar günü KK komisyonu tarafından hazırlanan ve saat 15.30' da liderlerle, KK Komisyonu tarafından hazırlanan ve saat 15.30 da liderlerle, KK Komisyonu tarafından imzalanan protokolün C.H.P. Parlamento Gruplarından geçirilmesi İnönü için dahi büyük bir mesele oldu. Elde edilen sonuç da parlak değildi. 131 kişinin katıldığı oylamada, İnönü'nün bütün zorlamalarına rağmen protokol ve koalisyona kabul etmediklerini oylarıyla belirttiler. İnönü'nün yanında İnönüye karşı oy kullanmak istemeyen pek çok millî vekil ve Senatör de, ya toplantıya baştan katılmadı, ya da oylama sırasında sa-

lonu terketti. 137 kişilik C.H.P. Parlamento Gruplarından 65 kişinin böylelikle önemli bir toplantıda bulunmaması ve ancak 33 oy kullanılması C.H.P. içindeki kıpırdanışın açık işaretiydi.

Dört saatlik müzakere toplantısından çıktığı zaman İnönü öylesine yorgun ve sinirdiydi ki, gözü etrafına bile görmedi ve doğruca evine gitti. Gruba ise kendisine sorulan sorular karşısında zaman zaman sinirlendi. «Bu koalisyona ihtiyar bir müddet ni kurduğumu zannediyorsunuz? Ben bu göreve siz getirdiniz. Ne için şikâyet ediyorsunuz? Burada kolay tenkilere girişiyorsunuz. Aranızdan mes'uliyet alacak insanlar çıkıyor. Seksen yaşına geldim, yarım belki de oluyacağım. o zaman ne olacak?» gibi hiç de mutad olmayan konuşmalar yaptı. C.H.P. içinde 63 ler diye adlandırılan genç grupun isyanı öylesine etkili oldu ki, Ulus'un muhabiri ne talimat verildi ve Gruptaki oylama sonuçlarını yazılmaması istendi. Y.T.P. ve CKMP gruplarında protokolün oylama sonuçları yazıldı, ama CHP. Grubundaki oylama sonuçları Ulus okuyucularının gözlerinden kaçırılmak istendi!

C.H.P. içindeki bu infilak, işin evveliyatı olduğu düşüncesini uyandırdı. Cumartesi akşam Ankara Radyosunda okunan haberler arasında sıkıştırılıp geçirilmek istenen bir haber dikkatleri çekti. Başbakan İsmet İnönü, Cumartesi günü bütün gün yaptığı temaslardan sonra, akşam geç vakt Meclisteki Başbakanlık odasında beş kişilik bir C.H.P. milletvekilleri topluluğunu kabul etmişti. Radyo haberi bu kadarlık oldu ama, haberin girişinde yatanlar hayli önemliydi ve sonucunu da Pazar günü yapılan olağanüstü grup toplantısında gösterdi.

C.H.P. nin 63 leri bir süre vardı ki, Genel Merkez yöneticilerinden, grup yöneticilerinden ve ilk ortak hükümette görev alan bakanlardan şikâyetçiydi. Bu şikâyetlerini şimdiki kadar pek çok kere ortaya koymuşlar, ama yöneticiler bunlardan his furlu gereken sonucu çıkaramamışlardı. Bunun üzerine Millet Meclisi Sensiyu Komisyonu odasında geçen çarşamba, perşembe, Cuma ve Cumartesi günleri 63 ler kendi aralarında toplantılar yapmaya başladılar. İlk günlerdeki toplantılar daha ziyade ortadan laflara dayandı. Henüz İnönü'nün hükümeti kurup kurmayacağı belli değildi ve 63 lerin temayülü, C.H.P. nin muhalefette kalması, hiç değilse yeni bir ortaklığa girerse, şartlarını diğer ortaklara kabul ettirmesiydi.

Cuma akşamı İnönü'nün birdenbire Hükümeti kurmak için müzakerelere kaldığı yerden başlamaya karar vermesi, Cumartesi sabahı 63 leri derleyip topladı. O sabah 63 lerin büyük kısmı yeniden Sanayi Komisyonu Odasında toplandı. Aralarından beş kişilik bir hey'et seçip Genel Başkanlığı ile görüşmeye memur etti. Bu arada dört gündülden beri devam eden görüşmelerin derlenip toplanması ve bir muhtıra hâlinde Başbakana verilmesi kararlaştırıldı. Sonra da Başbakandan randevu istendi.

63 ler adına seçilen beş kişilik heyet (Rüştü Özal, Şükrü Koç, Süreyya Koç, Muammer Erten ve Mehmet Güker), Başbakanlık özel kaleminde istedikleri randevuyu o gün akşamı için aldı. İki buçuk daktilo sayfası tutan bir de muhtıra hazırlandı. Sanayi Komisyonu oda-

Liderler koalisyon protokolünü imzalıyorlar. Bir al'a üç de nal olsa...

sında bulunuyorlar da isim isim tesbit edildi ve bu liste de muhtıraya eklendi. İnönü, genç milletvekillerinin verdikleri muhtırayı dikkatle okudu. Arkasındaki isim listesini gözden geçirdi ve, «Epey kalabalıkmışsınız» dedi. Sonra kurnaz bir politikacı olarak cepheden hücumu geçti. «Peki, bakanlardan kimleri istemiyorsunuz» dedi. Rüşti Özalin başkanlık ettiği heyet üyeleri, isim tasvir etmeye yetkileri bulunmadığını, sadece ilk kabinedeki bakanlardan pek çoğunun işe yaramaz ve C.H.P. dinamizmi ile ilgisiz bakanlar olduğunu, daha dinamik ve yapıcı bakanlar aranabileceğini, şahsen herhangi bir bakanlık istemediklerini, İnönü'nün kimleri bakan yapabileceğini daha iyi takdir edeceğini, ancak bu konuda mutlaka grupun temayüllerini de dikkate alması gerektiğini söylediler.

İnönü, C.H.P. içinde esaslı bir ıslahat yapılması, kabinenin bşür ortaklarıyla pazarlıkta taviz verilmemesi konusundaki temennilere pek yüz vermeden, karşındakileri zayıf tarafından yakalayacağını sanarak, «Peki bakan seçiminde Grup Başkan Vekilleriyle ve Grup İdarecileriyle konuşur, temayüllerinizi öğrenmeğe çalışırım» dedi ve dediğine de pişman oldu. Zira heyetin başkanı Rüşti Özal bütün açık sözlülüğü ve dürüstlüğü ile, «Boşuna zahmet etmeyin. Grup Başkan Vekillerimiz ve İdarecilerimiz bizi temsil etmiyorlar» dedi. Bir başka temsilci de, «Zaten hükümet kurulsun onları değiştireceğiz» diye ilâve etti.

İnönü gözlerini büyük büyük açarak, «Yasa, bakın ben bunu bilmiyordum. Peki ama niye şimdiye kadar bunu bana aksettirmediniz?» diye sordu. 63 ler adına konuşanlar, ilk kabine sırasında kendilerinin parti içinde bir bu zursuzluk çıkarmak istemediklerini ama artık sabırlarının da kalmadığını söylediler. İki saatten fazla süren görüşmenin sonunda İnönü, genç grup temsilcilerine, «taleplerinin dikkate alınacağı» vaadinde bulundu. Fakat hemen peşinden de C.H.P. Grubu Yönetim Kurulu üyelerini toplayıp, onlarla uzun uzun konuştu. Neticede, 63 lerin temayüllerine aldırılmadan hükümeti kurdu.

63 lerin istedikleri şunlardı: Yeni hükümette C.H.P. nin görev alması madem ki kaçınılmaz bir hal almıştır. O halde C.H.P. ve İnönü, bu son fırsatı iyi değerlendirmeli, dinamik bir kabine kurmalı. Türkiye'nin plânlı bir şekilde kalkınması işini öncelikle ele almalı. kitlelerin beklediği reformları derhal gerçekleştirmeli, asla tâviz vermemeli.

Atatürk Devrimlerine ve 27 Mayıs ruhuna sahip çıkmalı, partizan mülâhazaların üstünde kararlı bir politika takip etmeli, seçim beyannamesinde vaad edilen hususları sür'atle gerçekleştirme lidir. İlk kabine tecrübesinde değersizlikleri meydana çıkan bakanların, ikinci kabinede yerlerini mutlaka ehliyetli insanlara bırakılması şarttır.

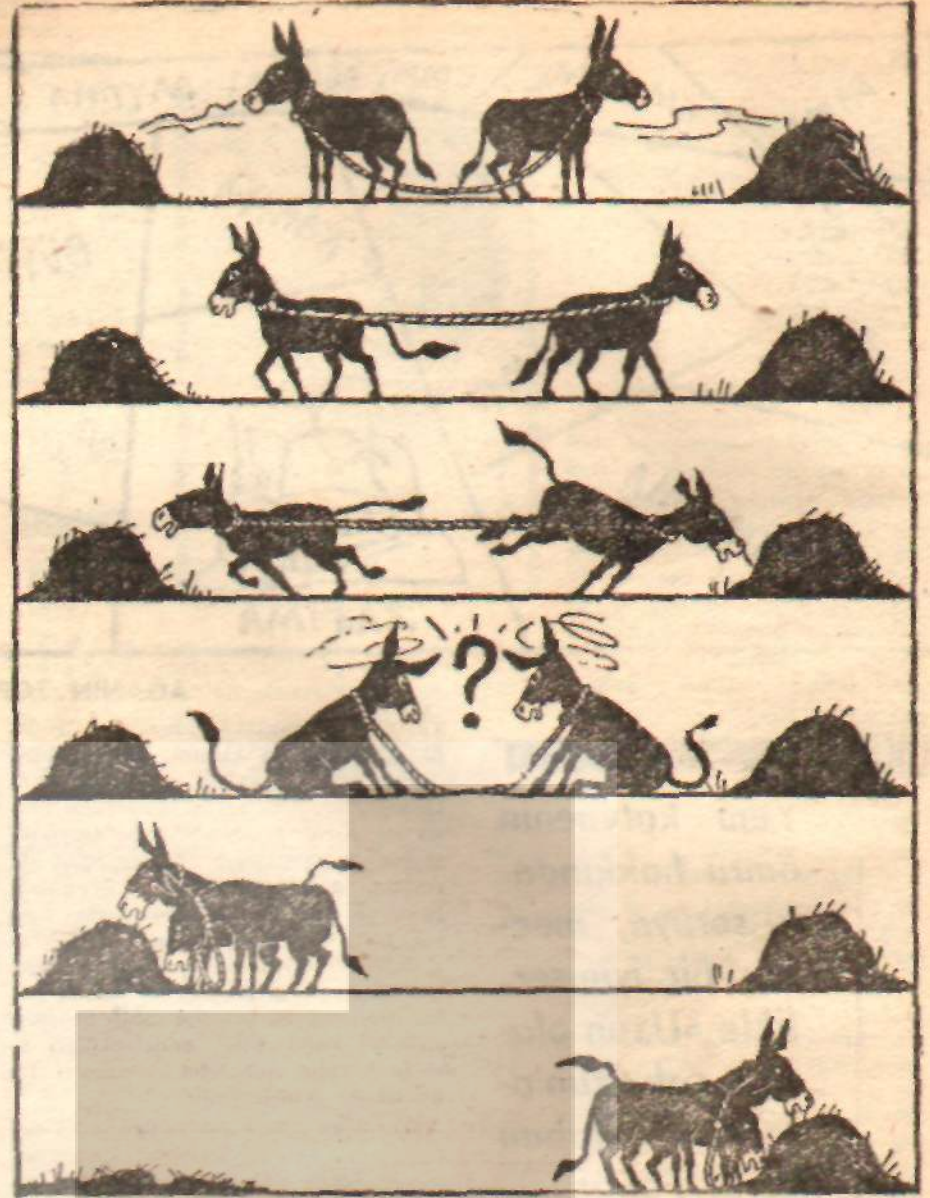
İnönü, beş kişilik 63 ler temsilcilerinin ağını aradı. Hangi bakanlardan memnun olmadıklarını öğrenmek istiyordu. Beşler isim vermediler ama, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit ile Millî Savunma Bakanı Sancardan başka şikâyet etmedikleri bakan yoktu. Üstelik bu şahsî fikirleri de değil, 63'lerin fikriydi. Hatta bu fikre, 63 lere katılmamış olan pek çok C.H.P. li de katılıyordu. Ne var ki İnönü burada açığa, «İyi ama onları nasıl değiştireyim?» diye sordu. Cevap açıktı. Temsilciler, bu kabinenin, rejimin son şansı olduğunu, memleket bünyesinin bir başka buhrana ve işleri süründümede bırakacak bir hükümete tahammülü olmadığını söylediler. İnönü'nün görüşmeden çok memnun kalmadığını tahmin etmek için o akşam yüzüne bakmak yeterdi.

Dananın Kuyruğu

Halbuki geçen haftanın ilk günü bir koltuk meselesinden dolayı K.K. Komisyonunda anlaşmazlık çıkınca, «müzakereler bitmiştir» deyin Reşbakan adaylığı görevini Gürsel'e götürüp geri veren İnönü'nün itibarı, bu haftanın başındakinden çok daha yüksekti. Öyle ki, sırf bu istifa yüzünden ortaklık birliğine girmiş gene bir takım A.P. milletvekilleri soluklarını seçim bölgelerinde almış, Kuvvet Komutanları toplantısı üstüne toplantı yapmış, Genel Kurmay Başkanı ile Cumhurbaşkanı arabuluculuk yapmak ve İnönüye Başkan adaylığını yeniden kabul ettirmek için uğraşmışlardır.

C.H.P. Genel Başkanı, Belli hükümeti kurma pazarlığında, kendi partisinin programına taban tabana zıt programlara sahip olan YTP ve CKMP ile her hususta anlaşmıştı da bir Başbakan Yardımcılığı meselesinde anlaşmazlık, püre için yorgan yakmıştı. Ertesi gün Alican yaptığı basın toplantısında, bir koltuk yüzünden koalisyonun kurulmaması bozulmasının kabahatini İnönüye yükliyordu. Alicana göre C.H.P. yeni bir tabakkım sevdasına kapılmıştı.

Çarşamba günü yapılan Grup toplantısında ise İnönü, «Başarısızlık sebebi öteki partilerin zihniyet ve ruh hâlidir» diyor. Başbakan Yardımcılığından çı-

Türk-İş'e göre işbirliğinin verdiği mutlu sonuç

kan anlaşmazlığı değişik bir açıdan göz önüne koyuyordu. O gün sabahın, hat ta sabahın itibaren Gürsel ve diğer ilgililer İnönü'yü kararından vazgeçirmek için kesif bir gayret göstermişlerdi. Kuvvet Komutanlarının Salı gecesi Genel Kurmayda yaptıkları toplantının sonunda Genel Kurmay Başkanı Çankaya'ya gidip Gürselle görüşmüş, oradan, yanına Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı Komutanını da alarak İnönü'nün evine gitmiş, yeniden başbakan adaylığını kabul etmesi için ısrarda bulunmuştu. Tabii Senatörler de Kuvvetler Komutanlarının sözcükleri olarak bütün bir salı gecesi ısrarlı temaslarda yapmış-

lar. Çarşamba sabahı neredeyse şafakla birlikte Çankaya'ya gidip Gürselle konuşmuşlardı. Tabii Senatörler Meclisteki odalarında toplantı üstüne toplantı yapmışlardı.

Çarşamba sabahı Gürsel Tabii Senatörlerden sonra sırasıyla, saat 9 da Ekrem Alican, 10.20 de İnönü ve Aksal, 11.05 de Gümüşpalaya, 11.50 de Bölük başıyı kabul etti. Bir gün önce Bağımsız Grup Başkanı Necmi Öktem ile C. K.M.P lideri Hasan Dincerle de görüşen Gürsel, liderlerle yaptığı temaslarda ısrarla, İnönü'den başbakanın başbakan olamayacağını, CHP. siz bir koalisyonun düşünülmemesi gerektiğini söylüyordu. İnönü ve Aksal dışında bütün liderler de (Gümüşpala dahil) bu zarureti kabul ediyorlardı. O kadar ki A.P. Genel Başkanı, her türlü tâvizi vermeye hazır olduklarını söylüyor, yeniden bir ikili koalisyona girmek için can atıyor du. Ama İnönü bütün bunlara hayır demişti. Gürsel bir ara, İnönü'nün dışında Aksal'ın Başbakanlığında bir koalisyon kurulup kurulamayacağını da arastırıyor ama, Aksaldan aldığı cevap menfi oldu.

İnönü, Çarşamba akşam üzeri C.H.P. Grupları toplantısında yaptığı konuşma da, «Güçlüklere yenecek hâleti ruhiye içinde değilim» diyordu. Ama gene de konuşması ölçülüydü. İpleri tamamen koparmak istemiyordu. Yeniden Başbakanlığı kabul etmeyeceğini söylüyor, hemen peşinden de diğer partilerin zihniyet değiştirmesi hâlinde koalisyonun yürüyebileceğini ifade ediyordu. İnönü'nün başbakan adaylığından vazgeçtiği radyolarla yayınlanıyor, fakat, Pazartesi gününden sonraki günlerde dahi, Gürsel'in bu istifayı kabul ettiği bildirilmiyordu. Bu da köprülerin tamamen atılmaması için birtaktıktı, nitekim, İnönü'nün direktmesine rağmen İnönü'nün dışında C.H.P. ve Y.T.P. ileri arasında temaslara başladı. Aksal, Alican ve Dincer ka demesinde yapılan bir toplantıdan sonra da Y.T.P. çaresiz yumuşamak zaruretinin hissetti. Son derece asabi bir halde olan Aksal o gün pek sertti ve sabah Çankaya Köşkünde İnönü ile birlikte Gürsel'i gördükten ve İnönü'nün kökten ayrılmasından sonra da Gürsel'in ricası üzere bir süre kalmış, Gürselle başbaşa görüşmüştü. Bu arada Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri olan Nâsır Zeytinioğlu ile de karşılıklı olarak, mizacına hiç de uygun olmayan bir şekilde Zeytinioğlu'nu başla-

İlhan Selçuk

Nâsır'a Övgü

Baştan söylüyeyim: Nâsıra karşı değilim. Bu bir vatandaş ve bir yazar olarak bana ait bir düşünce...

Nâsır'a karşı değilim. Tersine, Orta Doğu Arap ülkelerinde en modern rejimin Mısırda kurulduğuna inanıyorum. Başarı kazanır mı bu deneme kazanmaz mı? Ovasını zaman gösterecek... Ama Nâsır denemesini topyekön ve bir elde kötülemek için ortada hiç bir sebep yoktur.

Rejimlerin iyilikleri ve kötülükleri kıyaslamaları ortaya çıkar. Nâsır düzeni, Kral Faruk düzeninden bin kat iyidir. Hiç aldanmamak için gözlerinizi Orta Doğunun öteki Arap devletlerine çeviriniz.

Göreceğiniz şeyler nelerdir? Orta çağdan da daha gerilere uzanan kölelik düzenleri... Taassubun en koyu ve en kötü kanunlarında inim inim inleyen kadınlar... Şeyhlerin, Sultanların ayaklarının altında hayşiyetlerini kaybetmiş insan sürüleri... Bir kıyaslama yaptığınız zaman Nâsırın ülkesi, Arabistan çölleri içinde sığınacağı tek vaha gibi kalır.

Siyasi ve iktisadî teorilerin doğmaları kendinizi kaptırmayınız. Yeryüzündeki bütün devlet düzenleri ile yeryüzündeki kitap nazariyeleri arasında dağlar kadar fark vardır. Ne yapıyor Nâsır? İçte sömürgeci, dışta sömürgeciye yenilgiye uğratmış. Affedemediğimiz nedir? İngilizleri Süveyşten sürmesi mi? Toprak ağalarını temizlemesi mi?

Haaa... Nâsır özel teşebbüse karşı... Nâsır, 1958'de toprak ağaları düzenine teslim olmuş bir Türkiye için elbette sevimsiz görünür. Fakat acaba Atatürk devri Türkiye için sevimsiz görünür mü idi?

Derler ki:

—Batı sosyalizmi zenginliği paylaşmaktır. Arap sosyalizmi

sefaleti paylaşmaktır.

Bu cehaletten doğan bir tevhistir. Bir aidatmadır. Ama bir an için doğruluğunu kabul edelim. Öyle olsa bile, biz ne olursak olsun, çalışanların çalışmaları oranında paylaştıkları bir düzene inanıyoruz. Eğer zenginlik varsa zenginliği ama, sefalet varsa sefaleti... Sefaleti de elbirliğiyle göğüslemeyen ülkelerle yirminci yüzyılın medeniyeti girmez.

Eğer Nâsır, Ehlâmların dibinde bin yıllık köle-fellâh elini uzatmasa idi, eğer Nâsır Ehlâmların dibinde bin yıllık efendilerin kurulu düzenine hizmet etseydi, eğer Nâsır kendi millî hudutlarından geçen her gemi için sömürgeciye baş verseydi... İşte o zaman Nâsır bizim için bir tane olacaktı.

Hay gidi Atatürk Türkiye'sinin hudutlarını galiba yalnız Anıtkabir'in duvarlarından ibaret kaldı.

Biz tek partiden geçmiş Atatürk İhtilâlinin Türkiye'si, niçin Nâsır İhtilâlinin Mısırını durmadan kötüleriz?

Mısırda bizim anladığımız manada demokrasî yokmuş... Bunu soyut demokrasinin hararetli taraftarları söylüyorlar:

— Nâsır Komünist... diyorlar.

Komünistlere gelince onların da derdi başka... Onlar da Nâsır kitaplarına uymadı diye kızıp:

— Nâsır faşist... diyorlar.

Bizim öflediğimiz bir şey var. Nâsır denen adam, fellâhın hayatında büyük bir adımdır. İnsan seven, yeryüzünün gerçeklerini bilen bir milletin cehaletini, istibadını, imkânsızlığını yüreğinde duyanların sağ-duyusuna hitap ediyoruz. Nil vadisinde Taa Firavunlardan beri insanca yaşamak yolunda atılmış en gerçekçi adım Nâsırın adımı değil midir? Millî Mecliste koltukların yarısının işçilere ve köylülere ait olmasını isteyen Nâsır değil midir?

Kusurları mı? kötülükleri mi? Yanlışlıkları mı? Oooo dünya kadar. Mısırda Nâsır denen yerde binlerce yıllık pisliğin gübresi her yaprağı istediğimiz güzellikte çiçek yetiştirir mi? Biz ne kitap faresi zalcunun ne fanatik saçıcının sesine hak veriyoruz. Fellâh Nâsırın' liderliğinde adımı atmıştır. Bir gün Nâsırın Nil nehrine atıp boğsalar bile bu adımı izni Mısır topraklarından kimse şilemez.

şahı haberi, daha Akmal kökten çıkdan dolayı.

Şah tazyikler karşısında, İnönü'nün yeni koalisyon ortakları hafiften yumuşak durumda kaldılar. O gün ailelâce-âz toplantısı Y.T.P. Genel İdare Kurulu Başkan Yardımcılığı konusunda uzlaşımın bir sonucu oldu. Formüle göre Başkan Yardımcılığı dereceelendirildi. Bir numaralı Başbakan Yardım olan Akmal, iki numaralı Dinçer ve üç numaralı Kemal Satır, C.H.P. li olacakları. Alican Akmal sonra tekrar Çankaya giderek bu kararları Gürsel'e bildirdi. Başbakan Yardımcılığına C.H.P. sayet Feyzioglu'ya tahsis tayin ederse anlaşma da bu karar gerçekleşecekti.

Çarşamba günü C.H.P. Grubu toplantısında, İnönü'nün kısa konuşmasının sonuna kadar temasları yürüten Kemal Satır, bu konuda geniş bilgi verdi.

AP nin Gayretleri

İnönü'nün üçlü bir koalisyonu kurulmadan vazgeçmesi üzerine A.P. den Ertuğrul Akça ve Şevket Bulatoğlu İnönü ile görüşmek istemişlerdi. İnönü, Akmal'ın herden hastalandığı için bu temasları yürütmek görevini Genel Sekreter Yardımcısı Satıra vermişti. Satır, Akça ve Bulatoğlunu evinde kabul etti. A.P. Genel İdare Kurulu adına tam yetkili olan bu iki temsilciden A.P. nin C.H.P. ile yeniden ikili bir koalisyon girme teklifini dinlemişti. Görüşme ile Gürsel'e temasından sonra yapılan Genel İdare Kurulunda hazırlanan bir muhtırayat Cumhurbaşkanına Şevket Özcan vasıtasıyla yollanmıştı. Muhtırayat ile koalisyonu C.H.P. nini bozduğu söyleniyor, ancak A.P. nin «Yüksek meclisler menfaatleri» karşısında yeni den bir ortaklığa girebileceği belirtiliyor ve «Sizi ortaklığın da gene bir A.P. - C.H.P. ortaklığı olacak» söyleniyor.

Satır'a gelen Ertuğrul Akça ve Bulatoğlu, Cumhurbaşkanına verilen muhtırayat ile bir defalık yapıyor. «Koalisyon bizim kabaklı A.P. dir. A.P. 1945 ve CKMP Meclisi birleşiyor. İktidar bizim olacaktır. Meclisler birleştiğinde C.H.P. - A.P. birleşimi için çalışacağız ve koalisyonumuz kurulacaktır. Ancak Y.T.P. ile yeni bir koalisyon değil, eski C.H.P. ye geçmek için istiyor. İktidar yapmak üzeredir. İnönü koalisyonun için değil dediği için tekniğe koalisyon teklif ediyoruz. Yalnız İnönü'ye Cumhurbaşkanına karşı allerjik davranıyor, buna da bir formül bulabiliriz» diyorlar. Kemal Satır bütün bunları dinledikten sonra kendi cevabını bu şekilde veriyordu. Akça ve Bulatoğlu bu satır. «Görüşmede liderlik vasfı olan A.P. Meclis Grubu ve teşkilatı İktidar meclislerini idrak etmemiştir. Bütün meclislerin sebebinin İnönü'ye yüklediğiniz. İktidar sizden, köhülükler bizden oldu. Bakanlarımız partizanlık yaptılar» dediği. Akça son olarak Satır'a, «Diğer partilere tavis vermeyin, koparsa biz varız» buyurmuştu.

Kemal Satır daha sonra Y.T.P. ve C.H.P. ile yaptığı temasları da nakletti. Ardışığı ile yaptığı konuşmada Ardışığı. Satıra «Hasan Dinçer Gürsel'e gitti» demişti. Halbuki sonradan yaptığı temaslarda Satır, Dinçer'in Köşke gitmediğini tesbit etmişti. Sonra Ardışığı ilk koalisyon konusunda da, «Siz A.P. yi aldatmışınız. Önemli bakanlıkları kendinize almışınız» demişti.

Y.T.P. lideri Alican Emin Pakşil'in evinde konuşan Satır, Akmal'ın son teklifini de öğrenmişti. Akmal, «Başbakan Yardımcılarının vazifesini Başbakan tayin eder. Ancak başbakan yardımcılarını bir protokol sırasına göre adlandırılır. İçişleri Bakanlığı C.H.P. ye verilebilir ama, İçişleri Bakanı olarak tayin edilecek şahsın üzerinde Başbakan Yardımcıları ittifak ederler» demişti.

Kemal Satır'ın Çarşamba akşamı grupta verdiği bilgi, İnönü'nün köhüm serliğine uymuyordu. C.H.P. ileri İnönü dışında koalisyon müzakerelerini yürütüp gidiyorlardı. Nitekim pek çok pürüz o akşam ve ertesi sabah yapılan müzakerelerde giderildi. Y.T.P. önce Sanayi, Ulaştırma ve Tarım Bakanlıklarında ısrar etmişti. CKMP. ise Tekel yerine başka bir bakanlık istiyordu. Par-

tilerin hemen devamlı toplantı halinde olan Genel İdare Kurulları, bilhassa temas ettikleri bazı zinde kuvvet mensuplarının da telkini altında üçlü bir koalisyonun gerçekleşmesi için biraz tavis verecek duruma gelmişlerdi. Neticede költük pazarlıkları sonuca bağlandı. İş İnönü'ye aksettirilmeden halledildi. Tarafların rızası ancak Perşembe gecesi alındı. İnönü evinin önünde kamp kurmuş gazetecilere «Yeniden başbakanlık kabul etmeyeceğim» diye beyanatlar ve re dursun, Doktor Satırın hâzik ellerin de yeni koalisyon hasta bir yavru olarak doğuyordu. Nitekim o akşam Gürsel, sanki son derece sâkin bir hava içindeymiş gibi 19 Mayıs Stadyumunda oynanan bir futbol maçına gitti. Ama ikide birde yerinden kıpırdanması, sık saatine bakması huzursuz olduğunu göz teriyordu. Derken maçın yarı yerinde Şeref tribününe gele n bir haber üzerine Gürsel staddan çıktı. Kapıda da Kemal Satır'la karşılaştı. Gürsel Satır'ı görür görmez «Ne yaptın Doktor? Heyecan içinde bekliyorum. Bir buhran yokmuş gibi içim içimi kemirirken spor temaslarını görmeye gelmiş görüldüm» dedi. Satırdan aldığı cevap memnuniyet vericiydi. Kamunun önünde gazetecilere müjdeli veriyor, mütemmim malî mat için 22.45 ajansını dinlemelerini sağlık veriyordu. Gazeteciler stadyumdan doğruca İnönü'nün evine gidip kapı önünde beklemeye başladılar. Gazetecilerin Cumhurbaşkanından naklen verdiği habere karşı İnönü bir defa daha «Başbakanlık görevini kabul etmeyeceğim» dedi. Ancak, aradan beş on dakika geçip pek diktaflı bir dille kaleme alınmış bildiriye radyodan dinledikten sonra, İnönü bu sefer de «Bir olup bitmiş karşısında Başbakanlığı kabul etmek başka çaresi olmadığını» söyledi. Komedi gerçekten dört başı mamur oynanıyordu. Halbuki aynı gün A.P. Genel Merkezinde bir basın toplantısı yapan Fethi Tevetoğlu, İnönü'ye bir sürü iltifat ettikten sonra, «Hükümeti kurma sırası bizdeydi» diyecek ama A.P. ye aldırın bile olmayacaktı.

Ertesi gün tekrar yapılan C.H.P. Grupları toplantısında İnönü bir kere daha konuştu. «Sayın Devlet Başkanı ara mada değil, meclisler önünde, radyoda bütün vazifeye devamın lüzumunu söylemiş. Bu vaziyette vazifeye devamın zaruri olduğuna kani oldum» dedi.

İşler bundan sonra hızlı gitti. K.K. Komisyonu toplantıları kaldığı yerden devam etti. Bakanlıklar paylaşıldı. Protokol imzalandı. Protokol, yaldızlı sözlerden ibarettir. Devlet Planlama Teşkilâtına hazırlanan «Plan Hedefleri» adlı dokümanın hoş gitmeyen tarafları atılıp, hoş giden tarafları alınarak meydana getirilmiştir. Anlaşılan költük pazarlıkları sırasında, K.K. İyeleri Servet Beyan piyasası yatıştırma, piyasaya para enjeksiyonu gibi meselelerindin de kalan temel iktisadî tercihler üzerinde tartışmak fırsatını bulamamışlardır! Yani protokol hiçbir işe yaramayan boş bir vesikaldan başka bir şey değildir. Hükümet ise daha muhafazakar politikalara kaymaya namzet bir âbenksizlik örneğidir. Bu hükümetin de 7 aydır sürüncemede kalan reformlara el sürmeden geçüp gitmesi normaldir. Mesele ondan sonra ne olacaktır. Du fakir ve huzursuz millet, güllünce koalisyon oyunlarına daha uzun müddet tahammül gösterebilecek midir? Millettin sabrı artık tükenmiştir. Görünüşe göre bu rejimin son şansdır.

BÖLGE KALKINMASI

Istanbul ve civarını nüfus artışı ve göçler karşısında doğacak sıkıntılardan kurtarmak için ne yapılabilir?

Istanbul'lulara müjde

Haftanın başında İstanbul Belediyesi'nde önemli bir toplantı yapıldı. Toplantıda İmar ve İskân Bakanlığı uzmanları Marmara bölgesin-

Toprak Reformunun Temel Şartı...

Bir aldatmacadır gidiyor. Zinde kuvvetlerin, askeriyle, işçisiyle, gençliğiyle ve toplumsal aydınlarıyla toprak reformuna taraftar olduğunu bilen ağalar ve ağaların sözcüleri, toprak reformu tasarılarıyla çocuk kandırmaya çalışıyorlar. Bu adamlar sıkılmadan toprak reformu yapıyoruz diye çalım satıyorlar. Aslında büyük çapta bir reform hareketi, anayasa ile kısmen kapanmıştır. Anayasa, Kurucu Meclis'teki ağaların ve yarıdaklarının tazyikiyle kamulaştırılan arazinin 10 yıl gibi kısa bir zaman içinde, hem de gerçek bedelinin ödenmesi kabul etmiştir. Gerçekten toprak reformu yapmak isteyen memleketler ise, 30-40 yıllık bir devre zarfında «adil» bir tazminat ödemek yoluna gitmektedirler. Nitekim haksız olarak suçlu görülen bizim eski Anayasa da, o tarihlerde bir toprak reformu yapmak, gerçekten istendiği için, arazinin vergi değerini ölçü almış ve bedelinin 20 yılda ödenmesi esasını benimsemiştir.

Yeni Millî Eğitim Bakanı Hatipoğlu'nun ifadesiyle, yaşama hakkı, rızık hakkı, eğer mülkiyet hakkından üstünse, bu bir zaruret. Aksi takdirde, geniş çapta bir reforma girişmeye bütçe imkânları elverişli değildir. Nitekim, bugünkü Toprak Kanununu yürütmekle görevli İmar ve İskân Bakanlığı Hümleri, Anayasa görüşmeleri sırasında bunu anlatmaya çalışmışlardır. Maliye Bakanı Kemal Kurdaş, kamulaştırma maddesinin yetersizliğini ısrarla belirtmiştir. Bugün de Kurucu Meclis Anayasa Komisyonu üyesi Coşkun Kırca, «gerçek bedel ile râyic bedelin kestediği değeri İleri sürerek, reform yolunu açmaya uğraşmaktadır. Fakat ciddi bir toprak reformu yapılmasını esas istemiyenlerin, bu ikazlara kulak asması, dün de bugün de beklenemez. Anayasa Mahkemesinin bu konuda daha anlayışlı davranacağını ümit edelim».

Mesele bu kadarla bitmemektedir. Kamulaştırılan arazi bedelini kim takdir edecektir? Eski kanunda, arazi vergisine matrah olan bedelin 4 mislini ödemek suretiyle bu mesele iyi bir şekilde çözülmüştü. Şimdi ödenecek bedel, İstihlak Komisyonları takdir edecektir. Bu komisyonlarda ağaların temsilcileri yer alacaktır. Komisyonların bugünkü şartlar altında kamulaştırılan arazisine çok yüksek bedeller biçeceğini düşünmemeye imkân var mı?

Dahası var. Başta boş kalan Hazine arazisinin önemli bir kısmı, kudretli ağaların elindedir. Tapu işleri bir kepa-zeliktir. Tapuların çoğunda 50 dönümlük arazi Kuzey hududu Karadeniz Güney hududu Marmara gibi çok güllünce şekilde sınırlandırılmıştır.

Bu tapulara dayanarak veya pazu kuvvetine güvenerek, nüfuzlu ağalar, Hazine arazisini edat malı gibi kullanmaktadır. İki yalancı şahit, biraz para ve biraz da siyasi nüfuz ekseri halde Hazine arazisini ağaların tapulu mal haline getirmeye yetmektedir. İdare adamları bu duruma seyirci kalmaktadır. Ağalara karşı duran kaymakamların âkabetini görmedik mi? Toprak Tevzi Komisyonlarının nüfuzlu ağaların elindeki araziye dokunmaktan, topraksız çiftçilerin feryatlarına rağmen ne kadar korktuğunu okumadık mı? Jandarmaların gaspedilen bu arazileri, aç ve fakir köylülere karşı nasıl koruduğunu işitmedik mi?

Bu durumda toprak reformu, hazine arazisini çok yüksek fiyatlarla hazineye satarak, apartman ağalığına terfi etmek isteyen ağaları, zenginleştirmek-

ten başka bir işe yarar mı? Arazilerini satmak isteyenler ise orta sayfalar-daki yazılarımızda belirtildiği üzere, reform tasarılarının ustaca plânlanmış açıklarından faydalanarak, kamulaştırma tehlikesinden kurtulacaklardır.

Mesele siyasidir

Aslında bütün bunlara şaşmamak lazımdır. Bir memleketin kaderinde ağalar ve yarıdakları söz sahibi olursa, onlar aleyhinde bir reform yapılabilir mi? Bu, eşyanın tabiatına aykırıdır. İktidara ağalar hâkim bulunduğu müddetçe, reformlar bir aldatmaca olmaktan öteye gidemez. Sonra da aç insanların yaşama hürriyetine karşı duranlar, insan haklarının ve demokrasinin şampiyonu kesilirler! Sahle reform tasarıları icad ederek, topraksız köylüyle insafsızca alay ederler. Topraksız köylülerle, halkla alay eden vicdansızlar karşılığında di kilenleri utanmadan demokrasi düşmanı ilan ederler!

Demokrasinin, en basit tarifıyla, halk idaresi olduğunu bilmemizden gelirler. Evet, gözlerimizin önünde, bu derece âdi bir komedi, Şark riyakârlığı ile oynanmaktadır.

O halde, toprak reformunun temel meselesi siyasidir. Siyasî mesele çözülmeyecek, yani devrimci ve halkçı bir kadro iktidara gelmedikçe, kâğıt üzerinde çok İleri reform tasarıları yapılsa bile, bunlar siyasi nüfuz sahiplerini zenginleştirmekten öteye gitmeyecektir. Esasen bütün dünyada toprak reformunun temel gayelerinden biri, ortaçağ düzenini ve adamlarını siyasi bakımdan tasfiye etmek, onların milletin kaderi üzerinde söz sahibi olmasını önlemektir. Nitekim bugün «Toprak ağası kalmamıştır» demek zorunda kalan Başbakan İnönü de, 1945 yılında «Bataklı ağaların kökünü kazıyacaktım» diyordu. Az gelişmiş memleketlerde demokrasinin, başka türlü ağa demokrasisi olmaktan kurtulamayacağını, bu meselelerle yeni yeni ilgilenen Batılı siyasi ilimler uzmanları yazıyorlar.

YÖN'ün ilk sayısından itibaren belirttiğimiz üzere, demokrasiye, genel oya ve halka güvenimiz tamdır. Yeter ki aç milyonlar, siyasi partilerin, kilit noktalarını ellerinde tutan ağalara, bir lokma ekmek için muhtaç olmaktan kurtarılmasınlar. Tefecilerin ve şehir ağalarının siyasi güçleri kırılmalı. Meclislerin yüzden fazla ağa ve bir o kadar da yarıdakısı tarafından doldurulması önlenmelidir.

Toprak ağalarının siyasi gücüne son verecek bir reform, bu yolda, yani gerçek demokrasi yolunda atılacak ilk köklü adım olacaktır. Toprak reformunun elbette ki iktisadî ve sosyal gayeleri de vardır. İstihsalî düşürmeden toprak dağışındaki adaletsizliğe son vermek, kötü iskân durumunu düzeltmek, dağılık araziye toplulaştırılmak, toprak reformunun amaçları arasındadır. Fakat demokrasi kadar bu gayelerin de gerçekleştirilmesi, toprak ağalarının siyasi güç olmaktan çıkarılmasına bağlıdır. O halde temel mesele siyasidir ve toprak reformu her şeyden önce, bir devrim kanunudur. Hem de Yirminci Yüzyılın İ k i n c i yarısında ve Atatürk Türkiye'sinde daha fazla gerçekleştirilmeye tahammülü olmayan bir devrim kanunu.

Doğan Avcioğlu

Nasrettin Hoca - Türk gerçeği

1962 yılında Akşehirde yapılan 1 nci Hoca Nasrettin Festivali gerçekçiliğin neresinde bulunduğumuzu, daha doğrusu gerçekçiliğin sınırına nasıl daha ayak basamadığımızı göstermesi bakımından çok yararlı olmuştur.

Akşehir Nasrettin Hoca Derneğinin düzenlediği ilk festival, 20 Haziran Çarşamba günü saat 21 de Akşehirin Büyük Sinemasında başladı. 22 Cuma günü Hocanın mezarı başında yapılan konuşmalarla sona erdi.

Festivalin başarılı olması için Akşehirli hemer bütün memurlar, askerler ellerinden geleni yaptılar. Hele Dernek Başkanı Cevdet Köksal, Kaymakam Ali Hasan Özer, Binbaşı Orhan Öcal vargüçleriyle çalıştılar.

Kaldığımız Küçük Otel, İstanbulun Ankaranın en lüks otellerinden çok daha temizdi. (Ucuzluğu zaten karşılanamaz). Bütün odalarda telefon vardı. Sıcak su akıyordu. Servis çabuktu, güler yüzlü, terbiyeliydi. Lokantalarda iyi yiyecek bulduk. Kentli - köylü bütün Akşehirlilerin konukseverlikleri iğreti değildi. Şiir yazarlarını, sanat akımlarını yakından izleyenlerini tanıdık. Memleket meseleleriyle ilgili, doğru düşünür aydın kişilerle konuştuk.

Buna karşı, çağırılardan çoğumuz utanılacak kadar hazırlıksızdık. (Gazetelerine haber vermek için gelen gazeteci arkadaşları katılmıyordum).

Çarşamba gecesini, mikrofonu önce ünlü tarihçimiz, dünya çapında bilgincimiz Sayın M. Fuat Köprülü çıktı. Hocanın fıkralarını okuma kitapları için manzume haline getirmiş, bunları önemli bir araştırma yazısıyla beraber 1918 de yayınlamıştı. Kitabında yazdıklarını unuttuğunu söyleyerek söze başladı. Hocanın zekasını övdü. Birinci Dünya Savaşı sırasında Amerika Cumhurbaşkanı olup 14 maddelik barış çağırısıyla dünyaya ün salan Wilson'un kâtiplerinden biriyle ilgili bir anısını anlattı. Bu anıya göre, Wilson, Avrupalılardan gördüğü anlayışsızlığa, bencilliğe çok üzülmüş, memleketine döndükten sonra, kendisini Hocanın fıkralarını okumaya vermiş. Hocanın fıkralarını başka milletlerin canını fıkralarını başka milletlerin alıp kendilerine mal ettiklerinden yandı yakıldı. Azerbaycanda vaktiyle Molla Nasrettin adında bir dergi çıktığını haber verip yerine oturdu. Ardından Ulunay çıktı. Akşehirlileri övdü, hazırlıksızlığını açıkladı. İndi oturdu. Üçüncüye, Halil Lütfü Dördüncü çıktı. Teşekkür edip indi oturdu.

Bunlar kırmızı bir perdenin önünde oluyordu. Perde açıldı. Sahne pazar kurulmuştu. Vızır vızır alış veriş ediliyordu. Aksakal takmış Hoca Nasrettin arkasında mollası zenci İbat'la pazara girdi. Papağan kusunun şu kadar akçaya satıldığını görünce, mollasını koşturup hindiye getirtti. Tellalığa girişti. «O konuşursa, bu da düşünür» dedi ama, yutturamadı. Seyirciler de, bu karşılığı önceden bildikleri için pek gülmediler. Sonra,

dili yahudiye çalan fötr şapkalı bir dükkancıyı kavuk - cüppe alışverişinde düpedüz dolandırdı. Cüppeyi giyip yürüdü. Parasını isteyen dükkancıyı, «Kavuşu bıraktım ya?» diye azarladı. «Onun da parasını veremistiniz» sözüne karşılık da, «Almadım ki» deyiverdi. Arkadan, gazeteyle sarılı ciğer aldı. Nasıl pişirileceğini yazdı. Çaylağa kapıncı, ipe tavana çekilen çaylak üstüne kâğıdı uzatıp «Boşuna kaptın ağız tadıyla yiyemeyisin. Kâğıt bende» diye bağırıldı. Burdaki Hoca Nasrettin belki iki kat, inliyerek konuşan uzun boylu bir Hoca Nasrettindi. Kesesini çıkarıp para sayarken elleri çok cimri adamlarda olduğu gibi titriyor, ikide bir «Allah Allah» diye inliyordu. (Ulunay, ertesini günkü fikrainsında oyunu beğenmediğini yazmış, gelecek yıl için Hoca'nın fıkralarından bir piyes çıkaracağını, gelip kendisi sahneye koyacağını müjdelemiştir). Kırmızı perde kapanınca, bir müze müdür bey, yeni bulunmuş Hoca fıkralarını okudu. Pek tuituramadı. Başka bir gözlemlü bey bilinen fıkraları, vakit geçirmek için olduğunu saklamadan anlattı. Salon kalabalıktı. Fırın gibi de sıcaktı. Fıkralara pek gülünmemesinde bu sıcakın payı vardır. Herkes Aziz Nesinin ne diyeceğini merak ediyordu. Perde açıldı. Karamanlık kaşık oyunu başlandı. Kaşıklar, (Gene Ulunayın dediği gibi) gerçekten İspanyol kastenyetlerinden daha usta şakırdıyordu. Ayrıca, oynayanlar işi biraz modernleştirmişler, sonunda bacaklarla bele sarılıp fırl fırl dönmek, dönerken de kaşık vurmak hünerine kadar götürmüşlerdi. Beğenilip alkışlandı. Gözlüklü Beyin üç Hoca fikrainsından sonra, gene perde açıldı. Bu kez, Hoca'yı karamanlık fıkralarına geçilmişti. Dışarda gürlü koptu, Hoca yorganla çıktı. Yorganı kapırcı patırdıyı bastırdı. Eve hırslı girdi, Hoca da yardım ettiği için eşyalar çabucak toplandı. Oyun uzadıkça uzuyor, tadını kaçırıkça kaçırıyordu. Aziz Nesinin sinirleri o kadar bozuldu ki, sırası ilip ortaya çıktığı zaman artık söz söyleyebilecek halde değildi. Zaten önemli düşünceleri sayıp dökecek hava da kalmamıştı. Aziz Nesindeki şaşkınlığın derecesini anlamalı ki, «Çok şükür Devlet Operasının sahneye koyduğu Hoca Nasrettin Opera Komitesi denilen maskaralık eksik» demeyi akıl edemeden aşağıya indi. Silifke folklor ekibinin gösterisi de olmasaydı, gece büsbütün boş geçmiş sayılacaktı.

Ertesi gün Hoca'yı otobüsle Akşehir gölüne maya atınyaya götürdüler. Kolunda kocaman taneli tesbih, elinde kocaman bir sopayla mayayı attı. Biraz bekledik. İyi niyetini tam yedi yüz yıl önce çekmeliyen tabiat kanunları

bu kez de hocanın yakarışlarına alırdımadılar. Yoğurt gölün yüz ölçümü 72 kilometre kare, derinliği ortalama 2 metreydi. Bu hesapca, maya işleseydi, tam 144 milyon ton yoğurt elde edilecek, kilosunu 2 liradan 288.000.000 Türk lirası (Evet iki yüz seksen seks milyon) gelir sağlıyacaktı. Böyle bir iş, doğrusu denemeye değerdi. Maya tutmayınca Hoca bu kez, kasabaya döndü, kabristanın yolu üstündeki bir tarlaya yeteri kadar diken tohumu saçtı. (Fıkra'yı bilenler bilmiyenlere anlatsınlar).

Daha sonra, Hoca eşeğe ters binerek kasabayı doladı. Hayvanın kuyruğuna yapışmıştı. Yüsünü döndüğü yöne zorlatıyordu, ama, arka arka geriye doğru gidiyordu. Bu çabalama memleketin genel gidişine tıpa tıp benzediği için çok ilgi çekti, ibretle izlendi durdu.

Bunları Akşehir Nasrettin Hoca derneğinin festivalini kınamak için yazmadık. Hoca konusunda yeni hiç bir şey getiremediğimizi açıklamak istedik.

Görülüyor ki, iyi niyet gibi, kişilerin hiç bir kişisel çıkar beklemeden didinmeleri, hattâ konunun temelinde Hoca Nasrettin gibi milli bir dehanın bulunması da hiç bir işe yaramıyor. Çünkü ileri bilgi, büyük sanatçılık değmedikçe hiç bir şey, düştüğü yerden kalkamaz, bir milimetre ilerleyemez.

Folklor değerlerimizi bilim yoluyla yararlı kılmak gücünden yoksun olduğumuzdan festival, Hoca Nasrettin konusuna hiç bir yenilik getirememiştir. Buna karşılık yüz yıllardır sürüp duran Osmanlı çöküntüsünün ruhumuza sindirdiği «gerçeklerden kaçma» belasını, kötü romantizmden gelen kayırmacılığımızı üstümüzden atamadığımızı ispatlamış olması azımsanacak bir kazanç değildir.

Gerçekçi olmaya yeniden çabalıyoruz. Gerçekçi olduğunuzu söylemek başka gerçekçi olabilmek başkadır. Şuurumuzu kullanabildiğimiz zamanlarda gerçekçi olmakla şuur altıyla gerçekçi olabilmek arasında da çok ayrımlar vardır.

Yüzeyle gündelik gerçeklerin hakkından gelemezken toplumumuzun tarihsel özelliklerindeki gerçekçilerimize, batından aktarılmış kalıplarla kolayca kaçarak hiç akıl erdiremeyiz.

Nasrettin Hoca fıkralarını bu açıdan ele almamız, sosyolojinin bilimsel metotlarıyla Anadolu Türk halklarının ruh ve düşünce özelliklerini seçmeye çalışmamız lazımdır. Bugünün bilim gücü, doğa üstü «harikulâde» olaylara dayanan en uydurma masalların bile yarattığı yayıldıkları tarihsel çağların elle tutulur gerçeklerine sıkıca bağlı olduklarını gösteriyor.

Bundan sonra yapılacak Nasrettin Hoca, festivallerinde, Hocanın fıkraları gerek dil, gerekse dünya görüşü bakımından bölümlenmeli. XIII üncü yüz yıl ortalarından imparatorluğun yıkılışına kadar, Anadolu Türk halklarıyla Osmanlı idareci kadroları arasındaki ekonomik, sosyal, politik münasebetlerin özelliklerini seçmekte kullanılmalıdır.

Hocayı bu açıdan incelemek isteyenler, öncelikle, Anadolu Türklüğünün Osmanlılık içindeki gerçek yerini bulmak zorundadırlar.

Hocanın, Osmanlı sözünü KAHPE anlamına kullanmaları ma, yoksa, Türkte İDRAKSİZ diyenlerle mi birlik olduğu bilinmedikçe fıkraları ayıklanıp tarih ve sosyoloji açılarından değerlendirilemez. İşe yarar kalmamaz.

KEMAL TAHİR

Ankaranın bir kısmı nüfusu geçmesi, İstanbulda nüfusun çok daha büyük süratle artmasını frenlemiştir. Bölge içinde de Bursa, İzmit ve Adapazarı, gerekli tedbirler alınmazsa hızla gelişmeye namzet gözükmektedir. Bu gelişme, İstanbul nüfus yükünü azaltacaktır.

İkinci tedbir, İstanbuldaki sanayinin yavaş yavaş İzmit ve hattâ Adapazarına kaydırılmasıdır. Bölge kalkınma Müdürlüğünce yapılan bir sanayi anketi, İstanbuldaki sanayinin önemli bir kısmının İstanbuldan ayrılmayı kabul ettiğini göstermiştir. Tuğrul Akçora, bu haberi, İstanbullulara bir müjde olarak bildirdi.

Sanayinin İstanbuldan göç etmesinde veya yeni tesislerin İstanbul dışında kurulmasında, başlıca rolü enfastrüktür verileri oynayacaktır. Bu bakımdan İzmit ve Adapazarı, İstanbuldan çok avantajlı durumda bulunmaktadır. Mesela bugün İstanbulda su sıkıntısı vardır. Sanayi ise büyük su müstehtektir. İstanbullulara kadar su getirmek son derece pahalıdır. İzmitte ise ucuzdur. Tuğrul Akçora: «Eğer İstanbulda su, gerçek maliyetine satılsa bir çok sanayi korkup kaçar» diyerek bu durumu açıkladı.

İstanbulun ikinci güçlüğü enerji meselesidir. Enerji ihtiyacını karşılamak için Fuel-Oil ile çalışan Silahıtaraga tesislerini genişletmek lazımdır. Bu pahalı bir iştir. Başka bölgelerden enerji nakli düşünülebilirse de, İzmitte nakil daha ucuzdur. Bununla beraber liman meselesi, İzmitin avantajını azaltmaktadır.

Bölge Pfanlaması toplantısı

İstanbul son 10 yılda Sahpazarı ve Haydarpaşa olmak üzere iki yeni liman kazanmıştır. Bu limanlar, kapasitenin çok altında çalışmaktadır. Limanlardan tam istifade sağlanamazken İzmitte yakın gelecekte yeni bir liman yapmak güctür. Devlet Plânlama Teşkilâtının 5 yıllık plânda liman inşasına rıza göstermesi zayıf bir ihtimaldir. Bu durumda Ankaraya kadar uzanan geniş bir bölgenin nakliyatı İstanbuldan yapılacaktır, bu da İstanbulun büyümesine yol açacaktır. Fakat yine de kamu yatırımlarını, İstanbuldaki nüfus tazyikini azaltacak yönde yapmak ve özel sektörü İstanbuldan uzaklaşmaya teşvik etmek lazımdır.

Dağınık şehir

Nüfusu hızla artan İstanbul, dağınık bir şehir manzarası göstermektedir. İstanbul, doğuya, batıya ve kuzeye yirmibeşer kilometre uzanmıştır. Sanayi deniz kenarında düz yerlere geliş güzel yerleşmektedir. Villalar deniz kenarını keyfi şekilde doldurmaktadır. Şehirlerin sıhhatli büyümesi ve turizm bakımından durumun mahzurları ortadadır. Bu sebeple, arazi mülkiyeti zihnetinin değişmesi ve arazinin kullanımının kontrol altına alınması, gerekli mali ve hukuki imkânların sağlanması şarttır.

Toplantı, bu konuların tartışmaları ile geçti ve İstanbul ile etrafındaki bölgeyi tanımamıza imkân veren, bilimsel bir politikanın esaslarını ortaya koymaya çalışan Bölge Plânlama Teşkilâtının gayretleri ilgi topladı.

YÖN, 27 HAZİRAN 1962

de yapılan plânlama çalışmaları hakkında izahat verdiler.

Günün en ilgi çekici konuşmasını Marmara Bölgesi Plânlama Müdürü Tuğrul Akçora yaptı. Akçora, özellikle İstanbuldaki hızlı nüfus artışı meselesi üzerinde durdu.

İstanbul, Sakarya, Kocaeli, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ olmak üzere 9 ili toplayan Marmara Bölgesinin nüfusu hızla art-

maktadır. Nüfus şimdiden 5 milyonu bulmuştur. 20 yılda nüfus tabii artışla 8.5 milyona erişecektir. Buna 1-1.5 milyon arasında hesaplanan göçleri de eklemek lazımdır. Ziraat sektörü bu fazla nüfusun, iyimser tahminlerle ancak 800 binini barındırabilecektir. Geri kalan asgari 3.5 milyon kişi, şehir nüfusunu besleyecektir. İstanbullu 2 milyon nüfusu ile, bunun bile büyük bir mesele olduğu düşünülürse, tehlikenin azemeti kolayca anlaşılır.

İstanbulda hızlı nüfus artışı, sosyal huzursuzluğa yol açmadan gelişmeyi baltalamadan nasıl önlenebilir? Bölge Plânlama uzmanları, başta bilgili ve ölçülü konuşması büyük bir ilgi ile dinlenen Tuğrul Akçora olmak üzere, konu üzerine eğilimlidir. Bu bakımdan ilk aklı gelen tedbir, İstanbul dışında yeni cazibe merkezlerinin kurulmasıdır. Mesela Ankaranın basketen yapılması ve bu yüzden büyük şehir büyüyeti kazanan

Nimet Arzık

haftanın
portresi

“Bajari...”

O
bizden
değill..

Kavı yapıtı. «Fatih» burunlu, altın dişli aşiret beyi horlayıcı bir omuz silkiyle;

— «O», dedi, «bizden değil, o Bajari»...

Ondan her melânet beklenir derecesine tekrarladı:

— «Bajari'dir o»...

Bajarinin ne demek olduğunu o gün öğrenmişim: Şehirli demekmiş... «Fatih» burunlu aşiret beyi, sizin benim gibi şehirli için kullanılmıyordu bu deyim... Siz, ben, onun kitabında yerimiz yoktu... Kendi hemşehrilerinden birini «yok ediyordu» bu deyimle...

İnsanın, toplumun, bölgenin derin yaraları içinden vücutta gelen yaralardır. Doğunun derin yaralarından biri de Bajari'dir...

Doğulu yurddaşlarını yadırgamıyacaklar bu adı...

Beni bu portreyi çizmeğe yöneltten, 15 Doğulu gencin YÖN'de yayınladığı uzunca yazının bir cümlesi oldu. Yoksa, politikacı - avukat Nüvit Yetkin'i okuyacağınız bu sütunlarda enine boyuna... BAJARI, bana CHP'li becerikli politikacıdan daha aktüel geldi... Daha da tehlikeli...

Gezin Doğuyu... İçiniz parçalanır. Burnunuzun dibine sokuluncaya kadar yaklaşan yaratığın kadın'ını, erkek mi olduğunu bilemezsiniz. Gezin Doğuyu, toplum, sabun nedir bilmez, şeker nedir bilmez, ilaç nedir bilmez bir çok yerlerde. Bir baş soğan, bir parça ekmek, bir tutam tuz, yıllar yılı gıdasıdır onun... Varın köylere... İnsanlar içinde yaşar, içinde. İçinde doğar, büyür, çocuk çocuk sahibi olur... «Acaba ben» diye düşünür insan. «Bu şartlarda nasıl geliştirdim?»

Gelişmez insan insan olarak bu şartlarda, neşelenemez, gülemez, sevebilir, bilemez; Şuursuz olarak taşır, bir kambur gibi hayat denilen cefayı. Neye yaşadığını bilmez, niye öldüğünü bilmez.

Bu anlatılmaz ve anlaşılmasız yok-sunlukta yaşayanların içlerinde bir kırılmı vardır hâlâ... Bazı yerlerde, kızlar, sık, sirkeli örgülerine kırık jilet parçaları bağlamışlardır... Kendilerini birbir-

lerine beğendirme, ihtiyacı, ölmemişler demek bütün öldürücü şartlara rağmen içlerinde... Bu jilet parçaları, bu yüzden benim için mukaddes!...

Toplum bu seviyededir, Doğunun büyük bir parçasında... Doğuya kadar uzanmağa ne hacet, Ankaranın varoşlarına göz atmak yeter, amma biz burada Doğu'yu ele aldık!...

Tepede, ağalar, derebeyleri, Şihlar vardır. Bunlarla savaşmış şiddetlenmiştir şimcik. Zaman öyle istiyor, şuur öyle istiyor... Fakat bunlar, hiçbir zaman, hele bu son senelerde, «BAJARI» ler kadar zararlı olmamışlardır...

15 Doğulu gencin YÖN'deki yazısında bu tip söyleyiciler var... «Bunlar ekseriyetle küçük esnaf çocuklarıdır... Kafalarında karmakarışık fikirler taşırlar. Şahsi kompleksleriyle hareket ederler. Özel toplantılarda çeşitli görevliklerle yetinirler (keşke yetinseler!) Küçük burjuva aydınlarıdır bunlar...»

Bozulmuş
plâk
gibi...

Adamın birinci konuşması beni ilgilendirmişti. İkinci konuşması beni sıkımsı. Üçüncü konuşması bezdirmişti. Dördüncüsü yıldırılmıştı... Güya Doğunun yaralarını anlatıyordu. Gerçekte kendi kendini anlatıyordu, aynı yerde dönen bozulmuş plâk gibi... Bu hicapsız, tevasuz kendini yayışta, bütün memnuniyetlilikleri, bütün tatsızlıkları, bütün tatminsizlikleri, bütün eksiklikleri, bütün burulmuşlukları, hırsına eşit bir kabiliyetin desteklemediği sonsuz bir hırs, hayatta başarı elde etmişlere budulsuz bir kin, bulanık bulanık, muzır muzır, camur camur akıyordu...

Talebeliği İstanbul'da geçmişti. Ya avukatı, ya doktor. Kendine göre bir hayat hikâyesi düzmüşü, ruhunun kudret, kuvvet, itibar, asalet açlığını belirten ve onu anlata anlatsı bylesine bey-nine gönlüne sindirmişti ki, gerçek hayat hikâyesi silinmişli belki hafızasından...

Bir paşanın oğluydu... Allesinin tenekte tenekte altınları vardı. Bu altınları muhafızlara yedirmişlerdi. Kendisinin daha bebekken bir manga muhafız vardı. 5 yaşındayken 50 metreden bir yu-murtayı vururdu. 10 yaşındayken de

bir zeytin tanesini (her halde 15 inde bir atomu). Allesi Doğunun en asil atlarını yetiştirirdi. Şimdi dumura uğramış aşireti bir zamanlar koca bir kuralığa hâkimdi... Zulfüm görmüşü... Kardeşini «hükümet» bıçaklatmıştı... 12 lisan bildirdi bıçaklanan kardeşi... 500 liraya satın alınabilen ağalar, şihler, kendinden korktukları için kendisini milletvekili seçirmemişlerdi... Halbuki ağıllarda koyunlar kuzular bile onun ismini melerdi. Molla Mustafa denilen sergerde, onu kuskanyordu ve onunla tanışmak onu kazanmak için elinden geleni yapıyordu (Acıyasım geliyor Molla Mustafaya...)

Bu hikâyeye, ufak tefek değişikliklerle, her Bajari'nin duygulu duygulu gevelediği hikâyedir... Eğer ışık hikâyede kalsa, acımsar acımsar omuz silkerdim, yokluktan, eksikten doğan bu süslü yalanlara...

Adamın babası namuslu bir bakkalsa ve ilibar sağlamak için bir «paşa babaya» muhtacsa, neden bedavadan onu imâl etmesin?...

Teneke teneke altınlar gözünde tü-tüyorsa, neye var olduğunu inanmasın veya inandırmasın?...

Turplar gibiyken, iskenec görmüş olmanın kendine romantik bir hâle vereceğini düşünmüşse, neden o hâleyi, kolay taraftan kafatasının etrafına sarmalamasın?... Kardeşi bir kavga-da bıçaklanmışsa, neye bu bıçak darbetsinin «büyük elden» geldiğini ve «büyük bir dava uğruna» yenildiğini yaymasın?...

Yalnız... «Her görülmüş olmak onları üzdüğü gibi gururlarını oksivan en küçük hareketle tatmin oluverirler...» (Bunlar Doğulu gençlerin yazdıkları...)

Bu hayatlarının yarısını hayalle düşünmüş, «gururlarını oksivan en küçük hareketle tatmin olan kişiler», kendilerini herhangi bir menfaatli vev olarak kullanmak isteyenler için doğunun en kolay yemdirler... Köksüz, dayanaksız, kendi çevrelerinden konuşur, başka çevreye yamanamam, «Bajari» ler, büyük davaların kuzuluklarına takılıp büyümek sevdasına kendirlar...

Aşa olmadıkları için tonlumdandır. İst. toplumdandır olmadıkları için ağadrlar...

Tonlum için: «Bu şuursuz kütle» diye dudak bukerler.

Aşa için, şih için: «500 liraya ana-

larını satarlar» diye gıyaplarında hakaret ederler...

Seçim zamanı «efendi hazretleri» diye el öpe öpe, «ağam» diye büküle büküle o «500 liraya mukaddesat satan»lara uğunlar. Onların kanadım gölgesinde seçim kampanyasına katılırlar. Kazanırlarsa, kendilerinden bilirler, kaybedilirse onlardan bilirler... Ve kendilerine gerilmiş kanadı oymağa çağırırlar.

Dâvâ

Evlenmeleri için bile verdikleri se-bepler «Vası», sebeplerdir:

«Dâvamıza hizmet edecek zürriyet (aman ne soğuk kelime), yetiştirmek gayesi»...

Kız kaçırırsalar gene büyük davalar uğrunadır...

Ben bir şeye dikkat ettim: Kendi küçük davasını güdenden fazla büyük davalarından dem vuran yoktur dünyalarda...

Gözünü sevdiğinin bazarını sunu öğrensin ki büyük dava büyük düşünce demektir. Büyük düşünce kadar da kuru gürültüden uzak şey yoktur dünyada.

Bajari neden tehlikelidir?... Her hayal hastası gibi inandırıcıdır. İsyân vasında, isyan halinde olanları zehirleyebilir.

Köksüzleşmiş olduğundan, yakınlama uzağna, bölgesine kolay ihanet edebilir...

Düşüncesinde oldukça bön, garp âlemine büyük Doğu davalarını el altından sözümlü ona sunan Bajari'dir... Sunduğu kendi küçücük davasıdır, komplekslerinin davasıdır... Neden ben bir basbuğ değıllimin davasıdır. Sabun nedir bilmiyen, şeker nedir bilmiyen, ilaç nedir bilmiyen, gülmek nedir bilmiyen, havat denilen cefayı bir kambur gibi neden vasadımın, neden öldüğünü bilmiyerek taşıyan büyük kütle'nin davasını değil!

Kavı yapıtı. «Fatih» burunlu, altın dişli aşiret beyinin horlayıcı omuzsüklü o kadar iyi anıyarım ki!

NOT: «Bajari» şehirlerde yerleşen alınının teriyle hayatlarını kazanan binlerce vatandaş değildir. Köksüzleşmiş bir parazitdir... Sosyal bir yaradır... O oldukça alingan olan Doğulu vatandaşlarım için söylüyorum: alınmasınlar!...

Öhhöööö

İcraat

15 Ekim 1961	: Genel seçim.
Kasım 1961	: Başkan istifayı düşünür.
Aralık 1961	: yor.
Ocak 1962	: İstifa eder gibi oldu.
Şubat 1962	: İstifa etti.
Mart 1962	: İstifasını geri aldı.
Nisan 1962	: İstifa etti.
Mayıs 1962	: Geri aldı.
Haziran 1962	: Etti.
Temmuz 1962	: Aldı.
Ağustos 1962	: Et.

Netice-i kelâm

İnönü (seçimlerden az önce): «Seçimlerin bir an önce yapılmasında sayısız millî menfaat vardır».

Seçimlerden az önce sonra: «Önce, huzur, sonra afit».

Seçimlerden biraz sonra «Olmas ki. Ben bu işi yapamam».

Seçimlerden çok sonra: «Dediğim dedik, çaldığım düdüğü».

Seçimlerden çok çok sonra: «Ben bu sözü çala çala yoruldum».

Üçü koalisyon yarışmasından az önce: «Ben bu mecburiyetlere katılana-

mam».

İnönü (Başbakanlıktan sayılamıyacak kadar çok sayıda istifasından sonra): «Güçlükleğin yenilmesi zordur».

Halk soruyor Paşa'dan: «Hangi güçlük Paşa? Koalisyonun kurulması mı, yoksa halkın kurtulması mı?»

Var olmak veya...

Şu geçen aylarda halkımız ne öğrendi, biliyor musunuz?

Hükümetimiz de olunabileceğini...

Herkes soruyor birbirine:

— Sekiz aydır hemen hemen hükümetimiz yaşadık. Ondan önce de hükümetli yaşadık. İkiisi arasında hiç bir fark yok. O halde ne diye çırpınıyor dururlar? Ne diye bizden bu kadar masaş ahırlar bu adamlar? Parlamento dediğin dâvâ aceze mi?

Centilmenler...

- Buyur, bir Başbakanlık all!
- Aldım, mersi...
- Canım, hadi bir tane daha all!
- Peki, bir tane daha alayım...
- Eee, şunu da benim hatırım için all!
- Peki, hatırım varolsun...
- Birader, senden başka da buna lâyık yok!
- İltifatınıza teşekkür ederim. Pa-

ki, bir tane daha alayım. Ama ben ihtiyarım, fazla yiyemem.

— Yersin yersin, hadi bir tane daha all!

— Yooo, vallahi çattıdım artık! Allah ziyade etsin...

— Canım, zehir olsa alınır yani... Hadi, bir tane daha!

— Eh, peki... Madem istiyorsunuz...

Sözlük

Belediye otobüsünde konuşuyorlar:

— Senatör ne demek?

— Sen otur demek...

— Peki, Temelli Senatör ne demek oluyor?

— Canım, onu bilmiyecek ne var? Sen gayrı yoruldun, temelli otur demektir.

— Eee, peki, koalisyon ne demek?

— Bas karaya, al parayı demektir. Siz galiba turistsiniz?

— O halde, kalkınma ne oluyor?

— Bulanık suda balık avlamaktır!

Kulis

Şu Ankaranın Ulus semti enteresan yer doğrusu! İçki orda, polikacı orda, isportacı orda, belediyececi orda, gazete orda, gazete satıcısı orda...

Akşam saat 15-16 sıralarında oradan geçen bir yabancı, Ulus'u müzayede salonu sanır.

Gazeteci çocuğunun biri bağırıyor:

— Yazıyooor!... Bayar'ın hasta olduğunu yazıyooor!

Öteki bağırıyor:

— İsmet Paşa'nın gene Başbakan olduğunu yazıyooor!

Sonra biri bağırıyor:

— Celâl Bayar'ın Başbakan olduğunu yazıyooor!

Ardından bir başkası bağırıyor:

— İsmet Paşanın hasta olduğunu yazıyooor!

İhtiyar Demokrasi

Gürsel: «Ümitsizliğe lüzum yok, demokrasi kuvvetli» dedi.

İnönü: «Ben artık ihtiyarım, İçişleri Bakanlığıyla Başbakan Yardımcısı'nın CHP'li olmasını istiyorum» dedi.

AP'liler: «Başbakanlık sırası bizde» dediler.

Felç

Çeşitli Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da grevler kamu hizmetini felce uğratıyormuş.

İşte onlara benzemediğimizin en güzel bir kanıtı daha: Bizde işçilere grev hakkı tanınamamın hayati felce uğratıyor!

Hüseyin Korkmazgil

VEŞİKA

NEREDEN NEREYE GELDİK?

(Toprak reformunun hikâyesi)

Bugünkü reform tasarısından fersah fersah ileri bir Toprak Kanunu 1945'te çıkarıldı. Bu kanuna göre, 5 bin dönümden yukarı arazi kamulaştırılıyor. Düzenli işletmeler için hudut 2 bin dönümdü. Hele Ahmet Tahtakılıç'ın «kara belâ dediği 17. madde, ağaların hemen hemen bütün arazisinin kamulaştırılmasına imkân veriyordu. Ödeme şekilleri de devletin takatına uygundu. Kamulaştırılan arazi bedelleri, 1944 arazi vergisine matrah olan değer 1-3 misliydi ve 20 yıl vâdeli bono-

larla ödeniyordu. Devrin Başbakanı Saraçoğlu, ödemede daha insafî davranılmasını isteyen Ziraat Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu'na «Devlet Hazinesini ağalara peşkeş mi çekiyorsun» diyordu.

Aradan 17 yıl geçti. 1945 kanunu uygulanmaktadır 17 yıldır bu konuda çok geriye gittik. ilgililerle konuşarak hazırlanan aşağıdaki yazı bu gerilemenin hikâyesini bilmeyen taraflarla anlatmaktadır.

Toprak reformunu Atatürk istedi. 1935 yılından itibaren bu konuda çalışmalar başladı. İnönü de toprak kanununun ateşli bir taraftarıydı. İnönü, «**BATAKÇI TOPRAK AĞASININ KÖKÜNÜ KAZIYACAĞIM**» diyordu. Arazi sahiplerine bırakılacak toprağı oldukça geniş tutulmasını isteyen Ziraat Bakanı Hatipoğlu'na İnönü, «Sonra toprak bulamazsın» cevabını veriyordu.

Inönü zamanında Toprak Reformu işine, işte bu hamlecî zihniyetle, ağaların kökünü kazımak ve toprak adaletini sağlamak endişesiyle başlandı. Bu iş için bir köylü çocuğu olan Şevket Raşit Hatipoğlu seçildi. Hatipoğlu'nu vazifeye çağuran Başbakan Saraçoğlu, onun «Şartlarım var» demesi üzerine «**SENİ CEPHEYE ÇAĞIRIYORUM, ÇANKAYA GEL. ŞARTLAR ŞİMDİDEN KABUL**» diyordu.

Hatipoğlu, İnönü'nün ve Saraçoğlu'nun desteğiyle çalışmalarına başladı ve düzenli işletmelere sahip büyük toprak sahiplerini oldukça koruyan «orta yolu» bir tasarı hazırladı. Fakat bu ilmi tasarı bile, C.H.P. içindeki ağaların ve bilerek bilmiyerek onlara âlet olanların kâzân kaldırması için kâfi geldi. Toprak reformunun inkılâpçı bir tutuma ihtiyaç gösterdiği ve yaşama hakkının mülkiyet hakkından çok daha önce geldiğini bir türlü anlamak istemiyen bir takım hukukçular toprak ağalarına destek oldu.

Toprak kanununa muhalefet eden ağaların yanında, ince zekâlı ve kabiliyetli bir adam olan Menderes vardı. Emin Sazak ve Cavit Oral, reforma şiddetle karşı koyanlar arasındaydı.

Bu direnmeye, «ağalık statüsü»nü ve onun verdiği prestijî kaybetme korkusu da ön plânda rol oynuyordu. Nitekim tasarı komisyonunda müzakereleri sırasında, Emin Sazak, Hatipoğlu'na, «Tasariyi geri al. Sen bunu İnönü'nün emriyle yapıyorsun. Tasarı geri alırsa, Beylik köprüdeki 30 bin dönümü hibe ediyorum.» dedi. Hatipoğlu'nun «Kanunla alsak olur» sorusu üzerine, açık sözlü ağa Sazak «Kanunla olmaz. Devlet araziyi zorla alsın Eskişehir havalisinde Emin Sazak olur.» cevabını yaptırdı.

İşte toprağı ve toprağına verdiği siyasî ve iktisadî gücü korumak için ağalar, hukukçuların da yardımıyla B. M. M. Komisyonunda, tasariyi teşis hâle getirmeye çalıştılar. Ko-

misyon çalışmalarının yanı sıra, Hatipoğlu'na «Senin yerini almak istiyorum» diye Saraçoğlu'na gıymazlardılar. Kazım Özalp, Saraçoğlu'na «Mağalâh halefini hazırlıyorsun» dedi. 3 aylık gayretten sonra, Ağa cephesi bu yolda kısmî bir başarı sağladı. Tasarı, dejenerer olmak üzereydi. İnönü ve Saraçoğlu endişeliydi. Kanunu, her ne pahasına olursa olsun kurtarmak istiyorlardı.

17 nci madde

Bu sırada bir milletvekili, komisyon çalışmalarından hiç memnun değildi. Önüne gelene, tasarı günden güne hâle getirildiğini ve komisyonun, bir «Hyde Park» a döndüğünü söylüyordu. Komisyonunda her kafadan bir ses çıkıyor, istenen yönde iş yapılmıyordu.

Bu milletvekili C.H.P. Genel İdare Kurulu üyesi, Alâattin Tiritöğlu idi. Tiritöğlu, bir gün koridorda Hasan Saka'ya rastladı. Saka, arkadaşına «Nereye» diye sordu. Cevap, «Hyde Park» a oldu!

Bu sözler Başbakan Saraçoğlu'na duyuruldu. Öfkelenen Saraçoğlu, iyi arkadaşı olan Tiritöğlu'nu çağırarak «Yahu sen yardım edecek yerde bizim tasarıyla alay ediyormuşsun» dedi. Tiritöğlu, tasarı komisyonunda nasıl deforme edildiğini, toprak dağıtma imkânlarının nasıl azaldığını anlattı. Saraçoğlu, ikna edilmişti.

Bu görüşmeden sonra Tiritöğlu, bir gün Çankaya'ya akşam yemeğine çağırıldı. Konu toprak reformuydu. İnönü, Tiritöğlu'na «Fikirlerini söyle» dedi.

Millî Şef, reformu milletvekili'nin fikirlerini beyanmış olacak ki, tasariyi kurtarmak için derhal bir madde kaleme aldı. Tiritöğlünün hazırladığı madde, bizzat İnönü tarafından düzeltilmiş, Meşhur 17 nci madde böylece doğmuş oldu. Madde şudur:

«Topraksız veya az topraklı olan ortaklar kiracılar veya tarım işçileri tarafından işlenmekte bulunan arazi, o bölgede 39. madde gereğince dağıtılmaya esas tutulan miktarın kendi seçtiği yerde 3 katı sahibine bırakılmak şartıyla yukarıda yazılı çiftçi ve işçilere dağıtılmak suretiyle kamulaştırılabilir.

Sahibine bırakılacak olan arazi 50 dönümden aşağı olamaz.

Bu madde hükmünün uygulanmasında 15. ve 16 nci madde hükümleri işlemez.

Geçici mevsim işçileri hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Bu, gerçekten bir devrim maddesiydi. Böylece, normal olarak 150 dönümün üstündeki arazinin kamulaştırılması ve o arazinin çalışanlara dağıtılması mümkün olacaktı.

Eğer Hilmi Uran muhalefet etmeseydi, 17. maddenin yerini başka bir madde alacaktı. Halk eskârinca biliniyeni ve doğar doğmaz ölen bu madde şudur:

«**Bu kanunun neşri tarihinde Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahilinde, herhangi bir tarım toprağını sünen işliyen ortakçı, yarıcı ve tarım işçisi otomatik olarak yarısı ve tarım işçisi otomatik olarak işlediği toprağına sahip olur. Mahalli tapu idareleri bunlara derhal tapu vermekle mükelleftirler. Mülk sahipleri, bu kanunla istimlak edilmiş bulunan mallarının bedelini devletten alır.**»

Görüldüğü gibi madde, toprak davasını kökünden halledecek, ihtilâlcî bir ruh taşıyordu. Toprak ağalığını, siyasî ve iktisadî bir güç olarak tasfiyeye azimlî görünen İnönü, bu ihtilâli maddesini bir ara kabul etti. Fakat Hilmi Uranın muhalefeti üzerine, 17. madde ile yetinildi. Saraçoğlu, 17. madde için, «toprak reformu böyle olur» diyordu. Bu madde Meclisten nasıl geçirilecekti? Millî Şef, maddeyi açıkça Meclise empoze etmekten çekiniyordu. «Diktatör emretti, yaptır!» densin istemiyordu. Bu sebeple Tiritöğlünü «Kendi gayretiyle, maddeyi Meclisten geçirip geçiremeyeceğini» sordu. Tiritöğlü «Geçirim. Fakat bütün parti müfettişleri reformun aleyhinde. Partinin desteği lâzım» cevabını verdi. İnönü, bu desteği esirgemedi. Nitekim İnönü Tiritöğlü'ne Fikret Atı ile haber göndererek, «Reformu ıstırsın. Toprak Kanununu **istemiyen** parti benim partim değildir» diyecek kadar azimliydi.

Barutçu ve Dursunoğlu'nun muhalefeti

Tiritöğlü, meseleyi C.H.P. Merkez İdare Kuruluna götürdü ve üyelerin desteğini istedi. Merkez İdare Kurulu toplantısında, Memduh Şevket Esental, Bekir Kaleli, Hüseyin Güle, Alâattin Tiritöğlü, Dr. Fatma Memik, Nafî Âtuf Kansu, Faik Ahmet Barutçu ve Cevat Dursunoğlu vardı.

Tiritöğlü durumu anlattı. İnönü'nün maddeye taraftar olduğunu, fa-

kat maddeyi Millî Şef sıfatıyla empoze etmek istemediğini, bu sebeple Merkez İdare Kurulu üyelerinin yardımına ihtiyaç bulunduğunu» söyledi. Bu izahat üzerine ilk olarak Esental, «Bismillah» diyerek önergeyi imzaladı. Bunu diğer üyeler takip etti. Barutçu ile Dursunoğlu ise, önergeye katılmadı. Dursunoğlu «Böyle şey olmaz. Kimin malını alıp kime veriyorsunuz» diyerek önergeyi imzalamayı reddetti. Barutçu ise, ağır bir küfür savurarak toplantıyı terketti.

Bu tutum İnönü'nün kulağına gitti. Tiritöğlünün saklamaya çalışmasına rağmen, İnönü, Barutçu ve Dursunoğlunun önergeyi imzalamadığını duymuş ve kızmıştı. Bunun üzerine başta Esental ve Saffet Arkan olmak üzere, parti ileri gelenleri harekete geçtiler. Yatağundan kaldırılarak Barutçu'ya önerge imzalatıldı. Barutçu, pijama üzerine acele bir pantolon çekerek imzaya yetismişti! Dursunoğlu ise İstanbuldaydı. İlk vasıtayla Ankara'ya çağırıldı ve önerge bizzat Saraçoğlu tarafından Dursunoğluna imzalatıldı. Bundan sonra, ilerici ve vatansever insan olan ve bu yüzden adı komüniste bile çıkan Dursunoğlu, 17. maddenin kabulü için büyük bir gayret gösterdi.

17 nci madde teklifinin bizzat İnönü tarafından istendiğini duyulması üzerine, parti ileri gelenlerinin ve parti müfettişlerinin de gayretiyle imza yarışı başladı. Bir günde önergeyi 50 milletvekili imzaladı. İmza sayısı kısa zamanda 321 e çıktı. Madenin geçmesi böylece garanti altına alındı. Bununla beraber, başta Menderes ve Cavit Oral olmak üzere, tasarı bir kısım milletvekillerinin muhalefetine uğradı. (Alâattin Tiritöğlünün bu sayda yayınladığımız konuşmasına bakınız.)

sonra ne oldu?

17. madde sayesinde, Toprak Kanunu kurtarılmıştı. Fakat bu sıralarda çok partili hayat başladı. Başta Menderes, bir kısım toprak ağaları D.P. yu kurdular. C.H.P. de kalan Toprak Ağaları, kazan kaldırdılar. Bu konuda Adana başta gitti. C.H.P. kurultayında Kasım Gülek, Şadi Eliyegit, Kasım Ener, Cavit Oral, Şeref Uluğ gibi kodaman C.H.P. ileri, hukukçu Feridun Fikri Üstün'ün de yardımıyla, 17. maddenin tādili için başarıyla savaştılar.

Inönü, bu tazyiklere mukavemet edemedi. Reform devri artık kapanmıştı. Bu yüzden reform kanunu uygulanmadı. Ölü doğan kanunun derhal tādiline girildi. Ziraat Bakanlığında Hatipoğlunun yerini, toprak ağası Cavit Oral aldı! Tādil tasarısı, 1948 de Meclise sevk edildi ve 1950 seçimlerinden önce kanunlaştırıldı.

Toprak Kanunu işlemez hâle getiren tādil tasarısına, Hatipoğlu şiddetle karşı koydu. Hatipoğlu konuşmasında şunları söyledi: «Bu işin içinde yetişmiş, tekniğine vakıf bir adam sıfatıyla arz ediyorum ki, bu tasariyi kabul ederseniz büyük araziden dağıtılacak arazi elde etmek zor olur..... Çünkü arkadaşlar, 15 bin dönümden yukarı olan arazi aslen tek elde bulunmakla beraber, tapuda şu veya bu surette hisselerle ayrılmış olacaktır. Zaten 5 yıl evvel de bu kanun müzakere edilmeye başlandığı zaman, büyük arazi bu suretle parçalanmaya tâbi tutulmuştur. Bu memleketimizde gözönünde cereyan eden bir hâdisedir. Bu, bir realitedir. Binaenaleyh gelecek zamanlarda her hisse ayrı bir mülk olarak kabul edildiği takdirde, artık 5 bin dönümden yukarı arazi bulup ta onu çiftçiye dağıtmak mümkün olmayacaktır. Eğer toprak dağıtmada yalnız Hazine arazisi kullanılacaksa, ben sizlere emniyetle söyleyebilirim ki, toprak davası diye bir dava ele alıp ta bir Toprak Kanunu çıkarmaya lüzum yoktur. Va-

andaşları bu kadar rahatsız etmek için böyle bir davayı, ele alıp ta kazan çıkarmak faydasız olur. Bu memleketin Hazine arazisi yetmiyince içindir ki ve hususî mülkiyetin arazi istisnâki zaruretini içindir ki Toprak Kanunu çıkarılmıştır.»

Hatipoğlunun bu sözlerine aldırış eden çıkmadı ve 5618 sayılı kanunla toprak reformu ödürüldü. Reformu ödüren bu kanuna müsbet oy verenler arasında maalesef C.H.P. nin genç ümitleri de vardı. İsmail Rüştü Aksal, Nihat Erim, Tahsin Banguoğlu, Vedat Dicleli, Cemil Salt Barlas

bunlar arasındadır. Falih Rifki Atay, Mümtaz Ökmen, Şevket Rasit Hatipoğlu, Emin Soysal ve Vehbi Sarıdal gibi kimseler ise kanunun aleyhinde oy kullanmışlardır. Cihat Baban, çekimser kalmıştır.

Toprak reformu bundan sonra unutuldu. Toprak ağaları nüfuzlarını ve arazilerini genişlettiler. 1945 te «Batakçı toprak ağasının kökünü kazıyacaktım» diyen İnönü, 1961 de «Toprak ağası kalmamıştır» demeye başladı. Fakat artan toprak sıkıntısı ve adaletsizliği, fütursuz ağa saltanatı, özellikle 27 Mayıs 1960 tan sonra

zinde kuvvetler arasında geniş tepkiler uyandırdı. Şimdi, bu tepkileri önlemek amacıyla, kurnazlık yoluna sapılarak sahte reform tasarıları hazırlanmaktadır. Oral tasarısı bunlardan biridir. Bu tasarının iç yüzünü, bu sayfadaki ikinci yazıda okuyacaksınız. Fakat artık Türkiye'de bir halk efkârı vardır. Zinde kuvvetler oynanan oyunun farkındadır. Bu sebeple, bugünkü idarecilerin, çocuk aldatmaktan vazgeçip, «Biz, toprak kanununa karşıyız» demeleri hem dürtüst, hem de akıllıca bir davranış olacaktır.

Arazi sahibi dolabı

Tasarı, tarım nüfusuna sosyal adalet getirmek iddiasındadır. Çiftçi ailesi başına verilecek arazi miktarıyla arazi sahibine bırakılan arazi miktarını karşılaştırmak, ağaların sosyal adalet anlayışını gün ışığına çıkarmaya kâfidir. Arazi sahibine bırakılan arazi, çiftçi ailesi başına verilen arazinin, çeşitli özelliklerdeki arazilerde, daima 50 mislidir. Suriyede bu oran onda bir, Japonyada sekizde bir, Kübada onbeşte birdir. Beğenilmeyen 1945 kanununa göre ise (kanun ruhuna göre ve tam uygulanmak şartıyla) dörtte birdir.

Bu arada «çiftçi ailesi» ve «arazi sahibi» deyimleri arasındaki fark da gözden kaçırılmamalıdır. Tasarıya göre, toprak çiftçi ailesine verilmektedir. Aile «karı, koca ve birlikte oturan fütür» dan meydana gelmektedir. Açıkcası kalabalık bir nüfus topluluğudur. Buna karşılık kamulaştırma ödünç konusu olunca muhatap «kişi» dir. Yani tasarıya göre bir ailede karının, kocanın ve diyalim iki çocuğun ayrı ayrı limitlere uygun arazi sahibi olmalarına engel hiç bir şey yoktur. Bu realist tabloya göre fark hemen 200 misline çıkmaktadır. Yalnız mesele burada da bitmemektedir. Tasarıda lüzumsuz ve ağaların ekmeğine yağ süren kısımlardan biri de dağıtılacak ve bırakılacak arazilerdeki sınıflandırmalardır. Arazi, iklim bölgeleri ve arazi sınıfları itibarıyla 32 kategoriye ayrılmaktadır. Bu yalnız modern Türkiye reformunda bulunan bir özelliktir ve ağalar bu özellikten bol bol faydalanacaklardır. Tabii başta Cavit Ağa... Son yaptığı basın toplantısında arazisinin ne kadar işe yaramaz olduğunu iyice anlattı. Durdu...

Bu sosyal adalet anlayışını paraya çevirmek de mümkündür. Yeni gerekçede olmamakla beraber, eskisinde çiftçi ailesine verilecek arazi miktarını yılda 10 bin lira gayri safi gelir getirecek şekilde tesbit edildiği belirtiliyordu. Demek ki toprak reformu yapıldı da tasarıda gösterilen miktarda (ki burası çok şüphelidir) araziye kavuşturulan bir çiftçi ailesinin eline yılda gayri safi 10 bin lira geçecektir. Buna karşılık ağa ailesinin eline geçecek olan miktar en azından 200 bin liradır. Cavit Ağanın sosyal adalet anlayışı bunu normal karşılamaktadır...

5 bin dönüm kurnazlığı

Yalnız Cavit Ağa'nın tasarıda yaptığı ve ağaların aleyhine imiş gibi görülen bir değişikliğe daha doğrusu kurnazlığa işaret etmek gerek. Eski tasarıda arazi sahibine bırakılacak maksimum limit 20 bin dönümdü. Bu nokta, eski tasarıyı hazırlayanların ne kadar reformcu olduklarını göstermesi bakımından önemlidir. Fakat asıl önemli olan Cavit ağasının bu 20 bin dönümlük maksimum limiti 5 bin dönüme indirmesidir. Yalnız eski tasarıda yer alan 76. maddedenin yeni tasarıda yer almaması şartıyla, 76. maddede de şu hüküm vardı: Kamulaştırma hükümleri şumulüne giren arazide bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yapılacak temlik tasarrufları hükümsüzdür. Bu madde alınmamakla karı, koca, kardeş ve çocuklar hep ayrı birer kişi sayıldığına göre, 20 bin dönüm yazıp da kümseyi ürktümeye lüzum kalmamaktadır. Zaten iki yıldır bir çok ağalar topraklarını dağıtıyor olmalıdır. Örneğin, Cavit Ağa... YÖN'ün geçen sayısında tekzi benden 1500 dönümlük arazi olduğu anlaşılacaktır. Ondan birkaç gün önce yaptığı basın toplantısında 2000 dönüm olduğunu söylemişti. Bundan birkaç ay önce ise Cavit Ağanın arazisi bakanlar kurulunda konuşulmuş ve «topu topuna 3000 dönümlük arazi olduğu» tesbit edilmişti. Bu şekilde toprak reformu yapıncaya kadar, bugün toprak ağası olarak bilinen kişiler, «toprak fukarası» hâline gelecekler.

Çiftçilikten kaçan ağalar

Değişiklikler bundan şüphe değildir. Eski ve yeni tasarı belirli haller dışında ortaklık ve kiracılığı kaldırdığını belirtmektedir. Bu şekilde yaz kış çalışmadan Avrupa'da, adalarda yaşayan toprak ağaları (Soru 18. Sayfada)

Yeni toprak reformu tasarısı

Ağa reformu

27 Mayıs devriminden bu yana dördüncü «Toprak Reformu Tasarısı» hazırlanmış bulunuyor!

İlk iki tasarının hazırlanması, devrimin ilk aylarına, Türkiye'nin Başbakanlığı Müsteşarlığı devrine rastlamaktadır. O zaman, mevcut Toprak Kanununun tatbikatla ilgili bir iki noktada küçük değişiklikler yapılmıştı. Üçüncü tasarısı, Milli Birlik idaresinin sonlarına doğru, Tarım Bakanlığında çalışan «bakanlıklararası» bir kurul tarafından hazırlanmıştır. Bu yetersiz, çabız, korkak ve reformun zaruretine inanmamış bir bürokrasinin kaleme aldığı bir belge idi. (Bak. YÖN sayı: 9). İlk koalisyon hükümetinin istifasından sonra, yani hükümetin olmadığı bir sırada büyük gürültü ile ilân edilen son tasarısı ise, işte bu üçüncü tasarının bir de Cavid Oral Ağa tarafından gözden geçirilmiş ve egerekli düzeltmeleri yapılmış şeklidir. Bu asada gözden kaçmaması gerekli husus, şimdiye kadar bu tasarıdan hiç birinin hükümet barajını aşip parlamentonun karşısına çıkmak şansına ulaşamaması, fakat buna rağmen son iki yılda hep toprak reformu ninnisinin söyleyip dinlenmesidir. Yeni tasarısı da — bu sefer haklı da olarak — başka bir akıbet beklememektedir. Yeni Tarım Bakanı, tasarısı ele alıp inceleyecek ve böylece bir beşinci tasarısı hazırlanmış olacaktır...

Her şeye rağmen, dördüncü reform tasarısı, mensup olduğu zümreyi kemaliyle temsil eden ve koruyan bir bakanın kurnazlık ve cilâretini göstermesi bakımından oldukça öğreticidir ve dikkatle incelenmeye değer.

Cavit Oral, bürokratların tasarısında can alıcı birkaç noktada «ustaca» yaptığı değişikliklerle, zaten çok gerici olan tasarısı tamamen işlemez bir hale sokmuştur. Ve bu iş için hiç lüzum yokken tam 7 ay geçirmiştir. Değişiklikler, tasarısı hazırlayan veya hazırlatanların siyasal ve sosyal tercihlerini belirten kısımlardadır. Bürokratların tercihlerine göre ortaya konan tasarısı, Cavid Oral'ın «Ağaca» tercihlerine göre

düzeltilmiştir. Sırf bu iş için 7 ay zaman geçirmesi tiplik bir sövçaklama örneğidir. Esasen, Hükümet düşmeseydi bile, tasarının incelenmesi gene de kolay kolay tamamlanamıyacaktı...

Gerekçedeki gerçekler

Tasarının metni, toprak reformundan başka her şeye benzemekteyse de, gerekçe Türkiye'deki toprak adaletsizliğini bütün çöplüklüğü ile açıklamaktadır:

Memleketimizde işlenen arazinin yüzde 50'si çiftçi ailelerinin yüzde 9'unun elindedir. Buna karşılık toplam çiftçi ailesinin yüzde 62'sinin elinde işlenen arazinin sadece yüzde 18'i bulunmaktadır. Çiftçi ailelerinin 31'ini teşkil eden 773 bin çiftçi ailesinin ortalama arazi büyüklüğü 10 dönümdür. Çiftçi ailelerinin binde 8'ini teşkil eden 21 bin ailenin ortalama arazi büyüklüğü ise 1815 dönümdür.

Herç piramidin tepesine doğru tırmanıp bin veya iki bin çiftçi ailesinin sahip olduğu ortalama arazi, ele alırsa adaletsizliğin dehşeti iyice ortaya çıkar. Kaldı ki, gerekçedeki rakamlar 1950 ve 1952 tarım sayım ve anketine dayanmaktadır. Geçen zamanın hep fakirin daha fakir, zenginin çok daha zengin olması sonucunu doğurduğu da unutulmamalıdır.

200 yılda reform!

Tasarı, son zamanlarda çeşitli memleketlerde yapılmış reformlar arasında en çok gereksiz hüküm ihtiva edenidir. Bunlardan biri, kadastroya verilen önemdir. Kadastro nun önemini kimse inkâr edemezse de, tasarıda bunun toprak reformunu getirmek için bir paravana olarak kullanıldığı açıktır. Tasarıya göre, bir bölgede toprak reformu yapılabilesi için arazi kadastro ve arazi kullanma kabiliyeti haritalarının tamamlanması gerekmektedir. Bunun ne kadar masraf, personel ve zaman işi olduğunu, hiç şüphe yok, tasarısı hazırlayanlar da bilmektedir.

Örneğin, reform bölge bölge uygulan-

acaktır. Bölgeleri aynı yetkisi Tarım Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kuruluna aittir. Bölgenin il mi, ilçe mi olacağına dair tasarıda açıklık yoktur. Reform bölgesi olarak seçilen yerlerde arazi temlikleri üç yıl için durdurulduğuna göre, bir bölgede kadastro, haritaların ve reformun üç yıl içinde bitirileceği hesaplanmaktadır. Bölge en iyi ihtimalle il olarak alınsa, bütün Türkiye'de toprak reformu 200 yılda bitirilecek demektir. İki bölgede öirden başlarsa 100, dört bölgede birden yapılırsa 50 yıl sürer. Bu şartlar içinde bundan daha iyisini de beklemeye imkân yoktur!

Hazine nasıl soyulur?

Kamulaştırma bedelleri bakımından da tasarı oldukça cömert davranmıştır. Anayasa büyük çiftçiye ödenecek kamulaştırma bedelinin taksitli bağlanması imkânını bağlamıştır. Bedelin belirli bir kısmının veya nisbetinin peşin ödenmesini âmir bir hüküm yoktur. Tasarı bedelin 25 bin liralık kısmının ve bazı hallerde daha büyük bir miktarın peşin ödenmesini emretmektedir. Diğer taraftan faiz haddi yüzde 5 olarak tesbit edilmiştir. Güney kırsalımız Suriyede yüzde 40 yıl olduğu halde, faiz haddi yüzde 1,5'tur. Herhalde Cavit Oral Ağa, arazileri 5 bin dönüme indirilirse dostlarının ne kalmamasından korkmaktadır...

Hazine arazisini gaspedenlerin, bu araziye hazineye çok yüksek fiyatlarla satması tehlikesi büyüktür. Toprağı iyi işletmeyen bazı ağalar, apartmanın ağalığına tervi için arazilerini yüksek fiyatla elden çıkarma fırsatı aramaktadır. Cavit Ağa, bu fırsatı onlara sağlamıştır. Ayrıca toprak bedellerinin takdirinde, ağa temsilcilerinin önemli bir rol oynayacağı anlaşılmalıdır. Zira mevcut Toprak Kanunundaki, arazi bedellerinin otomatik takdirine imkân veren usul kaldırılmıştır. Bu kanuna göre, kamulaştırılan araziye, vergi değerinin 4 misli bedel ödenmektedir. Şimdi bu iş komisyonlar tarafından yapılacak, komisyonlara temsilcilerini yerleştiren ağalar yüksek bedeller takdir ettirmekte güçlük çekmeyecektir.

17. Madde

1945 Toprak Kanunu Büyük Millet Meclisinde görüşülürken ALAATTİN TIRITOĞLU'nun 321 milletvekili arkadaşlarıyla beraber teklif ettiği 17. madde dolayısıyla yaptığı konuşmanın metni:

«Sayın arkadaşlar,

Huzurunuzda ve Mecliste, gerek efkârı umumiyemizde tutulan ve müdafaa edilen toprak kanunu, bu milletin çoğunluğunu doğrudan doğruya ilgilendiren mühim bir konudur.

Toprak kanunu gibi önemli işlerde, millet efkârının kesin olarak aydınlatılması ve tatmin edilmesi zaruridir.

Arkadaşlar, bu kanunun belkemiğini teşkil eden 17 nci maddeyi nasıl ve niçin sunduğumuzu, bununla ne istediğimizi bir defa daha huzurunuzda ve bütün millet karşısında izah etmek zaruretim duydum. Aylardan beri karma komisyonunda ve Mecliste konuşulan bu kanunun umumî efkârımızda ne kadar büyük bir ilgi gösterilerek yer ettiğini ve nasıl türlü tefsir ve anlayışlara yol açtığını bir çok vatandaşlardan aldığım mektuplarla öğrendim. Bu tasarrufların toprak konusundaki sıralarda kısaca temas ettim. İki muhtelif zihniyet çarpışmasının ne gibi tefsirlere yol açtığını açıkça Türk milletinin huzurunda tesrih edeceğim.

Arkadaşlar,

C.H.P. programları bütün büyük kurultayları müteakip, bir ana maddeyi ihtiva eder. Bu madde şöyle der: (Topraksız Türk çiftçisini toprak sahibi yapacağız).

Atatürk muhtelif resmî demeçlerinde kısaca şöyle der: (Topraksız Türk çiftçisini toprak sahibi yapacağız).

M.Ü. Sef İnönü resmî demeçlerinde şöyle der: (Topraksız Türk çiftçisini toprak sahibi yapacağız).

Dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci Büyük Millet Meclisleri hemen hemen her açılış yılında Devlet ve Hükümet Reislerinin buna müteallik demeçlerini alkışlarla tasvip eder. Türk milletini Süde vazı ile resmen vait edilmiş olan bu mevzuu sabırsızlıkla bekler.

Nihayet arkadaşlar, Saraçoğlu hükümeti Büyük Meclise bu konuyu halledecek olan (Türk çiftçisini topraklandırma kanun tasarruflarını) getiriyor. Yüksek Mecliste bir karma komisyon teşekkül ediyor. Üç aylık çetin bir konuşmadan sonra tasarı huzurunuzda tam bir bünye istihaleci geçirerek (Türk köylü ve topraksız çiftçisini, topraklandırmama tasarruflarını) belini aldıktan sonra huzurunuzda geliyor.

Şayet arkadaşlar bu 321 arkadaşın huzurunuzda arzettiği 17 nci madde olmasaydı Türk köylü ve çiftçisine toprak verme imkânı kalmıyacaktı.

Tasarının komisyonunda her maddesi, komisyonu teşkil eden ve bir tarafı, düşünün malûm arkadaşlar tarafından, topraksız çiftçiye toprak vermek imkânını ortadan kaldırır bir şekilde çivilenirken, Hatipoğlu müdafaaaya çalışıyor ve her defasında ekalliyette kalıyordu. Tasarrufların son görüşme günü Başbakan Saraçoğlu, Hükümet Reisi olarak komisyonla geldi. Büyük Meclise sundukları tasarrufların ruhunun, topraksız köylüye toprak vermek olduğunu, halbuki bu kanunun komisyonunda aldığı son şekle göre hükümetin teklifini bozduğunu söyledi. Uzun bir usul müzakeresinden sonra 17 nci maddenin yazılmasına karar verildi.

Arkadaşlar 17 nci madde, yazılıp huzurunuzda geldiği zaman gördük ki bu madde dahi topraksız çiftçiye toprak verme imkânını ortadan kaldırır bir mahiyet almıştır.

İşte arkadaşlar takririmizle huzurunuzda arz ve teklif ettiğimiz 17 nci madde, topraksız vatandaşın toprak verme imkânını temin eden bir maddedir.

Arkadaşlar, aylardanberi bu kanun

nun pek haklı olarak komisyondaki oluş ve yürüyüş tarzını bilmek imkânına malik olmayan Türk basını, arasıra söylenen veya sızan bir kaç söze mâna vererek, muhtelif istikametlerde yazılar yazdılar. Bu kanun Türk umumî efkârında yanlış akisler yaptı, şurasını bütün millet huzurunda açıklamak isterim, bu tasarı komisyonla geldiği gündemberi komisyonu teşkil eden bazı arkadaşlar tarafından gayet dikkatle ve ince bir takiple sabote edilmiş ve baltalanmıştır.

Menderesin zarif zekâsı

Arkadaşlar, sözlerimle kast ettiğim arkadaş, sayın Aydın milletvekili, Adnan Menderes arkadaşımızdır. Adnan Menderes hepimiz biliyorsunuz ki, bu kanun tasarruflarının komisyonunda ve bir gün de meclise infikalden sonra resmî sözcüsü idi. Bu sayın arkadaş üç ay komisyonunda kanunu işleme bir hale getirmek için, ince ve zarif zekâsını, (daha doğrusu kurnazlığını) kullandıktan sonra, son basbakanın 17 nci madde hakkındaki müdahalesi üzerine bir usul meselesini ele alarak muhalefete geçti. Dikkat buyurun arkadaşlar, Adnan Menderes ortaya bir prensip veya bir fikir müdafaa ederek çıkmıyor. Divor ki: Toprak kanununda herkesle beraberim. Fakat nice Başbakan hususî kalem müdürüne bir madde dikte ettirerek komisyonla geldi?.. İtiraz ettiği nokta bu imis.

Arkadaşlar, o gün komisyonunda ben de vardım, mesele hiç bir zaman Aydın milletvekilinin sözcüleri gibi değildir. Nitekim Menderes'in bu usul itirazını vespâhî zaman, Sayın Cafer Tüzel arkadaşımız söze bir müdahale yaptı: (Basbakanın sözcüleri, ruh ve zihniyet itibarıyla esasen hükümetin bize sunduğu ilk tasarıdır). Komisyon bunu kabul etti ve 17 nci madde bir su komisyonuna havale edildi.

Arkadaşlar, Tasarrufların yüksek huzurunuzda geldiğinden bir oñun sonra, tasarı gerekçesini, bir müdafaa gerekçesi olmaktan ziyade bu kanunun bir iftiharnameyi şeklinde yazdıktan ve bu kürsüde resmen itiraz edildiği vechile, bazı arkadaşların, meselâ Sedat Cıvıralı arkadaşımız gibi, meclis tecrübesizliklerinden istifade ederek ve aldatarak bu gerekçeyi imza ettikten sonra, Aydın milletvekili Adnan Menderes uzun bir politika nutku okuyarak tantanalı

bir şekilde sözcülüğünden istifa ettiğini görüyoruz. Parlamento tarihlerinin nadir kaydettiği bu hareket şeklinin takdirini, Türk umumî efkârına bırakıyorum. İşte arkadaşlar kanunun hükümetten ve komisyonundan geçerek huzurunuzda gelmesinin hazin tarihçesi budur.

Arkadaşlar, Adnan Menderes arkadaşımızı, ikinci defa takririmizi verdiğimiz zaman tekrar kürsüde görüyoruz. Sözlerini dikkatle dinledim ve Meclis müzakerelerinin iki günlük fasulasından istifade ederek zabıtları aldım, onları da okudum. İtiraf ederim ki ben Menderes'in neyi müdafaa ettiğini ve hangi fikir ve prensibin taraftarı olduğunu anlayamadım. Şimdi bunu size ve Türk efkârı umumiyesine mazbut kendi sözleriyle isbat edeceğim.

Arkadaşlar, takririmizin aleyhinde en çok konuşanlardan ikisi de Emin Sazak ve Cavit Oral arkadaşlarımızdır. İkisi de birer fikir ve nokta nazar müdafaa ettiler. Meselâ Emin Sazak, bizim topraklarımızı dokunmayın diyor ve aynen şu sözleri söylüyor. Ben köyde karısı ölene tekrar yardım eder evlendiririm, öklüzü ölene öklüz alıveririm, biz yüze gelmiş insanları bu düzeni bozarsanız, vallahi arkadaşlar ilâyetmülkiyeme size memleket beddua eder. Arkadaşlar, Sazak arkadaşım fikrini ve müdafaa ettiği prensibi hiç olmazsa açıkça söylüyor. Demek istiyor ki, çok şükür rahatsızlığınız iyidir, siz bir iyilik yapmak istiyorsanız, biz çiftlik sahiplerine yapın, öte tarafını düşünmeyin, memleketi zenginleştirmek mi istiyorsunuz, bana yardım edin ben çiftçiyi iyi işletsem benim ortakçılar da iyi olurlar. Siz hükümet ve Devlet olarak bunları bilmezsiniz. Bu arkadaşımın bu kanaatine söz ve fikir hürriyetinin bir âbidesi olan bu bina içinde yalnız nokta nazardır diye hürmet etmekle iktifa ederim.

Arkadaşlar, Cavit Oral arkadaşım dahi ilim kesvesi altında konuşuyor. Orta ve büyük çiftçiliğin memleket için daha hayırlı bir ziraat sistemi olduğunu iddia ediyor. Cidden bu mesele bir asrın beri âlimler arasında henüz tez ve antitez olarak münakaşa edilmektedir. Kati olarak sentezinin yapıldığını, bugüne kadar işlenmediğini. Amma bir fikirdir. Onun fikrine de kendi nokta nazarını muhafaza ederek hürmet ederim. Hem huzurunuzda konuştuğumuz mevzu da bu değil ki...

Arkadaşlar, Adnan Menderes arkadaşımıza gelince, bütün zabıtlardaki sözlerini dikkatle okudum. Maatteessüf müdafaa edilen sarif bir fikre tesadüf edemedim. Nutku tamamıyla politik bir demec olmakla beraber bu bakımdan dahi tezâllar içindedir.

Takririn muhtevasına gelince diye başlıyan sözlerinde Sayın Adnan Menderes bakın ne diyor:

(Bu takrir kiraçılık, ortakçılıkla işlenilen değil, elli dönümden fazla olan arazinin, sahipleri tarafından düzenli ve teknik işletilmesine de bakılmaksızın elli dönümden fazla olan kısmının kamulaştırılabilirdiği hükümünü taşımaktadır).

Arkadaşlar, takdir buyurursunuz ki millet meclislerinde ancak fikirler ve prensipler çarpışır ve tartışılır. Fikir ve prensipler bir art maksatla bazı usuller

ve formaliteler arkasına gizlenerek müdafaa edilmeğe kalkılırsa yenilemeğe mahkûmdur. İşte bu değişmez kaidenin en iyi misalini bu toprak kanunu vermiştir.

Arkadaşlar, burada da Menderes efkârı umumiyeye, şimdiye kadarki sözlerinde olduğu gibi maddeyi yanlış aks ettirmeyi istiyor.

Arkadaşlar insafımıza müracaat ederim; takrirde böyle bir anlam mevcut mudur?.. Menderese eğer demagojik bir taktiği yoksa, takririni bir daha iyice okumasını rica ederim.

Arkadaşlar,

Menderes sözlerinin diğer bir yerinde yine tezada düşüyor, bakın ne diyor: (Toprak mülkiyetinde en küçük emniyete dahi yer kalmıyacak, bir amil olarak, bilgiyi, teşebbüsü, topraktan derhal uzaklaştırarak, yalnız kendi, bizzat çalışmak suretiyle yiyeceğini topraktan çıkarmak durumunda olan çiftçilere nisbi bir emniyet bırakacaktır).

Şu halde, Adnan Menderes'in istediği emniyet ağasının emniyeti midir? Bizzat çalışan vatandaşlar için temin edildiği zaman kâfi değil mi?

Arkadaşlar, Adnan Menderes sözlerinin diğer bir yerinde bakın ne diyor:

(Kabul etmek lâzımdır ki bu sert tedbire gitmek tarafları olanların durumları kolaydır ve ne derlesse desinler bir çoklarına karşı büyük küllenin menfaatinin koruyucu görünmek mahzarıyetindedirler. Asıl zor olan, toprakla alakalı zümrelerin menfaatleri bakımından değil meselenin gerçeklere dayanılarak memleketin umumî nizam ve menfaatinin ve kalkınması bakımından mütalâasına taraftar olanların durumudur.) Arkadaşlar Menderes burada demek istiyor ki: Ey takrir sahibi arkadaşlar, siz hakikatle haksızsınız, fakat memleketin büyük küllesinin menfaatlerini koruyorsunuz, doğruluk bizim tarafımızdır, amma ne yapalım ki ekseriyet sizin tarafımızdadır.)

Arkadaşlar, bunun aksini ve daha iyi bir şeklini insan cemiyetleri henüz keşfetmiş değillerdir.

Adnan Menderes arkadaşımın en büyük tezada şu misalle düşüyor, diyor ki: (Ziraat reform altında daha bir çok uzun yıllar zafî istihlal devrinde kalmaya mahkûm ve hep birbirine benzer basma kalıp işletme şekilleriyle toprak, dağılıp parçalamak dünyanın dünü gitmekte olduğu ve bugün terk edilmek üzere bulunan bir yoldan yürümeğe başlamak olacaktır. Küçük işletmeleri yer yer birleştirmek suretiyle istihsalî kollektifleşirmek ve bu yoldan orta ve büyük işletmelerin faydalarını elde etmek dahi farzdır.)

Arkadaşlar, sorarım Menderes bununla neyi kastediyor? Bu kollektifleşirmeyi toprak mülkiyetinde mi, yoksa işletmede mi arıyor? Eğer kastı mülkiyette kollektifizm ise fikirlerini daha (Ziraat reform altında daha bir çok uzun ziraatte makine kullanabilmek için büyük arazi birleşmelerini kastediyorsa bunu pekâlâ kooperatifler temin etmez mi?

Hülâsa arkadaşlar, hükümete ve bize her hafta fikir değiştiriyor diyen bu arkadaşın tek demecinde dört fikir değiştirmiş olduğunu görüyoruz.

Arkadaşlar Adnan Menderes arkadaşımızın hiç bir mâna ifade etmeyen ve bir fikri müdafaaadan âciz sözlerinin muhakemesini Türk efkârına bırakırım.

Arkadaşlar sözlerime nihayet verirken mühim bir noktaya daha temas etmek isterim. Hepinizin benimle aynı fikirde olduğunuz inandırak derim ki bu kürsüden her hakikat bütün çıplaklığı ile söylenebilir, fakat bu kürsüyü işgal edenlerin kalplerini hiç bir zaman insafsızlık ve haksızlık bürümemelidir. Zira o zaman memleketin gerçeklerine uyularak hazırlanmış bir kanun tasarruflarına, faşist, nazist demek, parlamento gevresi dahilinde imzalanıp huzurunuzda getirilmiş bir takririni demokrasi dışında görmek, hakikatin tam aksidir. Hiç bir kimseye yakıştıramadığım bu kabil hakikat dışı beyanlar yalnız ve yalnız hakikatin söylenmesi için dikilmiş olan bu âbideden yapılıncaya, çirkinliği bütün belli oluyor.

Sayın Arkadaşlar, 3 milyon çiftçi ailesi vereceğiniz büyük ve tarihi kararı sabırsızlıkla bekliyor.

Adnan Menderes

Cavit Oral

Karşı koyan ağalar

İNCELEME

Türkiye'de temel kararları kim alır?

Türkiyede sosyal fonksiyonlarda ve dolayısıyla kuvvet bölüşümünde yeterli değişiklik olana kadar, önemli bünye değişiklikleri kararları alınamaz..

Türkiyede mevcut siyasî kadro neden hiç bir reform yapmaz? Bu sorunun cevabını İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Doçenlerinden Dr. İDRİS KÜÇÜKÖMER veriyor:

Sorular

Türkiyede, seçimlerde oy hakkı olan büyük kütleye, kendi meselelerinin sorusunu bulup sormak imkanı verilmemiştir. Bu neden böyledir, küttele sorusunu neden sormaz veya sordurulmaz, politik kararları nihai olarak alacak parlamentoda çoğunluk neden son derece muhafazakardır? Geri kalmış bir memleket olarak Türkiye'nin muhtaç olduğu bünye değişikliği için mevcut parlamento neden karar alamaz, neden imtiyazlara her nevi tekel karşı olamaz; değil sosyalist, modern mánada radikal bir liberal tutum dahi oradan beklenemez? Bu soruların cevabını yazımın sonunda açıklama bulacağımıza kanım.

Bununla beraber Türkiye, durgunluk halinden çıkmış, sosyal açıdan dinamik bir nitelik kazanmıştır. Türkiye'de (her yerde olduğu gibi) ilerleme ortamını yaratan karşı radikal cephe teşekkül etmiştir. Statükocular karşısında radikallerin varlığının toplumu ilerlettiği, sosyolojik bir hakikat olarak kabul edilir. İç ve dış etkilerle geleneksel Türkiye eskisinden bünye farkı gösteren bir kültür modeline gitmektedir. Teknik gelişme (1) ile küçülen dünyaya Türkiye daha çok yaklaşmada, itilmede ve orada geçer değer yargıları Türklerin de malı olmaktadır.

Duranlar ve yürüyenler

Radikallerin muhafazakârlardan farkı, olayları farklı açıdan yorumlama ve değerlendirme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Muhafazakârlar arasındaki şahıs mücadelesi bu defa ayrı değerlerin, daha doğrusu ayrı sosyal sistemlerin mücadelesi safhasına dönmüştür. Hâten Türkiye'de iktidar muhafazakârlarıdır. Yani, parlamento'ya girmiş C.H.P.'nin büyük ekseriyeti ve diğer parti temsilcileri muhafazakârları temsil etmektedir.

Halbuki, Türkiye'de son senelerin olaylarındaki gelişmeyi farklı yorumlayan radikal grupun etkisi ile bazı gruplara veya sınıflara da (suurlu veya yarı suurlu) mal olmaya başlayan üçlü iktisadi politikası amacı belirlenmiştir. 1— İşsizlik, bu sağlatırsa ekonomi dengeye gelir. Ekonomide denge, en basit tabiriyle, mevcut kaynaklardan kıymet ölçütü maksimum bir kıymetli yani maliyet getirilerek sağlanabilir. Bu halde malın miktarı artmaz. 2— Dengeyi daha yüksek seviyeye milli gelir seviyesinde sağlanabilir. Türkiye'de sık kullanılan ifade de "dengeyi kalkınmaya" gerçekleştirmek. 3— Belirli mükaddele ile yıl yıllarda kazanıp kurumsallaştığı ve sınırlı kültürel ekonomi hayat tarzı standart minimumunu garantiye alan sosyal politikaların uygulanması: Aşırı ve amaçları, netice olarak iktisat politikasının genel amacında, yani toplumun refahını arttırmak şeklinde hülâsa edilebilir. İşte bütün mesele, bu üçlü amaçları Türkiye'de gerçekleştirilmesi için mevcut politikaların altına alınması-

yacağı meselesidir. Ben, radikal cephenin önyak olduğu bu amaçların, içinde bulunulan sosyal sistemde uygulanmasına müsaade edilmeyeceğini göstermek istiyorum.

Çünkü bu amaçları gerçekleştirecek tedbirlerin büyük kısmı, bünyesel denilen faktörlerin değiştirilmesine yol açacak politik kararların alınmasını icap ettirir. İktisadi analiz yapılırken sabit bazen de değişmiş olarak kabul edilen bu bünyesel faktörlere; toplumdaki zevkler, kaynaklar, teknik bilgi ile iktisadi organizasyon veya sistemi içine alan "sosyal sistem" de dahildir. Ekonomi politikasında milli geliri arttırmak, gelir ve servet bölüşümünü değiştirmek amacı ile alınacak tedbirlerin niteliği bilhassa sonucu faktörün yani sosyal sistemin değiştirilip değiştirilmediği ile ortaya çıkar. Mevcut sisteme dokunmayan politika muhafazakardır; sistemde imtiyaz ve tekelin temizlemek isteyen politika liberaldir (özellikle radikal); sistemde daha şumullü değişiklik amacı güden ise sosyalistdir. Yukarıda bahsettiğim üçlü iktisadi politika amacı ulaşma imkânları, gelişmemiş ülke olan Türkiye'de hemen genel olarak sayabileceğimiz şu değişiklikleri getirmekle ağırlar. Servet vergisi, mükte-rakillik artan bir gelir ve veraset vergisi, imtiyaz ve monopollerin tasfiyesi, kamulaştırma, sosyal ürünün önemli şekilde arttırılacak mülkiyet ve işletme anlayışıyla toprak reformu gibi...

Halbuki bugünün Türkiye'sinde genel olarak bu tedbirler, politik kararları alma mevkinde veya rolünde olanlara karşıdır. İşte bunu gösterebilmek için aşağıda genel toplumsal aksiyonun anatomisini çıkarmaya, daha doğrusu toplumda karar almanın mekanizmasını göstermeğe çalışacağım.

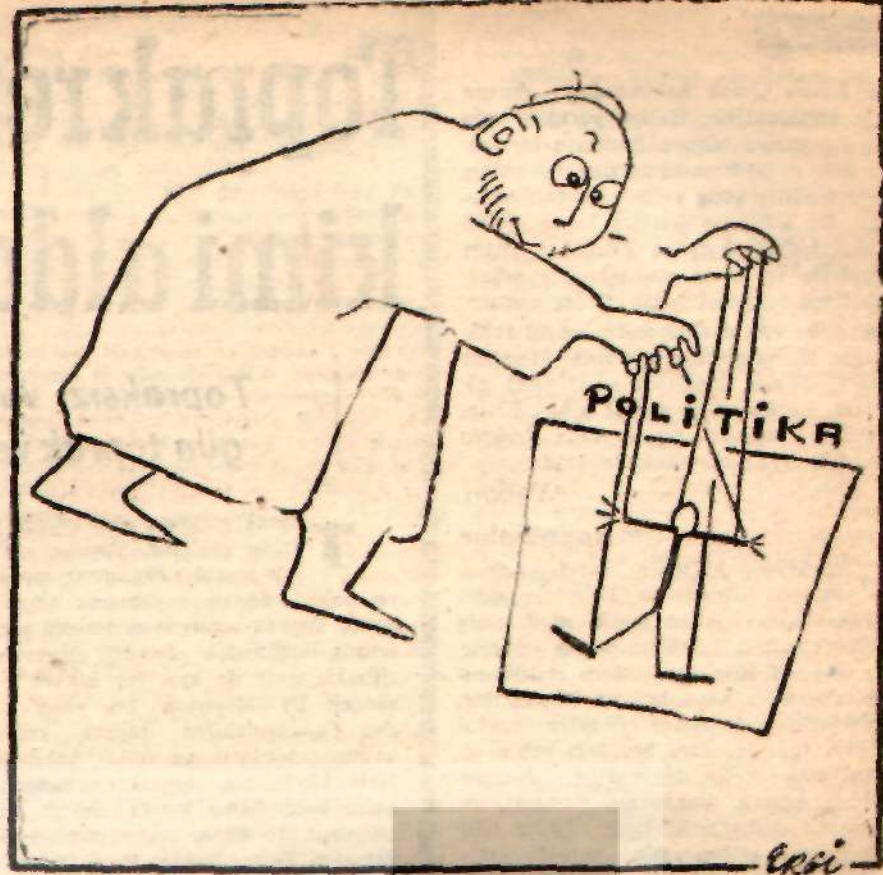
Aksiyon ne demektir?

Toplumsal aksiyon, karşılıklı aksiyondur. Toplumda kişi ve grupların amaç ve çıkarlarını tayin ve gerçekleştirmede birbirlerini etkilemesi ile toplumsal aksiyon olmaktadır. Toplumda karşılıklı aksiyon olabilmesi için kişilerin kişilikleri olması lazımdır; yahut, sosyal yapıda içinde rolleri bulunmalıdır. Öyle ise kişi aksiyonunun toplumsal aksiyonda yerini tayin etmeliyiz.

Toplumda, kişilerin tatmin edilmesi için gelen ihtiyaçları vardır. Duruma göre, bunların bir kısmı aynı anda veya zaman içinde tatmin edilir. Fakat kişiyi aktif hale getiren ihtiyaç veya amaçların çok defa birlikte elde edilmesi için çabasına sebep olabilir. Bu ise, onların bir kısmının tatminine gidilirken, bir kısmından vazgeçilmesine sebep olur.

Kişi netice olarak, aynı anda ve zaman içinde kendi tatminini maksimum ve vazgeçilmesini de minimum yapmaya çalışarak denge kurmaya uğraşacaktır. Kişinin böylece aksiyonda bulunması için önce bir yön olması gerekir.

Her aksiyona geçişin bir yönü vardır. Yön alma bir oluşumdur. Her aksiyonun yönü de, amaç ve çıkarları sağlama için araç olabilecek nesnelere ilgilidir. Bu nesnelere ise, fiziki kaynaklar, birikmiş kültürel kaynaklar, aksiyonda bulunacak kişi dışındaki kişiler, gruplar, sınıflar olabilir. Bütün bu nesnelere, aksiyonda bulunacak kişi ve kişilerin gerçekleştirmek istedikleri amaç ve çıkarlarını sağlamanın değişik (alternatif) imkân ve sınırlarını tayin eder.

İPLER MUHAFAZAKAR KUVVETLERDE

Kişinin nesnelere ilgisi, mevcut imkânlar içinde amaç ve çıkarlarına uygun olanı seçmesindedir. Kişinin kendine maksimum tatmini (çıkartı) ve minimum zahmeti (mahrumiyeti) sağlamak için, alternatifleri bilmesi ve onlar arasında bir seçim yapması lazımdır. Seçiminde karar alabilmek için değerlendirme yapabilmelidir. Böylece seçilen alternatif ile aksiyonun yönü yahut grup veya sınıfı belli olacaktır. İşte kişilik bu takdirde vardır. Yani değişik yol ve imkânları bilip onları kıymetlendirip, en uygun olanı seçme kararını alabildiği takdirde kişi vardır. Eğer değişik imkânlar bilinmiyorsa, değerlendirme ve tercih yahut seçim de yok demektir (kişilik yok). Eğer bilinen ve değerlendirilen alternatiflerden arzu bilâfına, seçilme yerecek olan, diğer kişilerin veya grupların zoruyla kabul edilmiş ise, kişinin hürriyetinin var olup olmadığı tartışma konusudur. Tartışma, hürriyet kısıtlarının toplum yararına yahut diğer kişi veya kişilerin yararına olup olmasına göre dir.

Aksiyonun yönü

Alternatifleri değerlendirme için kritere ihtiyaç vardır. Bu, tayin edilmiş kültür modeli ve onun değer yargılarıdır. Bazı kültür elemanları, nesne olarak; bazıları da nesnelere hakikat olma derecesini, amaca uygunluk derecesini, moral normlarla iyi veya fena olma derecesini tayin eden ölçülerdir. Şu halde aksiyonu ve yönünü tayin eden, değişik imkânlar içinde seçimi yapan mevcut kültürün bu ölçüleridir. Toplum bu ölçülerini değer yargılarını, fertler toplumdaki yerlerine göre kazanır. İleri denilen toplumda fertlerin çoğu bu yargıları genel prensipler şeklinde öğrenirler.

Fakat gelişmemiş toplumlarda bu pek kabul olmaz; öğrenim imkânları sınırlıdır. Bir an için tayin edilmiş olarak kabul ettiğimiz kültür modeli ve onun değer yargıları bir orta değişikendir. Onu tayin eden başlıca faktör toplumda ne üretildiği ve nasıl üretildiğidir. Bunlar değişince aksiyonun yönü de değişir. Kişinin aksiyonunda hal ve gelecek dikkate alınır. Kişinin gelecekte beklemediği şeyler, toplumda diğer kişi, grup veya sınıfların kendi aksiyonuna karşı tutumlarının ne olacağı veya olabileceğidir. Kişi diğer kişilerin aksiyonları ile sınırlanacaktır. Kısaca sosyal aksiyon kişilerin karşılıklı aksiyonlarından ibarettir. Kişilerin aksiyonda birbirlerine karşılıklı etkileri değer yargılarının ortaklığı derecesinde TAMAMLAYICI olabilir. Bu ise ortak değerlerin zaman içinde devamlılığınca sürer. Şu halde "sosyal sistem" bu karşılıklı aksiyonların çok sayıda alternatifleri ile beraber tamamlanıp organize olmuş şekildedir.

Kişi, toplumsal aksiyon sırasında, diğerlerinin davranışında ve diğerleri de aynı şekilde onun aksiyonunda muayyenlik buldukları sosyal sistem gelişir; ve bu sosyal çerçevede içinde kişi değişik imkânlardan seçim yapmada hürdür. Tamamlanmaya giden, tekrarlanan aksiyonlar sosyal sistemde "fonksiyonlar" haline gelir. Zaman içinde ortak değerlere uygun fonksiyonlar "KURUMLAŞIR". Bu fonksiyonlar veya "ROLLER" sosyal sistemin yapısını teşkil eder. Sosyal yapıda önemli olan bu fonksiyon veya rollerdir; yoksa onu yapan kişiler değil. İşte bu kurum haline gelmiş fonksiyonlara uygun aksiyon, o toplumda yapılabilir; ona karşı, onu değiştirmek amacıyla olanlar ise istenmeyen aksiyon olur. Kurumlara uygun olmayan hareketler önemine göre "sosyal dengesizlik" yaratır. Şu halde burada "sosyal kontrol" ve "kuvvet" ihtiyacı ortaya çıkar. Bu ise Sosyal aksiyonda rol tevzi edici ve tamamlayıcı fonksiyon ifa eden kurumları doğurur. Bunların en belirgileri devlet ve din gibi kurumlardır. Benzer fonksiyon gören alt kurumlar veya roller de vardır. İşte bütün bu kurumlar kuvvet ve prestije sahip olmakta, kendisine uygun aksiyonlara mükâfat, karşı olanlara da ceza verebilmektedir.

Her ne kadar kişiler önemli değil denilebilirse de, toplumda bu fonksiyonlar kişiler eliyle yürütülür. Kuvvet ve mükâfat kaynaklarını da uzun süren kalış gelenekçi toplumda normaldir (2).

Gelelim Türkiye'ye

Sosyal bünyede dengesizlik, toplumun ortak değer yargılarında, diğer deyişle değişik imkânları tanıma ve değerlendirmede ve dolayısıyla aksiyonda farklılaşma başlamasıyla ortaya çıkar. Çevre böyle farklı yorumlanınca fonksiyonlarda değişiklik ve "sosyal kuvvet" yeni bir bölüşüm "İslenmeye" başlanacaktır. Zamanla bu değişim yapırsa toplum tekrar dengeye gelebilir. Fakat bu değişim genellikle böyle olmamaktadır. Tarihi gelişim içinde farklı değerlere göre kazanılmış rolleri tarihi değil de, tabii hakları kabul edenler veya o mevkilerin sağladığı menfaatleri terk etmek isteyenler, değişmiş değerlerin geliştirdiği kuvvetlerin zoruyla, (ihtilâl ile) o rollerden atılırlar. Bu duruma kadar türlü araçları kullanarak rollerin muhafaza için yapılan gayretler uzun süre dengesizliği artırarak seyretmez.

Şimdi konuyu Türkiye açısından ele alalım.

Kişilik Problemi: Toplumsal de-

layısıyla politik aksiyonda rol almak ka-

Toprak reformu diye kimi aldatıyorlar?..

Topraksız vatandaşlar kendilerine bir gün toprak verileceği ümidi le yaşıyorlar

rar birimi olmak bakımından durum özetlenebilir: Halkın yarısından çoğu okuyup yazma bilmez. Bunların bir kısmı için değişik imkânlardan ve onları değerlendirip seçiş yapmadan bahsedilemez. Bu küllenin fertleri karar birimi olarak sosyal aksiyona katılamaz, diğer gruplarla ve kamu otoriteleriyle münasebetlerinde sınırlıdır. Onlar namına, çok defa, sosyal aksiyonda, sosyal fonksiyona bir vesile ile kazanmış kimseler (köyde ağalar, kasabada eşraf gibi) gözüktür. Bobhouse'ın dediği gibi kütle, sistemin dışında, sapan veya traktör gibi bir nesne olarak kalmaktadır.

Yolları

Kapatanlar

Türkiyede küllenin farklı yorumu ve aksiyona yöneltecek değerlere gidebilmesi için imkân henüz verilmemiş veya ekonomik faktörler henüz yetersizdir. Ayrıca Köy Enstitüleri, statükocular tarafından kapatılmıştır. Kapatanlar, amellerini emeklerini iyi bilen sosyal politik fonksiyonlara bir defa sahip olmuş memleketin değişikliğe, durgunluktan mâniş dinamiğe gitmesini istemeyen muhafazakârlardır. Onlar için Türkiye'nin gelişmesinin gerekli şartı, eski fonksiyonlara veya rollere, daha doğrusu politik kuvvete ve oradan da müdafat ve ceza dağıtmaya kendilerinin devam etmeleridir!..

Halbuki Türkiye'de iç ve dış etki ile değişen değerlendirme kriterinin ortaya çıkardığı farklı aksiyon artık büyüme-tek-tek değil, büyük merkezlerde de henüz sosyal fonksiyonların değişmesini ve dolayısıyla politik kuvvetin tekrar bölünmesini sağlayacak etkinlikte değildir. Türkiye'de sosyal rollere eşraf ve her türlü ağa hâkimdir. Halkın çoğunluğu onların adavalarına oy vermek zorunda kalmıştır. Bu hâkimiyet devam edecek ve devletin idaresi onlar tarafından yürütülecektir. Şu halde iktidara sahip bu sınıfların kendi statülerine, çıkarlarına karşı olan politik kararları tahakküklerini düşünmek güçtür. Başlanacağı süredir ve böyle değişiklikler sağlayacak sosyal verisi, müterakkilîği artan bir gelir vergisi, veraset vergisi, imtiyaz ve tekelleri tasfiye edici kanunlar kamulaştırma, sosyal ürünün önemli gelirden ayrılacak mülkiyet ve işletme alanlarıyla toprak reformu gibi tedbirler alınmaz. Bunlar, bilen veya bilmeyen küllenin varısına olabilir. Fakat sosyal fonksiyonu kapmış statükocunun yararına değildir.

Sonuç

Sosyal fonksiyonlara ve dolayısıyla politik iktidara muhafazakâr kuvvetler yavaş statükocular hâkim iseler, bu gruplar veya onların temsil edildiği parlamentodan bünvesel mânada kararlar beklenemez. Fakat, Batıda halen moda tabiriyle değişen rüzgâr, bizatihten Türkiye'ye esmekte, yeni değerler için farklı sosyal sisteme Türkiye'nin süzülmesine yardım etmektedir.

Farklı sistem, farklı yorum, farklı değerlendirme ve farklı aksiyon demektir. Bu farklı aksiyon yeni aksiyondur. Türkiye'nin asıl içinde kuvveti, de bu gün Sosyal politik ve ekonomik dengesi, yeni aksiyonun sosyal fonksiyonları ve kuvvet bölünmesini değiştirmeye muktedir olmasına kadar devam edecektir. Diğer muhafazakâr tedbirler dengeliği sürdürecektir. Asıl tehlike, gelişen kuvveti durdurmak, onu yok saymak için muhafazakârların alacakları tedbirlerdedir. Bu ise, bir süre sonra gerçek ihtilâlin kapılarını zorlamaktadır. Kanaatindeyim.

Türkiye'nin bazı liberal eğilimli iktisatçıları modellerini mesela vergicilik sahâsında, bazı tedbirlerin alınabileceği varsayımı üzerine kurmaktadır. Mevcut sosyal sistem ile o çeşit kararların alınmaması, karar alınsa da uygulanıp uygulanmayacağı, düşündür. İse biraz daha aydınlığa çıkabilirler sanıyorum.

İdris KÜÇÜKÖMER

(1) Teknik gelişme, yenilikler ve bilginin bünveselini vaktiyle olarak mürekkep falz formülü ile ifade etmek isteyen savcılar mevcut.

Yeniliklerin üretime uygulanışı

Toprak reformu sözü çeyrek yüzyıldır söylenir. Toprak ağalığının sosyal - ekonomik mahiyeti ve politik önemi başlıbaşına uzun bir konu. Toprak reformu sözlerinin yurdumuzda bugüne dek geçirdiği maceralı ve zikzaklı seyir de ayrı bir hikâye. Biz sadece 27 Mayıs'tan bu yana yeniden konuşulabilen toprak reformu kanun tasarıları ve tatbik kabiliyetleriyle, köylülerin toprak reformundan neler beklediğine kısaca işaret etmek istiyoruz. 15 Ekim seçimlerinden önce, zamanın Tarım Bakanı Prof. Osman Tosun'un imzasıyla başbakanlığa arz edilmiş bir tasarı hazırlanmıştı. Bu tasarı «toprak reformu kanun tasarı» adını taşıyordu ama, gerçek toprak reformunun anlamıyla hiç bir ilgisi yoktu. Ortakçı, yarıcı, maraba-toprak sahipleri münasebetlerinin düzenlenmesi, istihsalin artırılması için toprak sahiplerine yapılacak yardımlar, tarımda teknik islahat v.s. Kapsamı toprak ağaları lehine bir islahattan ibaret olduğu halde gerekçenin son paragrafında bu husus ayrıca belirtilmişti. «... Toprak reformu hiç bir grup ve sınıfların aleyhine olmayacak kimsenin menfaatlerini haleldar etmeyecektir.» Bu kadar acı ve toprak reformunda —ki bütün dünya da, bizim köylümüz de biliyor ki toprak reformu demek, topraksız ve toprağı yitirmeyen köylüyü toprak sahibi yapmak, arkasından da serbestce teşkilatlanabilmeleri, satış ve istihsal fonksiyonları bakımından kooperatif ve sendikalar halinde kümelenmeleri demektir. Ayrıca ekonomik bağimsızlığa kavuşan milyonlara köylünün politik ortamda serbest oy sahibi olmasını sağlamak böylece ağaların, yobazların din tüccarlarının kısaca tüm sömürücüleri fikri, siyasi ve dinî tesirlerinden sıyrılması demektir— başka her şey benizyen tasarıların koalisyon devrinde de zaman zaman sözü edildi.

Cavit Oral şöyle diyordu: «... Kuru toprak dağıtımının hiç bir mânası olmadığı şimdiye kadar yapılan toprak dağıtımıyla anlaşılmalıdır...»

Bir taraftan toprak sahibi olanlar mülkünden emin değildiler. Diğer taraftan her topraksız vatandaş kendisine toprak verilebileceği ümidiyle yaşamaktadır. Halbuki bu memlekette herkese toprak dağıtmak maddeten imkânsızdır. Bizim toprak reformundan anladığımız mâna bu memlekette bütün ihtiyaçlarıyla birlikte yeni yeni istihsal üniteleri meydana getirmek suretiyle memleketimizin istihsal kapasitesini arttırmaya çalışmak olmalıdır. (1) Denebilir ki yukarıdaki satırlar Türkiye ege-men sınıflarının görünüşünün özül bir iftirafıdır: 1— Toprak dağıtımının mâ-

nası yoktur. 2— Toprak sahipleri mânasız toprak dağıtımını lâflarından rahatsızlık duymaktadır. 3— Topraksız vatandaşlar kendilerine toprak verilebileceği ümidiyle yaşıyorlar. Halbuki buna maddeten imkân yoktur. 4— Bizim (yani büyük toprak sahipleri ve onlarla işbirliği yapan şehir milyonerleri) toprak reformundan anladığımız toprak sahiplerini teşviz ettirmek, büyük toprak sahipleri lehine istihsal artırma, Türkiye yerli - yabancı özel sermayenin politik ortağı toprak ağalığının görüşü iste budur ve bu görüş kılıkları, devirleri değişse bile gözrılan —bu halleriyle bile hiç bir tatbik alanı bulamamıştır— toprak reformu tasarılarının özünü teğkil etmiştir. Oysa ki bu, toprak ağalığının ve onun dayandığı feodal - burjuva hukuk bağuntalarının devamını perçinlemek demektir. Bilimsel dürüstliğe saygı duyan hiç kimse böyle bir işlem ve ieraata toprak reformu adını koymaz. Mülkiyet kökü Osmanlı imparatorluğundan gelen, bilhassa son çeyrek yüzyılda yerli ve uluslararası mali sermayenin desteğiyle gittikçe güçlenen toprak ağalığının ekonomik tasfiyesi için toprak dağıtımı şarttır. Nitekim Türkiye'de toprak reformunun geciktirilmeden tatbikini isteyen sözüne inanılır bir çok kimse toprağın sınırlarıyla sınırlanarak suretiyle topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılması gerektiğini söylemiştir. Örneğin «... Bir toprak reformuyla memleketin buünkü toprak mülkiyeti nizamını değiştirmek lâzımdır. (2) diyor Ömer Lütfi Barkan. Aynı konuda Kurucu Mecliste konuşan S.R. Hatiboğlu da memleketimizde bulunan 1.500.000 topraksız köylü ailesinden bahsetmiş «Mülk emniyeti ama bir de rız emniyeti vardır, bu ikisini bir arada düşünmek zorundayız» (3) demek suretiyle toprak reformunun ön şartının toprak dağıtımı olduğunu ortaya koymuştur.

Yöneticilerinin teferruat ve kişilik konusundaki bazı aykırılıklarına rağmen, bugünkü manzaralarıyla aynı sosyal ortama dayanan; özellikle toprak ağalarının çıkarlarının korunmasında aynı tiftizliği gösteren siyasi partiler, gerçek anlamında bir toprak reformuna karşıdır. Ancak, toprak problemi büsbütün sirt çevirmek de ellerinde değil. Topraksız kitleleri ve toprak reformunu savunan fericî kuvvetleri oyalamak... Acıyıp ve toprak ağalarının görüşüne uygun tarifler yapmak... Hepsi aynı ruhu aynı «danışıklı döğüş» mahiyetini taşıyan değişik toprak reformu tasarılarıyla zaman kazanmak... Görünüşte toprak reformunun gerekliliğine sahiplerine kredi, makine v.s. kolaylıklar temini, ürünlerinin pazara rahatça

ulaşması için yollar, taşıt araçları v.s. nin çoğaltılması tarzında ortaya atılan görüşü Cavit Oral'ın beyanlarından da anlaşıldığı gibi hükümetçe benimsenmiştir. Tarım bakanının son demecindeki gelişme ve zorlama bunu apaçık gösteriyor.

Henüz yeni hükümet kurulmadığı ve böyle olunca da ortada sorumlu hükümet ve Tarım Bakanı bulunmadığı halde gider ayak yeni bir belon fırlatıldı: Tarım Bakanı yeni toprak reformu tasarisının hükümete tevdi edilmiş olduğunu «kemali ciddiyetle» ilân ediyor: «Tasariya göre 5000 dönümden fazla arazi sahiplerinin elindeki topraklar alınarak topraksız çiftçiye verilecektir.

Bugünkü şartlar altında herkesin toprak sahibi olmasına maddeten imkân yoktur. Toprak reformu, tapu ve kadastro işleri düzenlendikten sonra tatbik edilecektir. (4) Köşeyi dönen çocukların naniğine benziyor demeci. 5000 dönümden fazla araziler alınacakmış ama kadastro ve tapu işleri düzenlendikten sonra. İlgililerin ifadesine göre Türkiye'de kadastro tamamlanması için yüz yıl evet tam yüz yıl gerekiyormuş. Çok şakacası sayın Tarım Bakanı!..

Yeni toprak reformu kanun tasarisı kadastro tamamlanmadan olmazmış! «Zaten herkesin toprak sahibi olmasına maddeten imkân yokmuş».

«Şu güne kadar dağıtılan araziden istenen sonuç alınmamış... Doğru, çok doğru. Ama dağıtıldığından bahsedilen topraklar devlet elindeki verimsiz, kıraç, yetersiz, pazarla birleşmiş olmayan arazi veya mer'alardır. Şüphesiz böyle aldatmaca ve çok özül dağıtımın sonucu hiç olacaktır. Nitekim eski Tarım Bakanı Osman Tosun'un imzasını taşıyan toprak reformu kanun tasarisının gerekçe bölümünde, çiftçiyi topraklandırma Kanununun tatbik edildiği yerlerde yalnız hazine özel mülkiyetinde veya devletin tasarrufu altında bulunan (Toplamı 3 milyon dönüm) arazilerin ehemmiyetli kısımlarının tevzi edildiği ve fakat büyük şahıs arazilerine (yalnız tespit edilen miktar 38 milyon dönümün üstünde) dokunulmadığı açıkça belirtilmektedir. Toprak reformunun istihsal arttırmaya ve yeniden farklılaşma olacağı iddiası sadece paravanadır. Köklü toprak reformları sonunda fikir hüriyetine saygılı gerçek demokrasilerin, halk küllelerinin ekonomik ve sosyal kalkınmalarını sağlayacak milli ağır sanayilerin kurulduğu bilinen bir gerçektir.

Kendisinin de toprak ağası olduğu söylenen Tarım Bakanının demecinde: üzerinde ibretle düşünülmesi gereken iki itiraf vardır: 1— Ortaçağın feodal hukuk düzeni üzerinde şehir ağalarıyla kucaklaşan büyük toprak sahipleri çağımızın gün güne gelişen fericî fikir hamlelerinden tedirgindir, bakanın deyişle mülklerinden emin değildiler. 2— Topraksız vatandaşlar ise kendilerine toprak verilebileceği ümidiyle yaşıyorlar.

Dr. Sait KIRMIZITOPRAK

- (1) Yeni Sabah, 17 Aralık 1961
- (2) Yeni Ufuklar Dergisi sayı: 101-102
- (3) Tanin, 27 Nisan 1961
- (4) Vatan 16 Haziran 1962.

geri kalmış memleketlere hemen yapılmaya dahi, onun ürünleri her tarafa yayılır. Radyo, sinema, televizyon, basın araçları gibi.

(2) Olayları başka değerlere göre bakıp yorumlayarak genel davranıştan uzaklaşmaları, muhafazakârlar büyük kuvvet olarak tazyik ile ya konformist yapar ya da yozlaştırır. Aydın hiyaneti denilen husus konformist oluşudur. Fakat bir toplumun büyük kütleleri muhafazakâr ise, yeni değerlere karşı sağır ise sağlık süresince aydın hiyanetinden kolayca bahsedilmez. Orada fonksiyonu olmayan aydın proleterden bahsedilebilir.

VATAN
İLERİCİ AYDININ
GAZETESİDİR

YÖN — 048

YÖN, 27 HAZİRAN 1962

CHP'li gençler konuşuyor

Memleketin kaderini elinde tutan insanlar ile ordu, gençlik, işçiler gibi zinde kuvvetler arasındaki uçurum gittikçe genişliyor. CHP Gençlik Kolları üyeleriyle yapılan aşağıdaki konuşma, bu zihniyet avrılığının yeni bir örneğidir.

Sorularımızı cevaplandıran Kemal Anadol (Ankara il Gençlik Kolu Başkanı), Imre İleri (Niğde temsilcisi, Ankara İl Gençlik Kolu Seçim ve Propaganda Kolu Başkanı), Ahmet Yağmur (Nevşehir Temsilcisi), Şakir Keçeli (Yozaat temsilcisi) CHP gençliğinin huzursuzluğunu ortaya koydular

SORU — Yıllarca Anayasa teminatı, nisbi temsil dedik. Bugün bunların hepsi sağlandı. Fakat rejim bühranı gittikçe genişliyor. Ne dersiniz?

İMRE İLERİ — Ümitlerin gerçekleşmediği bir hakikat. Elbette demokrasi nispeten gerçekleştirildi hukuk müesseselerini kurmak lazım. Bu yapılmış iş. Fakat sadece müesseselerin kurulması, meselelerin ancak şekli tarafına kalır. Bugün için şekli tarafına tamamen önemsenmiş, bundan beklenen faydaların sağlanamamasının sebebi idareci kadrodaki tavizkar zihniyet ve bazı siyasi teşekküllerin davranışlarıdır.

Demokrasiye inanmış bir parti olan C.H.P. günlük düzeni sağlamak endişesiyle, taviz yoluna gitmezse, rejimin işlemesi kolaylaşacaktır.

KEMAL ANADOL — Demokrasi bir şekli rejimi değildir. Al oyları, milli iradeyi de. Bu yanlış. Demokrasi, muayyen şartlar gerçekleşirse ortaya çıkar. Balık her suda yüzmek. Demokrasinin maddi şartları yaratılmadıkça, demokrasî yaşanamaz. Meselâ sosyal adaletin gerçekleştirilmesi, oy verme hürriyetinin garantisini ifade eder.

Anayasa, gift Meclis... Çok iyi, çok güzel. Fakat bunlar sadece frenlemeye yarar. Yürütme ve yasama organlarının keyfi davranışlarını önler. Fakat bu frenlerin devrimci ve sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı gerçekleştirmek isteyen bir iktidarın hamlelerini baltalayabileceğini de hatırlamak lazım. Roosevelt'in güçlüklerini unutmayalım. Kısaca, önce demokrasinin maddi şartlarını kurmak lazım. Biz işe tersinden başladık. Güçlükler bu yüzden.

ŞAKİR KEÇELİ — Bizim durumumuz bugünkü Batı memleketlerinden farklı. Roosevelt bile, «Sefaletle demokrasi gelişmez. Sefalet diktatörlüğün ham maddesini teşkil eder» diyor.

Batıda teminatlı anayasaların yanı sıra, ekonomik hürriyetler ve sınıfların temsili sağlanmış durumda. Bizde ise ekonomik hürriyetler ve sınıfların temsili tamamen ihmal edilmiştir. Sıkıntımız oradan geliyor: Demokrasinin şeklini aldık, gerisini unuttuk.

SORU — Sıze 27 Mayıs neden oldu, neler getirdi neler getiremedi?

AHMET YAĞMUR — Her mahallede bir milyon yaratma çabası, partizan idare ve anayasaya aykırı tutumlar 27 Mayısı yol açtı. 27 Mayıs modern bir anayasa getirdi. Lâzım da olsa sosyal haklar tarfında. Bütün bunlar küçümsenemeyecek kazançlar.

İMRE İLERİ — 27 Mayıs zulme karşı direnme hakkının en iyi şekilde kullanılması demek. Zulfun sözüyle sadece fikre karşı baskı değil, iktisadi ve sosyal alandaki adaletsizliklerin yarattığı zulmü de kast ediyorum.

27 Mayıs, Türkiyede hangi sebeplerle

olursa olsun, zulme karşı direnmenin mümkün olduğunu göstermesi bakımından, büyük bir örnektir. Ayrıca sosyal faktörlerin su yüzüne çıkmasında 27 Mayıs rolünü unutmamak lazım.

ŞAKİR KEÇELİ — 27 Mayıs konusunu da sunu eklemek isterim. 27 Mayıs, Atatürk devrimlerinin devamıdır. Sadece gerçekleştirilmiş olan devrimlerin korunması değil. Bekçilik, muhafazakârlık demektir. Asıl önemli olan, Atatürk'ün bıraktığı yenden, devrimleri ileri götürmek.

SORU — Gençlik, aydınlar v.s. yani tek kelimeyle zinde kuvvetler 27 Mayıs'tan önce C.H.P. safındaydı. Şimdi bir hayal kırıklığı var. Ne dersiniz?

ŞAKİR KEÇELİ — 27 Mayıs'tan önce, C.H.P. ve İnönü, şekli demokrasinin öncülüğünü yapmaktaydı. Memleketimizde tam bir fikir hürriyeti de olmadığı için, Türk aydınları demokrasinin maddi yani temel şartları üzerinde konuşmıyordu. Konuşanlar, komünistlik lemayla susturuluyordu. 27 Mayıs'tan sonra, şekli şartlar gerçekleşti. Böylece biraz önce sözümlü et-

AHMET YAĞMUR — 27 Mayıs'tan önce İnönüye ümitlerle bağlanmamızın sebebi, aydınlar olarak, idarecilerin, tam mânâsıyla gerçekleşeceği ümidiydi. Kütleler ise, işsizlik gibi iktisadi ve sosyal dâvaların çözümünü bekliyordu. Bu gün klasik hürriyetler var. Ekonomik meselelere ise hâlâ el sürülmedi. Daha kötüsü işsizlik artıyor. Bu durumda halk kütleleri, elbette ki İnönüden ümidini kesiyor.

SORU — C.H.P. idarecileri Köy Enstitülerinin ve Halkevlerinin yeniden açılmasından söz etmiyor. Teprak ağaları korunuyor. Öğretmenlerin toplanmasına sezişci kalıyor. Ne dersiniz?

AHMET YAĞMUR — Koalisyonda birlik yok. Bir devletçi, öbürü devletçilik düşmanı. Koalisyona tavizlerle yürüyor. Bununla beraber, 63 C.H.P. milletvekilinin Köy Enstitülerinin ve Halkevlerinin açılmasını istediğini hatırlamak lazım.

İMRE İLERİ — C.H.P. dün olduğu gibi bugün de Halkevlerinin ve Köy Enstitülerinin savunucusudur. C.H.P. bu konulara gereken ilgiyi gösteremediyse, buna sebep siyasi zaruretlerdir.

ŞAKİR KEÇELİ — Bence, teşhiste aşta var. Liderler kadrosu halka inemediği için, mahdut sayıda çıkarımın yaratığı gurultudan korkuyor ve Köy Enstitüleri ile Halkevleri gibi önemli konulara el sürmüyor. Oysa ki halk bu kurumları şiddetle arzu ediyor. Korkaklığa ve tavizcilikçe hayır demek şart.

SORU — Gelecek nasıl görünüyor? İstikrarlı bir hükümet kurulabilecek mi? Rejim kurtarılabilir mi?

AHMET YAĞMUR — Herşeye rağmen iyimserim. Fakat ekonomik meselelerin çözülmesi ve işsizliğin önlenmesi şart.

KEMAL ANADOL — Bugün için koalisyonun devamı, rejimin devamı demek. Koalisyon yapılmamalıdır. Ama koalisyonun da ciddi dâvalarla uğraşması demokrasinin asıl gayelerinden biri olan gelir dağılımındaki adaleti az çok gerçekleştirmesi lazım. Halbuki partiler af, servet beyannamı kal durulması, 35 ağının döndüğü gibi meselelerle uğraşıyor. Bu tali meseleler, ciddi dâvaların halli için aleyhte bir durum yaratıyor. Böylece koalisyon reformları önüyor. Rejimin devamı ise koalisyonun yaşamasına bağlı görüldüğü gibi fasit daire içindeyiz. Geleceğin nasıl olacağını, doğrusu kestiremiyorum.

İMRE İLERİ — Hâlen demokrasi yolunda bir intikal devresindeyiz. Koalisyon ise ilerleme yolunda bir vasıta. İlerleme şart. Ancak koalisyon hükümetlerinin sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda hızlı kalkınmayı gerçekleştireceğine ihtimal veremiyorum. Çok kötümser de değilim. Zira rejim, daima Atatürk ilkelerine dayanacaktır. Atatürk ilkelerine dayanmayı reddeden kuvvetler yenilgiye uğrayacaktır.

ŞAKİR KEÇELİ — Bunlar geçici krizler. Zinde kuvvetler gerçek demokrasiye, yani şekli şartların dışında, ekonomik hürriyetlere ve emekçi kütlelerin temsiline yer veren bir demokrasiye inanmışlardır. Bu anlamda demokratik Atatürk devrimlerinin devamıdır. Halkçı olmak, Atatürk'ün dediği gibi, zümrelerin birbirlerini istismarını önlemek lazım. Bu bakımlardan, C.H.P. ye büyük görevler düşüyor. İnönü, 1945 ten önceki devrimci ruhu benimserse, muhalefet yıllarının dinamizmini kazanırsa rejim kurtarılabilir. Aksi halde rejim batıyor. Ama gerçek demokrasinin betacağına inanmıyorum.

SORU — Parlamentoda emekçi kitle temsil ediliyor?

rin parlamentoda seslerini duyuramamamızın temel sebebi ağaların muhitterinin genişliği, zengin olmaları ve vatandaşları aldatmayı bilmeleridir. Sonra bizim memlekette siyaset paraya dayanıyor.

SORU — Atatürk devrimlerinden ne anıyorsunuz?

İMRE İLERİ — Atatürkçülük devrimleri korumak kadar, ileriye götürmektir. Devrimlerin beklentisi yetmez. Atatürkçülüğün yeni hedefleri, demokrasinin maddi şartlarını yaratmak olmalıdır.

KEMAL ANADOL — Atatürk devrimleri bizâtihî ilerici. Devrimçilik ilkeki bunu göstermiyor mu?

ŞAKİR KEÇELİ — İlerlemek şart. Bekçilik yetmez. Atatürkçülük yeni şartlara kıyas yoluyla uygulanmalıdır.

SORU — Sosyalizm hakkında ne düşünüyorsunuz?

AHMET YAĞMUR — Sosyalizm, sömürmeyi kaldırmak ve insana insanca yaşama hakkını tanımak demek. Sosyalizm, komünizmin panzehiridir. Sosyalizmi benimseyen memleketlere komünizm giremez. Komünizm, sosyal adalet olmayan, iktisatta ve eğitimde ise, sosyal adaleti ve hızlı kalkınmayı gerçekleştirecek, komünizmi önler.

ŞAKİR KEÇELİ — Arkadaşımın sözlerine şunları eklemek isterim. Sosyalizmin zaruretine inanıyorum. Fakat bu salom sosyalizmi anlamamak, XIX. Yüzyıl klişelerinden sıyrılmak. Kaynağım Türk gerçeklerinden almak.

Sosyalizm, XIX. yüzyılda Batıda olduğu gibi, sadece bir sınıf değil, geliri çok dar olan bütün emekçi küllüye dayanmalıdır.

İMRE İLERİ — Ben milli sosyalizme inanırım. Bununla elbette ki nasyonal sosyalizmi kastedmiyorum. Nasyonal sosyalizmin esasen sosyalizme ilgisi yoktur. Kastettiğim sosyalizmin aynı zamanda maddi ve manevi cephede ele alınmasıdır. Manevi cephede, toplumun menfaati için, milli ahlak müesseselerini ihya eden bir sosyalizme inanıyorum. Maddî cephede de, memleketin maddi kuvvetlerinin topekde, millete ait olduğu noktadan hareket eden ve vatandaşlar arasında her türlü sını ve zümre intiyasını bertaraf eden, milli gelirin adil bölüşülmesini sağlayan bir sistem anlıyorum.

SORU — Milliyetçilikten ne anıyorsunuz? Bugünkü Türk milliyetçiliğinin hedefleri neler olmalıdır?

KEMAL ANADOL — Bence Atatürk ilkeleri bölünmez parçalanmaz. Bir insan devrimci, halkçı, laik değilse milliyetçi de değildir. Milliyetçilik öbür Atatürk ilkeleriyle sıkı sıkıya ilişlidir. Atatürk milliyetçiliği, yurtta sulh, cihanda sulh ilkesine dayanır ve misakı milli hudutları içinde kalır. Ayırıcı değil, birleştiricidir. Milleti kürt, lüz, çarşak diye ayırmasın.

Bugün milliyetçilik, azı kalkınma ve köklü reformları gerçekleştirmek için gerekli gevki sağlayarak faydalı olacaktır. Millet sevkile katılmadıkça kalkınma olmaz. Milliyetçilik, bu ruhu bu arzuyu getirir.

Milliyetçilik taşıyan, Türkçülük maskesine bürünen irkçiler ve turasalar yani milleti peşli parçalara bölmek isteyenler, milliyetçi değildir. Milliyetçiliğin karşındadır. Milliyetçilik herşeyden önce vatandaş sevmeyi gerektirir. Vatandaş sevmek ise, onların milli gelirden adil faydalanmasını ve halkın yararına girişilecek köklü reformların yapılmasını lüzumlu kılar. Milliyetçilik, böylece muhtevaz kazanır. Milliyetçi her türlü istismara karşı olmalıdır.

CHP'li gençler YÖN idarehanesinde D. Avceroğlu ile konuşurken Huzursuzluğun sebepleri ortaya döküldü

tiğim demokrasinin eksik tarafları iyice gün ışığına çıktı. İnönü, bugün şekli demokrasiyi kurtarmak için çabalyor. Şekli kurtarmak maksadıyla, muhtevadan taviz veriyor. Zinde kuvvetler ise, muhteva ile ilgileniyor. Hayal kırıklığı bu yüzden. Bir yandan iktisadi sıkıntılar ve huzursuzluk öte yandan hayal kırıklığı güven-sizlik yaratıyor. Buna rağmen, zinde kuvvetlerin C.H.P. den ve onun liderlerinden ümitlerini kestiklerini sanmıyorum.

KEMAL ANADOL — İlk soruya cevap verirken şekli demokrasi olmaz dedim. Bu mesele tekrar karşınıza çıkıyor. Bugün demokrasinin maddi şartları ihmal edildiği, sadece şekli üzerinde durulduğu için, durum böyle. Demokrasinin maddi şartlarını ön plâna alarak, başta toprak reformu olmak üzere, köklü reformlara girişsek, işçi ve köylülerin parlamentoda temsili beklenemez.

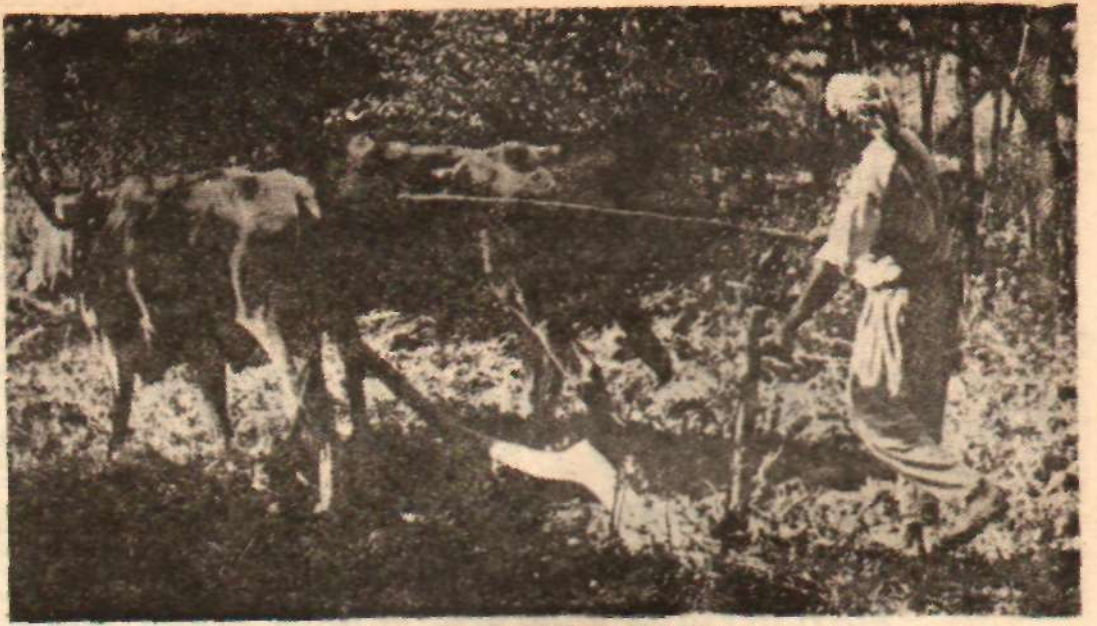
AHMET YAĞMUR — Emekçi yığınla-

AHMET YAĞMUR — Milliyetçiliği, din, ırk v.s. tefriki yapılmadan insana insanca yaşama hakkının verilmesi şeklinde anıyorum. Bu da, sömürçülüğün önlenmesini ve köklü reformlara girişilmesini gerektirir.

RÖPORTAJ

Güney Doğu Anadolu'da neler gördüm

«Bir köy miras, satış veya başka yollarla el değiştirdiği zaman toprağıyla, eviyle, hayvanı ve insanıyla toptan sahip değiştirir.»

Urfa'nın Germiş köyünde bir çiftçi
Bir avuç buğdayın bile yarısı ağaya...

Kuzeyden gelen yollardan Diyarbakır ovasına girince tarlalar ucsuz bucaksız bir yeşil denizi gibi seriliyor gözlerin önüne. Her yıl böyle olmaz, ama bu yıl o taraflarda yağışlar iyi gittiği için ekimler daha baharın ortasında iyice boylanmış; rüzgâr vurdukları dalgalanıyor yeşil denizi. Yeşil tarlaların arasından yol alırken, derinden sıkıla sıkıla alabildiğine soluklaşmış ve solukluğa koyu kırmızı bir renk almış binarlarıyla beş, onbeş veya yirmibeş evlik köylere oldukça aralıklı mesafelerde rastlanır. Evlerin azlığına, köylerin uzun aralıklarına serpilmiş bakınca, bu tarlalardan elde edilen ürünlerin o köylerde yaşayan insanların rahatça geçinebilmesine yeterli olduğu kanısına varılır ve evlerin mahzun hallerine, köylerin perişanlığına şaşırılır.

Bu yeşil denizi ile köylerin görünüşü arasındaki sert tezat, o köylerin içine girince çok daha aşırı bir hal alır. Evler, koca bir toprak yığını gibidir. Üstlerinde ve yanlarında birkaç kara delikten başka bir şey yoktur. Buralara insanlarla hayvanlar aynı yerden girip çıkarlar. Esasen bu iki canlıların hayatları birleşmiştir, birbirinden ayırılmazdır. Sokakları kırıltı sularla gübre yağmaları kaplamıştır. Gübreliklerin üstünde kısırdanan tavukları, köpekleri, hayvan ve insan yavrularını birbirinden seçmek güçtür. Göbektan aşağıya çöplük, yukarıya: neden yapıldığı anlaşılacak hale gelmiş ve kayışlanmış birer çaput parçası ile örtülü çocukların beden organları doğal biçimini kaybetmiştir. Yüzyılların acısı altında gözlerinin ferini bile yitiren insanlar canlı bir havalet gibi doluyor.

bir çukur kazılmıştır. Kışın yağmur ve kar suları gübrelüklerin ve yolların bütün kirini topladıktan sonra burada birikir. Orana insanları yaz, kış bu çukurda biriken suları içerler. İçinde belki bilimin bile henüz keşfetmediği mikroplar bulunan bu suların yazın kurtlandığı bile olur. Ama yaşamak için onu içmekten başka çare yoktur. Şüphesiz hayatta kalabilenler içer.

Suyun bulunduğu yerlerde, ne dere kenarlarında, ne de kaynak başında tek bir ağaca rastlamak mümkün değildir. Bu insanlarda ağaç sevgisi olmadığında hükmeden çoğunlukla yanılır. Onlarda her türlü sevginin kökünü kurutan bir yoksulluk vardır. Ağaç dikmezler, çünkü oturdıkları evler, evlerin bulunduğu yerler, işledikleri topraklar kendilerinin malı değildir. Bu köylerde mal denen ne varsa, köyün sahibi olan beyindir. Bey isterse onlar bu evlerde oturabilir, bu köyde kalabilir, bu toprakları işleyebilirler. Bey, maraba denen köylüleri istediği zaman köyünden sürebilir, onları bir lokma ekmeğe, mezardan tek farkı sadece toprağın üstünde bulunmasından ibaret bir toprak dar ma muhtaç edebilir. İnsanlar, beyler ve marabalar diye iki kısma ayrılmıştır. Biri çalışır, biri sömürür. Sömürülen sesini kimse duymaz. Sesini duyurması için bütün yollar kapalıdır. Sömürülenin sesini duymak istiyen karsısına bey dikilir. Onların temsilcisi tavırını takınır, onlar adına konuşur ve gerçekleri tersine gösterir. Buna karşılık sömürülenin içinde yılların biriktirdiği çeşit çeşit hınçlar yığılıdır.

Üründe aslan payı

Güneydoğu Anadolu'nun alar bildiğine geniş toprakları üzerinde yaşayan insanları elde edilen ürünlerin geçindiremeyeceği, köylerin o ruh karartıcı manzarası ve bir tek

yeşil dala bile rastlanmaması, üstünde yaşayan ve çalışan insanların bu topraklara sahip olmaması ve bir köle hayatı yaşamamasından iletir gelir.

Bu köylerin herbirinin tapulu, tapusuz bir beyi vardır. Eviyle, tarlasıyla köyün sahibi odur. Köylü, büyüğü ve küçüğü ile, beyin verdiği hayvanı ile bütün bir yıl çalışır, toprağı işler, ürünü elde eder. Her iş olup bittikten sonra beye haber yollar. Bey, adamlarıyla gelir, sırasıyla bütün harmanlardan ürünün aslan payını toplar, gider. Maraba, bir yıllık çalışmasına karşılık elinde kalan ekmeğini, katığını karşılama, üstünü başını giydirmek ve bir yıl sonrasına kadar bütün ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Elinde kalan da, bu ihtiyaçları karşıladığı hiçbir zaman görülmemiştir. Böylece günün birinde yine boynu bükük, beyin karşısına elpençe divan durur. Bu yüzden beye daima borçludur. Her yanından kıskıvrak bağlanmış. Bırakıp gidemez, gideceği bir yer de yoktur.

Sayıları binleri bulan Güneydoğu Anadolu beylerinin elinde birer tapu vardır. Fakat tarlaların nerede başlayıp nerede bittiğini kesin olarak bilen köylüye rastlanmaz. Sınırın kuzeyi, diye lim ki bir tepe, güneyi yoldur. Ama hangi tepe, hangi yol? Bunu tayin etmek beyin keyfine ve ustalığına bağlıdır. Her sınır içinde hemen daima hazine arazisi de vardır. Bu araziye de bey, kendi malı gibi marabalarına işletir ve dolgun payını alır. Bu türlü arazinin tapusu mesefesi şimdiki kadar beyleri hiç düşündürmemiştir. Fakat son yıllarda toprak reformu, arazi kadastro, fazla toprakların topraksızlara dağıtılması gereği gibi laflar edilmeye başladığı için beyler bazı çareler düşünmeye başlamışlardır. Gerçekten, herhangi bir kötü ihtimal bertaraf etmek için işledikleri hazine arazisini tapuya bağlayan beyler

vardır. Çünkü en kötü ihtimal karşısında, hiç olmazsa kamulaştırılan arazinin bedelini ceplerine indirmek fırsatını kaçırmak istemiyorlar. Buna nasıl oluyor? Marabalara sorarsanız, bu için türlü yolları yerine göre bulurlar. Beyin, şehirde, hükümette adamları vardır, onlar her şeyin yolunu bulur.

Beylerin köylerinde ve toprakları üstünde yaşayan insanlarda dışardan gelen yabancıya karşı derin bir güvensizlik ve kuşku vardır. Hiç kimseye açılmak istemezler. Karşlarına çıkan bir kimseye dertlerini anlattıkları takdirde beyin hışımına uğruyacaklarından korkarlar. Böyle bir durum onlar için daha beter sürünmek demektir. İlk karşılaştıkları kimseye, işledikleri toprakların beye ait olduğunu söylemekten bile çekinirler. Hallerinden ne kadar memnun olduklarını dillerinin döndüğü kadar anlatmaya çalışır. Hatta devlete ve hükümete şükranlarını ifade etmeyi de unutmazlar. Fakat bütün bunlar söylenirken yüzlerindeki kuşku ve endişeyi sezmemek imkânsızdır. Bir tedbirsizlik yapar da beylerinden şikâyetçi olurlarsa, bey sonunda yine bir yolunu bulup bu patavatsızlığı tamir eder. Fitnesine eder, ama şikâyetçinin çekeceği vardır artık. Kendisinden öyle bir intikam almır ki, yaptığına yapacağına bin pişman olur.

insafsızca sömürme yolları

Beyler, ellerindeki toprakları bu insanlara işletmek, onları orta çağ derebeyleri gibi insafsızca sömürmek için türlü yollara başvururlar. Önce, sahip oldukları köylerde yaşayan insanlar arasında muhakkak bir kılık ve düşmanlık yaratırlar. Bir kimseyi yola getirmek ve cezalandırmak için ona düşman olan karşı tarafı kullanır-

lar. Bey, kendisine kafa tutan bir kimse ile karşılaşınca, soya sabuna dokunmuyormuş gibi davranır, sonra da onu karşı tarafa dövdürür. Bu türlü anlaşmazlıkların ölümle sonuçlandığı bile olur. Haksızlığa uğrayan taraf da bu cezanın nereden geldiğini daima anlar. Hangi köylünün bir hükümet işi olursa, bey onun arkasında değilse hiçbir zaman hakkını elde edebilmenin yolunu bulamaz. Şehir ve kasabadaki memurlar beyin dostudur, siyasi partii teşkilatları ya kendilerinin, ya da adamlarının elindedir. Bu köylerde yaşayan insanlara, hangi partiyi tutmuşunuz veya tutarsınız diye sorulduğu zaman tuhaf bakırlar. Çünkü onlar hiçbir partiyi tutmamıştır. Bey, her seçimden önce köyleri dolaşır, kimselere oy vereceklerini onlara tenbihler. Bu, şu veya bu parti olabilir. Ama, sandık kapalı, kimin nereye oy verdiği belli olmaz demeyiniz. Bey, dediği olmazsa suçlu bulup çıkarır. Bu defa verilecek ceza daha ağırdır. Bunu herkes bildiği için aksine hareket etmek kimsenin aklına gelmez. İçin içinde sürünmek bile vardır. Bey, istemediği adamı köyden sürer, başka bir yere sığınmasını bile önleyebilir.

Bu köylerde yaşayan insanlar daima huzursuzluk ve yelis içindedir. Tarlada olsun, toprak damın altında olsun, güvenlik içinde geçirdikleri gün yoktur. Bu, artık onlar için hayatın normal akışı haline gelmiştir. Askerlik hizmeti sırasında şehiri ve başka yerleri birazlık tanımış olanlar, her akşam eve dönünce duyduğu huzursuzluktan kurtulmak için aç kalmayı bile göze alarak, hiç olmazsa akşam kulübesine girince hayatından emniyet olabileceği düşüncesiyle kapağı şehire atmak arzusu ile yanarlar.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde on onbeş köy sahibi olan beyler vardır. Bu köyler tarlasıyla, eviyle, insanı ve hayvanıyla onların malı, kolonileridir. Buralarda egemenlik onlarındır. Havada uçan kuşa bile onlar hesap sorarlar. Bir köy miras, satış veya başka yollarla el değiştirdiği zaman toprağıyla, eviyle, hayvanı ve insanıyla toptan sahip değiştirir. Bir beyin yanından ayrılarak başka bir beyin emrine geçen köylünün beraberinde götürdüğü birkaç pırtından ibarettir. Fakat bu türlü yer değiştirmeler pek seyrekdir. Çoğunluk babası veya dedesi gibi hep aynı beyin marbasıdır. Malıyla, canıyla onun mülkiyetindedir. Böylece insanlar da taşınan veya taşınmayan mallar arasına girmiştir. Bu durum yirminci yüzyılın ikinci yarısında da bütün katıldığı ile devam etmektedir.

İMRE İLERİ — İrçıklar milliyetçi değildir. Milli hudutları açan turancılık, insana insan olduğu için değer verilmesini reddeden irçiklik, milliyetçi olmaz. Kasdettiğimiz milliyetçilik, vatandaşlar arasında da milli dayanışmayı sağlayan, sınıf ve zümre ayrımlarını reddeden ve sosyal adalete yönelen bir milliyetçilik.

ŞAKİR KEÇELİ — Ben de bir noktayı belirtmek isterim. İktisadi alanda, irçikler göz boyama ile, bir zümrenin savunuculuğunu yapıyor. Onların haksız kazançlarından Anadolu tabiriyle, azap parası alıyorlar. Ağaların ve istismarcı sermayenin savunuculuğuna kalkıyorlar.

Bu adamlar, Doğu davasını, ilmal edilmiş bu bölgeyi kalkındırmak yerine, Kırğızların iskânıyla geçeceklerini söyleyecek kadar dengersiz.

SORU — C.H.P. nasil. Atatürk ilkele rinden taviz veremiyen bir parti hâline getirilebilir? Bu konuda gençliğe düşen rol nedir?

KEMAL ANADOL — C.H.P. nin en

büyük şansı zinde kuvvetleri de sinesinde bulunduğudur. Bunun dışında kalan ağalar ve benzerleri bünyeye sızmışlardır. Zinde kuvvetler, bu sızmalara karşılık, Ağa ve benzerlerini parti bünyesinden tasfiye için, bütün gücünü kullanacaktır. Önümüzdeki aylarda toplanacak C.H.P. Gençlik Kurultayında, bu yolda gayret gösterilecektir. Gençler, C.H.P. nin kaderine hâkim olmalıdır.

İMRE İLERİ — C.H.P. de ağa ve eşraf zihniyetli kimseler mevcut. Bunlar, iktisadi güçlerini, vatandaşlar üzerinde bir tazyik vasıtasıyla kullanıyorlar. «Her şeyde ben» zihniyetini sürdürerek, vatandaşlarda kötü tesir bırakıyorlar. Partinin seçim şansını azaltıyorlar. Ancak İrçik kuvvetleri de sinesinde bulunduran C.H.P., ağa ve eşraf zihniyetli insanları bünyesinden atacaktır.

Bu adamların partide söz sahibi olmasının sebebi, Genel Merkezin teşkilatı ve C.H.P. li seçmenlerle sıkı temas ve işbirliği yapmamasıdır. Teşkilatta, eşraf zihniyetiyle mücadele eden zinde parti mensupları merkezden destek bulmuyor. Bu yapırsa, C.H.P. okla temsil edilen pren-

sipierli vatandaşlar arasında daha iyi anlatacak ve benimsetecektir. Gençlik Kurultayının ümitliyiz. Yalnız, Genel Merkez ze sırt dayayanlar, bu imtiyazlarından faydalanarak serbest mücadeleci güçleşmelerini.

KEMAL ANADOL — Arkadaşlarımızın güçlerine katılıyorum.

ŞAKİR KEÇELİ — 27 Mayıs'tan sonra yeni fikirler geldi. Sosyal uyum hızlandı. Yeni fikirler, şekk ifadesini 15 Ekim seçimlerinden sonra buldu. Atatürk devrinde C.H.P. nin benimsediği bu fikirlere karşı, C.H.P. nin zinde kuvvetleri elbette yabancı kalamazdı. Orta Anadolu Bölge toplantısı ve diğer bölge toplantıları bunun şekk örneğidir. Bundan sonra Gençlik Kongrelerinde, gençlere düşen vazife yeni fikirlerin ışığı altında ş okun münalandırılmasıdır. Bütün C.H.P. gençlerinin bu yönde birleştiğine inanıyorum. Gençlik Kurultayında alınacak kararlar basının desteğini sağlayabilirse, candan inandığımız demokrasinin esas şartlarının gerçekleştirilmesi zorunluğunu, parti idarecileri de anlayacaktır.

RÖPORTAJ

Hanım Ağa ve bir namus meselesi

«Yapılacak tek şey, kızı ortadan kaldırmak, öldürmektir. Bunu da kızın babasından istemeliydi.»

Hanım Ağa
Her şey onun için

Ağasının en yaşlı, yani ilk karısı her işe olduğu gibi bu işe de el koydu. Kısa, kuru ve esmer yanığı seydi. Kaşları tamamen yolunmuş sonra kara kalemle çekilmişti. Mükemmel Türkçe konuşuyordu. T a b a k a s ı n ı entarisinin cebinden çıkardı. Ağır ağır sigarasını sardı, yaktı ve bir nefes, derin bir nefes çektiikten sonra, düşünceye dalı. Önemli bir karar alacağı zaman hep böyle yapardı. İyice düşünür, kurar ve sonra yapacağı iş hakkında karara varırdı. Hemen o gece atladı ata, düştü yollara. Gecenin karanlıktan korkmuyordu.

Bu yollarda, bu dağlarda insan olarak ona, fena niyetle kimse yanaşamazdı. Çünkü yollar onun, dağlar onundu. Hanıya «ağa karısı» cesurdu da. Korku onun için değildi. Zaten her ağa evleneceği kimsede güzellikten önce cesareti arıyordu bu tarafta. Onu da, güzelliğinden önce cesareti saltırmıştı.

Ağasının bu güneş yanığı karısını bu gecenin geç saatinde yola koyan önemli sebep neydi acaba? Mutlaka çok önemli olmalıydı. Evet, ona göre çok önemliydi. Namus denilen şey beş paraya indirilmişti. Du-

rum bir müddet daha böyle devam edecek olursa ağalıkları nerede kalacaktı? Kimse onları saymayacak, sayılmıyacaktı. 45 dakika sonra gitmek istediği yere ulaşmış, 30-35 hanelik toprak yığımından ibaret köye varmıştı. Köy evlerinden birinin önünde durdu, yere atladı ve kapıyı iterek içeri girdi. İçerde, genç ve güzel, dul bir kadın vardı. Tahta beşikteki yavrusunu uyutmaya çalışıyordu.

Genç kadın, ağa karısını görünce hemen ayağa fırladı, önünde iki kat oldu ve:

— Hanım, sen başım üstüne geldin. Buyur hanımım.

Dedi. Ağanın karısı da önemli bir iş için geldiğini söyledi. Vakit kaybetmek istemiyordu:

— Zeyno (Zeynep), seninle konuşmam lazım. Bana doğru cevap vereceksin. Dinle. Gençsin, güzelsin ve yalnızsın. Evlenebilirsin. Bu hak senin. Sana gımdı bir talip çıksa, bu yalnızlıktan kurtulmak istemez misin?

Zeyno, böyle bir şey beklemiyordu. Önce yutkundu, fakat cevap vermek mecburiyetinde olduğunu da unutmadı. Ağanın karısı, gecenin bu geç saatinde onu boşuna ziyaret etmiyordu.

veya komşu köylerde küçük toprak sibihi-kimseler varsa onları ezme, türlü yollarla sömürgeçliklerini arttırmaya çalışırlar. Toprağa pek düşkündürler. Yarakaladıkları her fırsatta kolonileri genişletmek isterler. Sulama, tohumluk gibi imkânlar çıkarsa yalnız onlar hak sahibidir. Bunun en yeni örneği şudur: Bu yıl hükümet tarafından köylüye dağıtılan tohumluk buğday sadece onların eline geçmiş, küçük toprak sahibi köylü bundan faydalanamamıştır. Beyler, kalabalık aile efradından her birini işletme sahibi gibi göstererek işledikleri toprak miktarına göre bol bol tohumluk almış, öteki köylülere pay kalmamıştır. Bu gibi olaylar, her zaman karşılaşılan başlıca olaylardır.

Bölgede, küçük toprak sahibi çiftçilerden meydana gelmiş tek tek köylere rastlanır. Bu çeşit köylerde yaşayan insanlar cesaret, düşünce ve hareket serbestliği yönünden ötekilerden çok farklıdır. En verimsiz topraklar onların elindedir. Birbelerine daha çok bağlıdır, kader birliği onlar arasında bir dayanışma yaratmıştır. Fakat çeşitli yönlerden gelen türlü türlü baskı ve haksızlıklar altında ezilirler. Kasabada işleri olduğu zaman daima haksız çıkarlar, çünkü kasabanın da beyleri vardır. Verimsiz toprakların ekşimini birazcık olsun kapatabilmek için belli mevsimlerde ırgatlık ve amelçilik yaparlar. Beyler, bu kadarcık refahı bile onlara çok görürler.

Arif GELEN

Mutlaka ortada bir sebep, önemli bir sebep olmalıydı. Zeyno:

— Hanımım, ben fakirim. Benimle kim evlenir? Hele varlıklı kimse hiç evlenmez.

Ağanın karısı bu cümlelerde çok şeyler buldu. Vaziyet açıkça gösteriyordu ki, kadın evlenmek niyetinde değildi. O halde ağanın karısını buraya kadar sürükleyen sebep doğru idi. Söylenenler tamamı. Zeynonun 7 yaşındaki kızının söyledikleri ve yaptığı ihbar demek ki yerinde imiş? Yahut ta kızın ağzından kaçırıldıkları... Kız ne demişti: «Odun getiren çoban, anamın yanında yatıyor!»

Doğru muydu bu? İşte ağanın karısı da bunu öğrenmek için gelmişti. Nitekim öğrenmek istediğini öğrenmişti de. Evet, kadın evlenmek niyetinde olduğunu söylemiş olsaydı zaten mesele yoktu. Şimdiki halde genç kadının konuşmalarından anlaşılacağına göre kadının çobanla olan teması ve kızın anlattıkları doğru ve yerinde. Yapılacak tek şey, çıkar yol, kız ortadan kaldırmaktır. Öldürmektir. Bunu da kızın babasından istemeliydi.

Ağanın karısı, gittiği köyden döndü ve bir başka köye doğru yol almaya başladı. Bu gittiği köyde genç kadının babası bulunuyordu. Hemen onu da buldu:

— Alo (Ali), bana bak, bir namus meselesi var. Bunu ancak sen temizleyeceksin. Him, eim anlamam. Anladın mı? Kızın damadın öldükten sonra, damadın hayatı iken odun getiren çoban ile.....

Alinin gözleri doldu. Bir damla yaş yanığına kadar yuvarlandı. Gülelikle konuştu:

— Hanım, ben senin ayağın öpeyim. Benim kız namusludur. Böyle işler hiç yapmaz. Kimden duyduysa yalandır. İftira etmişler gül kızına. Yapmaz bunu benim gül kızım. Yapma bunu bana hanım. İnan ki yalandır. İttiradır.

Sana söylüyorum Alo, bu işi yapacağım. Kimse duymayacak. Kimse bilmeyecek. Sen yapmazsan ben yapacağım bu işi. Yaşamam kızını. Namusumuzu beş para etti. Yarın bütün köylerde, bütün kadınlar, kızlar otopsu olacaklar. Sıra bizim kızlara kadar gelecek. Böyle seyler, böyle kimseleri köyümüzde istemiyoruz.

Ah, sarsıla sarsıla ağlıyordu. Ağa karısının ellerine kapaklandı. Ayaklarına kapaklandı. Yalvardı. Yalvardı:

— Etme bunu bana hanım. Tek evlâdumdur. Onu öldürme. Göndereyim başka yere... Çok uzaklara gitsin. Bizlerden uzak kalsın, yeter ki yaşasın. Hayatını bana beşle.

— Anlamam bunları. Onu,

Talip Apaydın

5000!...

Bizim köyde beş dönüm çeltik tarlası olan adam zengindir. Eker biçer ve gül gibi geçinir. Eskibük'te çeltik tarlalarının dönümü altı—yedi bin lira arasında değişir. Bazan sınırı bir adım geçtin diye adam öldürürler. Böyle değerlidir toprak. Nerede? Orta Anadolu'da Sakarya kıyısında bir köyde. Marmara'da değil, Çukurova'da değil, Rize'de, Ege kıyılarında İstanbul Ankara yakınlarında değil. Kasabaya bile yolu izi olmayan otuz beş km. uzak bir köyde. Dönümü yedi bin lira!

Yakın zamana kadar başında büyük toprak sahiplerinden Cavit Orafl'n bulunduğu Tarım Bakanlığı bir toprak kanunu tasarısı hazırlamış. Bu tasarıya göre kişilerin elinde bulunan beş bin dönüme kadar topraklara dokunulamıyacaktı. Ünlü fıkradaki «ya hiç dayak yememişsin ya sayı bilmiyorsun» sözünü anırtıyor insana. Beş bin dönüm tarla! Bu ne demek hiç düşünülür mü acaba?

Binde birini, bizim köyülerin —ki çevrede zengin köydür— hayallerinde bile göremiycekleri toprak... 180 hanenin 20 si beşer dönüm çeltiğe ya sahip ya değil. Elli altmış hanenin hiç yok. Öbürlerinin de 2 — 3 — 4 dönüm. Bunların karşısında yeni tasarıya göre beş bin dönümü olan bir ağayı düşünüyorum da yeni anayasamızdaki «sosyal adalet» sözü beynimi tırmıyor.

Ne demek beş bin dönüm toprak?

Geçenlerde Şeker Şirketinin onbeş yıl için kiraladığı ve çalıştırdığı çiftliklerden birisine gezmeğe gittik. Orada anlattılar. Şirket mal sahibine yıllık gelirin onda birini ödüyormuş. Anlaşma öyleymiş. Aslında bataklık filân bir yer olduğu için düzeltirmek üzere mal sahib'i razı olmuş. Orta Anadolu'da toprağı suyu iklimi bakımından öyle pek fazla değeri olmayan 2500 dönümlük bir tarlaydı bu. Çiftlik işletmesi sırayla buğday arpa, pancar ekiyordu, yılda bir mahsul kaldırıyor. Mal sahibine her yıl elli altmış bin lira ödüyordu. Pancar tohumu ekilen yıllar yekûm daha da artıyordu. Demek oluyordu ki Orta Anadolu'da tek mahsul alınan 2500 dönümlük toprakları da pek değerli olmayan bir çiftliğe yıllık geliri altı yüz — yedi yüz bin liraydı. Ya Çukurova'da, Marmara'da, Ege'de Rize'de vı da iki üç ayı mahsul kaldırılan kan ekse can biten 5000 dönüm toprağın yıllık geliri neydi acaba? En azdan beş — altı yüz devlet memurunun yıllık kazancı.

Cavit Orafl bir ağaya bu kadar toprağı ancak yeter buluyor. On bin dönüm de diyebilirdi. Nasılsa işte beş bin demiş. Belki daha fazla toprağı olan ağalar çiftliklerini karılarına oğullarına bölüp tapu ettirince ancak beşer bin dönüm düşmüş. Daha fazla düşseydi Cavit Orafl'n beş bini altı bin, yedi bin de olabilirdi.

Şaka bir yana... 1962 Türkiye'sinde toprak reformu yapıyoruz diye böylesine sorumsuz memleket gerçeklerinden böylesine uzak davranışlar tek kelimeyle acıdır. Sosyal adaletçi Anayasayla alay etmektir. Bu memlekette 3,5 milyon çiftçi topraksızdır veya yeter toprağına sahip değildir. Tarla sınırı yarım adım kaydı diye adam öldürülmektedir. Yirmi yıl hapis yatılmaktadır. Sen kalkıyorsun 5000 dönüme kadar topraklara dokunulamaz diyorsun. Öyleyse ne değişecek ne yapacaksın, söyler misin?

Bize göre hiçbir şey değişmeyecek. Hiç bir iş yapılmıyacak. Bu konu 1946 dan beri olduğu gibi gene «geçştirilecek». Niyet o.

kendi elinle öldüreceksin. Yoksa ben yasağım. Sana yarın akşama kadar müddet veriyorum. İyi düşün sonunu.

Ağanın karısı bu tehditlerden sonra hemen köye döndü. Durumu ağaya da anlattı. Neler yaptığını rapor etti. Ağa da durumu düşünmeye başladı. Hele durumu bir yoklayalım dedi. Ağanın kendine özel bir muhakkeme usulü vardı. Karara vardı. Odun getiren çobanı çağırarak, ona bazı şeyler soracak. Çoban, bu sorulara cevap verirken titreyecek, heyecana kapılacak olursa, ağa hemen elini çobanın kalbi üstüne koyacak, kalb şiddetli ve anormal atıyorsa, ondan sonra sıhhailli bir karara varacak. Yeter ki mesele gün ışığına çıkmış olsun. Ölüm kararı vermek kolaydı.

Hemen çoban çağırıldı ve huzura getirildi. Ağa sorularını sormaya başladı:

— Seni, Zeyno'nun yatağında görmüşler. Doğruyu söyle. Zeyno'nun yatağında ne için vardı?

Ağa sorusuna cevap beklemeyen elini çobanın kalbinin üstüne koydu ve vuruşlarına normal olarak devam ediyordu. Çobanın renginde en ufak bir değişiklik

yoktu. Heyecan diye bir şey de göremiyordu çobanda. Çoban:

— Ağam, Zeyno'nun kocası hayatı iken de odunlarını ben getiriyordum. Öldükten sonra da ben getiriyordum. O zaman kocası vardı, hakkımı alıyordum. Şimdi de parasız getiriyordum. Bunda ne var ki? Dedi.

Ağa düşündü. Konuşma bir şeyler veriyordu. Ama çobanda da en ufak bir heyecan ve değişiklik görememişti. Bir suçlu huzuruna çıkarsın da bir heyecan duymasın, renk vermesin imkân-sızdı. En iyisi ikisinin ortasını bulmaktır. Çobanı serbest bıraktı, kızın babasını çağırıldı ağa. Çobanın kızını kendi bölgesinden uzaklaştırmasını istedi. Esista ağanın karısı böyle bir karara muhalifti. Kızın öldürülmesi hte-şinde ısrar ediyordu. Ağa boskin çıktı. Genç ve güzel kadının bir 7. diğeri de 3 yaşında olmak üzere iki çocuğu ertesi günü elinden alındı ve kendi bölgelerinden çok uzaklara sürüldü. Yahut götürülerek yok edildi.

Şimdi bu kimsesiz genç kadının akibetinden bir haber yok. Yalnız 7 yaşında bulunan çocuk ağanın hizmetinde. Ağanın çocuklarına çok güzel de bakıyor.

izzet YILDIZ

Buralarda iki çeşit bey vardır. Bir kısmı devamlı olarak kasabada oturur, harman veya seçim zamanları köyleri dolaşarak işlerini yürütür. Bu tip köylerde oturan kimseler beyin topraklarını onun dileğine göre ekip biçmek yanında, beyden habersiz olarak birkaç davar beslemek mutluluğuna sahiptirler. Bunun dışında, kasabada da yaşasa bey, emirdeki topraklarda barınan insanlar üzerinde egemenliğini tam mânâsıyla kurmuşdur. Örneğin, elinden geldiği kadar onların şehirle temas etmelerini, köye okul yapılmasını önler, devlete karşı onların temsilcisi imiş gibi hareket eder.

Tohumluk buğday kime yarar?

Öteki tip beyler köye yerleşik haldedir. Köyün en hâkim yerinde, toprak evlere tepeden bakıyormuş gibi duran iki veya üç katlı, geniş pencereci ev beyindir. Bu tip beyler daha korkunçtur. Onlar, sömürmek yanında zulüm yapmasını da severler. Sayıları da daha kabardık. Muhafızları, eş kıyaları, gözdeleleri, beslemeleri vardır. Bunlar, onların zulüm âletleridir. Şehirden geleni onlar karşılar. Gelen küçük bir memur, sa ona tepeden bakarlar. İşlerini daha nüfuzlu kimseler vasıtasıyla yürütürler. Buldukları köyde

YÖN, 27 HAZİRAN 1962

BATI BİRLİĞİ

Dean Rusk'un Avrupa gezisi Batılılar arasındaki görüş ayrılıklarını ortaya döktü

Ahenksizlik

Birleşik Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın batılı başkentlere çıktığı geziyle, batılılar arasındaki birlik meselesi bir kere daha ön plana çıkmıştır. Geçen ay, birinci derecede sorumlu devlet ve hükümet başkanlarının halkoyu önüne karşı götürdükleri tartışmaların kapanmak şöyle dursun daha da hararetlendiği anlaşılmaktadır. Batı Almanya Başbakanı Adenauer'in önümüzdeki günlerde Fransız Cumhurbaşkanıyla görüşmeğe hazırlanması, Anglo-Amerikan cephesine karşı Fransız-Alman cephesinin belirilmesi karşısında daha da önem kazanmıştır. Dean Rusk, işte bu ziyaretin arifesinde hem zemin yoklama, hem uzlaşma imkânları araştırılmak, hem de Kennedy idaresinin Doğu-Batı münasebetlerinde girişmeği tasarladığı yeni teşebbüsleri hazırlamak gibi oldukça güç bir görevi yüklenmiştir. Bu satırlar yazıldığı sırada, Dean Rusk, Paris, Bonn ve Roma ziyaretlerini tamamlamış bu lunayordu ki, asıl önemli olan görüşmeler de bu başkentlerde cereyan etmiştir. Sızan haberler, Batı Birliği için ferahlık verici olmaktan uzaktır. Paris ve Bonn, temel konulardaki tutumlarından vazgeçmemişlerdir. Roma ise, iki cephe arasında «tarafsız» bir tutum takınacağını belirtmiştir ki, şimdilik Dean Rusk'ın elde ettiği en önemli sonuç budur.

Dean Rusk'ın gezisinde ortaya çıkan gerçek, batılıların Avrupa Siyasal Birliği, İngiltere'nin Ortak Pazar'a alınması, Nato'nun nükleer silah siyasetinde görüş birliğine ulaşamadıklarıdır. Öyle ki, Avrupa Siyasal Birliği içinde Anglo-Amerikan görüşünü Savunan Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'yı basamak olarak ele alan Adenauer, bu üç ülkenin direnmeleri karşısında Fransa, Almanya ve İtalya arasında üçlü bir siyasi birlik kurulmasını destekleyeceğinden dem vurmağa başlamıştır. Avrupa Siyasal Birliğinin girdiği çıkmazdan son derece endişelenen Adenauer'in, Avrupa İkti-

sadi İşbirliği hükümet başkanlarının acele toplantıya çağırılmasını istediği de anlaşılmaktadır. Bu arada, Birleşik Amerika'da fırtına uyandıran «Rostow raporu» henüz Avrupalı resmi gahsiyetlerce yorumlanmamıştır ama, bunun da Batı birliğinde büyük bir fırtına koparması beklenebilir.

ABD

Cumhuriyetçi Parti liderleri, ilk defa olarak, Kennedy idaresinin dış politikasına da hücum geçtiler

Rostov raporu

Başkan Kennedy'nin işbaşına geçmesinden bu yana, Demokrat ve Cumhuriyetçi partiler arasında dış siyasetteki «mütareke», ilk defa olarak ciddi bir tehlike geçirilmektedir. Cumhuriyetçi parti liderleri, ilk defa olarak, Kennedy idaresinin dış siyasetinden sonra dış siyasetine karşı sert bir hücumu geçmiştir. Hücumu sebep, Amerikan Dışişleri Bakanlığının «Siyasi Planlama Bürosu» başkanı ve Kennedy'nin müğavirlerinden Walt Rostow'un hazırladığı söylenen bir rapordur. Rapor henüz basına açıklanmamıştır, fakat her zaman olduğu gibi, şu ya da bu sebeplerle bazı kısımları basına «sızdırılmıştır». Raporun günün olayı haline gelmesi, muhafazakâr Cumhuriyetçi Äyan üyesi Everett Dirksen'in Kennedy'nin dış siyasetine karşı sert bir çıkışıyla başlamıştır. Dirksen'e göre raporda şu sonuca varılmaktadır: «Sovyet liderleri «akıllarını başlarına toplamışlardır», bugün bir sorumluluk duygusu göstermektedirler. Birleşik Amerika da anlayış gösterdiği takdirde, «barış sokağın köşesindedir.»

Dirksen'in sert çıkışı, ertesi gün Cumhuriyetçi Parti Millî Komitesinin «Battle Line» tarafından daha şiddetli bir şekilde devam ettirilmiştir. «Battle Line» a göre, rapor, Amerikanın dış siyasetin temelli değişiklikler teklif etmektedir. Gazete bu arada özellikle şunların yer aldığını ileri sürüyor: Doğu Avrupa'daki peyk ülkelerin «meşruluğu» nun

tanınması, Amerikanın Komünist Çin karşısındaki tutumunun yeniden gözden geçirilmesi, yabancı ülkelerde bulunan Amerikan nükleer silahlarının geri alınması.

Amerikan Dışişleri Bakanlığı, raporun varlığını kabul etmiş, fakat bu konudaki bazı iddiaları yalanladığı gibi, raporu sadece bir «araştırma» dan ibaret olduğunu öne sürmüştür. Dışişleri Bakanlığının ilk yalanlaması, Komünist Çin hakkında olmuştur. Dışişleri Bakanlığınca göre, raporda Amerikanın Komünist Çini tanıması tavsiye edilmediği doğru değildir. İkinci yalanlama, nükleer silahlar konusunda olmuştur. Sözcü bu konuda, «Amerikan hükümetinin yabancı ülkelerdeki nükleer silahlarını Birleşik Amerika'ya getirmesinin teklif edildiğini hiç duymadım» demiyordur. Sözcüye göre, rapor Rostow'la birlikte Dışişleri Bakanlığının öbür uzmanları ve ayrıca ilgili bakanlıkların yardımıyla hazırlanmıştır. Raporu hazırlamaktan amaç da, Kennedy ile çalışma arkadaşlarına Amerikanın bugünkü dış siyasetinin belli başlı konularını gösteren toplu bir muhtıra sunmaktan ibarettir. Sözcü ayrıca, Rostow'un bu rapor üzerinde açık ve samimi bir tartışmada bulunmak üzere Kongrenin her hangi bir komisyonu huzuruna çıkmaktan büyük memnuniyet duyacağını belirtmiştir. Nitekim geçen haftanın sonunda Äyan Meclisi Dış Münasebetle Komisyonu Walt Rostow'un gizli oturumda dinlenmesine karar vermiştir.

Bütün bunlar, Kennedy idaresinin Eisenhower idaresinden, özellikle mütevaffa Dışişleri Bakanı John Foster Dulles'ten devralınan bir çok «gail» leri tasfiye etmek yollarını araştırıldığı ortaya koymaktadır. Öyle ki, bu husus, hiç beklenmeyen bir kimse tarafından, Doğu Almanyanın komünist lideri Ulbricht tarafından bile belirtilmiştir. Ulbricht geçenlerde yaptığı bir konuşmada Başkan Kennedy'nin Almanya'yı ayıran sınırları tanımak eğiliminde olduğunu, Kennedy'nin Adenauer'e benzemediğini, Almanyanın şimdiki statüsünü tanımağa yanaştığını ileri sürmüştür. Geçen hafta Batı Avrupa başkanlarını dolayla Dean Rusk heyetine yakın çevrelerden çıkan bir haber de bunu başka bir yönden doğrulamaktadır. Bu habere göre, Dean Rusk, Berlin duvarı boyunca sık sık tekrarlanan ateş teatrisi olaylarının görüşülmesi için bir dörtlül konferans toplanmasını isteyecektir. Bu dörtlül konferansa, Almanya'daki dört ılgal ülkesinin asker veya sivil temsilcileri katılacaklardır.

SURIYE

Birbirine zıt eğilimler, Suriye'nin yeni huzursuzluklar eşliğinde olduğunu göstermektedir.

Durulmayan deniz

Suriye, birbiri ardından geçirdiği askeri hükümet darbesi teşebbüslerinden beri hâlâ kendisine gelmiş değildir. Suriyeli idareciler ve siyasetçilerin her biri bir başka telden çalmakta, sorunlarının bir söyledikleri öbürünü tutmamaktadır. Ordu, siyasetçiler ve sendikalar arasında derin görüş ayrılıkları olduğu her fırsatta ortaya çıkmaktadır. Geçen bir ay içindeki dalgalanmalar bunu ortaya koymaktadır. Suriye Başbakanı Beşir el-Azm'ın bir radyo konuşmasında Suriye'nin Mısır ve İrakla bir «Federal Arap Birliği» kurulmasına taraftar olduğunu bildirmesi, Irak Başbakanı Abdülkerim Kasım'ın bu birlik hakkında hararetili demeçlerine yol açarken, Kahire şüpheci bir tavır takınmıştır. Baas partisi ise, bu konudan dolayı ikiye bölünmüştür. Birleşik Arap Cumhuriyeti rejiminde başkan yardımcılığı yapan Ekrem Havranlı, şimdiki Nasır'ı düşman olan grupun sözcülüğünü yapmakta, «birleşmenin ancak demokratik temellere dayanarak milletler arasında gerçekleştirileceğini» ileri sürmektedir. Baas'ın öbür kanadı ise, bu partinin doktrinini ortaya atan Mişel Eflâk'ın liderliğindedir.

«Federal Arap Birliği» konusu gibi, eski Kurucu Meclisin yeniden toplanması teklifi de Suriyeli siyasetçileri ikiye ayırmıştır. Bu arada Cumhurbaşkanı Nazım el-Kudsi'ye bir dilekçe veren eski Kurucu Meclisin 100 üyesi, Kurucu Meclisin görevine yeniden başlamak üzere derhal toplanmasını, Kurucu Meclisin bazı üyeleri için bazı itihamlarını incelemek üzere soruşturma yapıp sonuca bağlanmasını, Arap Birliği tasarısının hazırlanmasını istemişlerdir. Cumhurbaşkanı bu dilekçeye ancak yirmi gün sonra ve bir kaç kere yalınlanan kabine değişikliğinin gerçekleştiği açıklandıktan sonra cevap vermiştir. Cevapta, şimdiki durumda Kurucu Meclisin yeniden toplanmasını «düşüncesinin bir yana bırakılmasını» daha yerinde olacağı belirtiliyordu.

Gerici hükümetler

Anlaşıldığına göre, Suriyenin şimdiki idarecileri bir an önce Millî Meclisin meydana getirilmesini, o zamana kadar, belli başlı meselelerin «uyutulması», özellikle zaman kazanmağa istemektelerdir. Bu geçici devrenin minimum olduğu kadar kazasız belâsız atlatılması için de, kabine «takviye» edilmiştir. «Takviye», kabinede askerler için önemli yerlere getirilmesiyle yapılmıştır. Bu arada İçişleri Bakanlığınca eski Genel Kurmay Başkanı yardımcısı Aziz Abdülkerim'in getirilmesi, Silahlı Kuvvetler Başkomutanı General Abdülkerim Zahrrettin'in ise Savunma Bakanlığını üzerine alması dikkati çekmektedir.

Bütün bunlar olup bitirken, Suriye İşçi Sendikaları Yönetim Kurulu sert bir bildiri yayımlamıştır. Bildiride hükümetten Arap Birliğinin bir an önce kurulmasını istenmekte, bu birlik için en sağlam temel Suriye ile Mısır arasındaki birlik olduğu ileri sürülmektedir. Suriye İşçi sendikaları Yönetim Kurulu, «Suriye Arap Cumhuriyeti İşçi Sendikalarının bundan böyle hiç bir gerici hükümeti kabul etmeyeceğini» bildirdikten sonra, işçilerin bütün hükümet komisyonlarında ve yerel idarelerde nisbi temsil usulüne göre yer almasını istemektedir.

Bütün bu birbirine zıt eğilimler, görüşler ve çıkarlar, Suriyenin yeni huzursuzluklar eşliğinde olduğunu ortaya koymaktadır.

YÖN, 27 HAZİRAN 1962

YENİ TOPRAK REFORMU TASARISI

nın saltanatına son verileceği umuluyor. Fakat Cavit Oral bunları da düşünmüştür. Maddeler arasında öyle kelimeler sızmıştır ki hiç bir kimsenin toprağını işlemiyor diye kamulaştırmaya imkân kalmamıştır. Üstelik böyle eğlence yerleri pahalı olur diye kira bedeli ve ödeme şekli de değiştirilmiştir. İki örnek verelim: Eski tasarı kira bedeli gayri safi hasılatın 1/3 üni geçemez der. Oral tasarısı bunun tesbiti için ziraat odalarına bırakmaktadır. Ziraat odaları henüz kurulmamıştır. Kurulsa bile kimlerin hâkim olacağı maflım. Keza ilk tasarı hiç bir halde kira bedelinin 1/4 den fazlası peşin istenemez der. Oral tasarısı bunu 1/2 ye çıkartmıştır.

Reform yükümü

Değişiklikler bir yana, «ski tasarıda olup Cavit Ağa tasarısında bulunmayan» kısımlar var ki, haliyle tasarının kamulaştırması hiç bir toprak sahibine en ufak bir zarar vermeyecektir. Üstelik bu kısımlar hemen hemen bütün toprak reformlarının değişmez prensibidir de.

Eski tasarının 83. ve geçici 2. maddesi kamulaştırmada, kira ve ortaklıkta «reform yükümü» nden söz eder. Bu şu demektir: Reform bölgesi olmayan yerlerde kamulaştırma alanına girip reform bölgesi olmadığı için henüz kamulaştırılmayan arazi dolayısıyla arazi sahibi kanun çıktıkdan sonra her yıl belli bir miktar ödemede bulunur. Eski tasarı bunu gayri safi hasılatın yüzde 10'u olarak kabul etmiştir. Bu reform uygulanan bölge ile uygulanmayan bölge arasında adaleti sağlayacağı için gayet

hakkıdır. Suriyede bu miktar emsal kiranın 3/4 ü kadardır. Aynı şey kira ve ortaklık ile ilgili hükümler için de vardı. Cavit Ağa tasarısında bu iki maddeyi görmek mümkün değildir. Böylece reform bölgesi dışındakiler uzun bir süre için rahatsız edilemeyecekler... Cavit Ağa reform adına gayet gerici bir tasarıyı mümkün olan en gerici bir hale sokma işini başarmış olarak hükümetten ayrılmaktadır. Mensup olduğu zümre kendisine ne kadar teşekkür etse azdır.

Üstelik Cavit Oral, bu işi kanunların hazırlanmasında «görülmemiş bir usül» icad ederek, bakanlıkların müdahalesini almadan yapmıştır. Kanunen toprak reformunu yürütmekle görevli İmar ve İskân Bakanlığı bile, Oral tasarısını, gazetecilerden çok sonra ele geçirebilmiştir. Bu durum, yangından mal kaçırma zihniyetini açıkça göstermektedir. Bu yüzden «4753 sayılı Toprak Kanunu müğadır» diyen tasarıda, hâlen çalışan 65 Toprak Komisyonunun ne olacağı bile unutulmuştur! Ayrıca reformu yürütecek bir reform organizasyonunun kurulması, reform projesinin iş iskan meselesi ile ilgilenmesi, reformun uygulanmasını kolaylaştıracak tedbirlerin alınması, arazi dağıtımında göçmenlere öncelik tanınmasından vazgeçilmesi gibi hususlar, İmar ve İskân Bakanlığının yetkilileri tarafından tenkit edilmektedir.

Nasıl bir toprak reformu

Bu arada bazı çevrelerde çok kullanılan yeni bir slogana da temas etmekte

faşya vardır. Toprak reformunun sadece toprak dağıtmak olmadığı söyleniyor. Doğrudur. Yalnız bu, toprak dağıtımının lüzum ve önemini küçümsemek için yeter bir sebep değildir. Toprak dağıtımı, toprak reformunun gerek — şartıdır. Onsuz toprak reformu düşünülemez. Gübre ve teçhizat yardımı, kredi sağlanması ve diğer yardımların yapılması lüzumu, bugün dikkatleri asıl amaçtan başka yönlere çekmek için kullanılıyor. Toprak reformunda asıl mesele toprağı sosyal adalet ilkelere uygun olarak dağıtırken toplam üretimi düşürmemektir. Bununca yolu kooperatiftir. Tasarı kooperatiftirlik sorununa «çözülmemiş tek reform tasarıdır. Bütün Doğu Avrupa memleketleri, Mısır, Suriye, İsrail, Hindistan, Japonya toprak reformuyla kooperatiftirlik beraber düşünülmüş ve önemli başarılar elde etmiş ülkelerdir.

Bütün bunlara göre bir toprak reformunun ana hatları şöyle olmalıdır:

- 1 — Dağıtılacak ve bırakılacak arazi miktarları arasındaki oran 1/6 dan da küçük olmamalıdır. Kamulaştırmada da aileses alınmalıdır.
- 2 — 27 Mayıs 1960'dan itibaren akrabaların arasındaki bütün temlik tasarruflar yok sayılmalıdır.
- 3 — Bölge usulü terk edilmelidir.
- 4 — Toprak reformu 5 yıl içinde bütün Türkiye'de bitirilmelidir.
- 5 — Reform yükümü alınmalıdır.
- 6 — Toprak dağıtımları ve toprakları kamulaştırılmamış olanlar üretim kooperatiflerinde birleşmelidir.

NASIL ÇILDIRILIR?

Sahneye giren gülünç bir şahıs VON PAPAN

10 Nisan 1932 deki cumhurbaşkanlığı seçimi üzerine Hitler, bu seçimden sonraki adının ne olması gerektiğiyle ilgiliydi. İki yıl için seçiminin aldığı oy sayısını iki katına çıkararak dikkate değer bir başarı sağlamıştı, ama her ne kadar güçlük sağlayamamıştı, seçimden dolayı da iktidarı ele geçirememişti. Bir çıkmaza mı giriyordu? 10 Nisan seçimleri üzerindeki tartışmalar, seçimden sonraki tartışmada St. A. ile ilgili bir düşünce büyük önem taşıyordu. İktidarda bulunanlar bu düşünceyi görüşmelerini istiyorlardı. Hitler'in, belli başlı yardımcılarının güveni yoktu, ama bu güveni de yabana atmadı. Seçimden sonraki tartışmalardan edindiği sonuç, yani iktidara geçmek için her şeyi denemekti. Bu işin başarısını istiyordu. Bu işin başarısını istiyordu. Bu işin başarısını istiyordu.

Schleicher, ordunun yedi askeri bölge komutanına, ordunun bu karara karşı olduğunu gizlice bildirdi. Daha sonra, Hindenburg'u sosyal demokratların yanı sıra askerî teşkilatı Reichsbanner'in S. A. larla birlikte niye lügvedildiği konusunda General Groener'e bir mektup yazmağa ikna etti. Schleicher bununla da yetinmiyerek, şefinin durumunu daha çok sarsmak için ortaya dedükodular attı: General Groener görevini yapamayacak kadar hastaydı, Marxisme eğilimi vardı, sen evliliğinden daha beş ay geçmeden bir çocuğu olmuştu, bu da ordunun şerefine leke sürüyordu. Hatta Schleicher, bu çocuğun asıl babasının ünlü Olimpiyat şampiyonu Fin atleti Nurmî'den olduğunu sandığı için bebeğe ordu çevrelerinde «Nurmî» adını takıldığını Hindenburg'un kulağına fısıldadı. Öte yandan Schleicher, S. A. larla olan temasını yenilemekteydi. Schleicher'in amacı, S. A. ları asıl ordunun içinde eritemek, böylelikle kontrollü altına alabilmektir. Fakat aynı zamanda, tarafsız en fazla olan tek muhafazakâr milliyetçi Hitler'in hükümette yer almasını, böylelikle onu da kontrol altına alması istiyor.

magog'un yer alamıyacağı bir hükümet.

Hükümet düşüyor

Her şey hazır: 10 Mayıs'ta, yani Hitler'le ve Hindenburg'un yakınlarıyla yaptığı görüşmeden iki gün sonra Schleicher hücumu geçti. Darbe, Reichstag'ta indirildi. Savunma Bakanı Groener, S. A. lar hakkındaki kararı savunmak üzere söz aldı ve Goering'in şiddetli hücumlarına uğradı. Şeker hastalığından acı çeken ve Schleicher'in oyunlarından üzüntü duyan General Groener kendini elinden geldiği kadar savunmaya çalıştı, fakat nazi milletvekillerinin oturduğu sıralardan yükselen küfürlerle karşılandı. Yorgun düşen ve hakarete uğrayan Groener, meclisi terketmeğe hazırlanıyordu ki General von Schleicher'le karşı karşıya geldi. Schleicher, Savunma Bakanına tartık ordunun güvenini taşımadığını, istifa etmesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Groener Hindenburg'a başvurdu. Önce 1918 de imparatorun tahttan ayrılması gerektiğini bildirmek, sonra da 1919 da Versailles anlaşmasının imzalanması arasında Groener, Marsal Hindenburg'u bu güç anlarda desteklemişti. Fakat, astının karşısında minnettar durumda kalmaktan daima sıkıntı duyan yaşlı Marsal, bu meselede hiçbir şey yapamayacağına söyledi. Hayalkırıklığına uğrayan ve küsen Groener, 13 Mayıs'ta istifasını verdi. Her şey, hazırlanan plana göre geçiyordu.

Bu plana göre, Groener'den sonra sıranın Başbakan Brüning'e gelmesi gerekiyordu. Entrikacı General Schleicher'in bunu da gerçekleştirmesi uzun sürmedi. Daha önce de belirtildiği gibi, Cumhurbaşkanı Hindenburg, Başbakan Brüning'in cumhurbaşkanlığı süresini uzatmak için sarfettiği insanüstü gayretleri şaşılacak bir soğuklukla karşılamıştı. Brüning Doğu Prusya'daki bazı müflis toprak ağalarının devlet tarafından büyük bir tazminat karşılığı alınıp topraksız köylülere dağıtılmasını teklif ettiği vakit, Hindenburg'un başbakana karşı davranışı daha da soğuk oldu. Hindenburg Mayıs ortasında parkaya tailli için Doğu Prusya'da, seksenimil yıldönümü için toprak ağalarının sanayicilerin de yardımıyla kendisine hediye etmiş oldukları malikânesine gittiği vakit, kompu aristokratların şikâyetlerini dinledi. Bu toprak ağaları, «toprak bölgeviği» sıfatını verdikleri başbakanın derhal işbaşından uzaklaştırılmasını istiyorlardı. Hindenburg 29 Mayıs pazar günü Brüning'i çağırıp ve aniden istifasını istedi. Brüning ertesi günü istifasını sundu.

Schleicher başarıya erişmişti. Fakat düşen, sadece Brüning değil. Onunla birlikte demokratik cumhuriyet de çöktüyordu. Sadece son darbenin indirilmesine kadar sekiz ay can çekişecekti. Bu felâkette Brüning'in payı az değildi. Kalben demokrat olmakla birlikte, çok kere, parlamentonun

Von Papen Şakir gibi...

zırası olmaksızın cumhurbaşkanlığı kararnameleleriyle hükümet etmeğe razı olmuştun. Şüphesiz onu bu çeşit harekete zorlamışlardı: Siyaset adamlarının körlüğü, bu davranışı kaçınılmaz bir hale sokmuştu. Fakat, henüz 12 Mayıs'ta bile bütçe tasarısı için Reichstag'tan güven oyu alabilirdi. Ama, parlamento kendisiyle aynı düşüncede olmadığı vakit, hükümet etmek üzere cumhurbaşkanının otoritesine dayanmıştı. Şimdi de, kendisinden işte bu otoriteyi geri alıyorlardı. Bundan böyle, 1932 Haziranından 1933 Ocakına kadar, iktidar daha küçük çapta iki insanın eline geçecekti ki, bunlar nazi olmamakla birlikte, bir demokratik cumhuriyeti desteklemeyi hiç de deri edinmeyeceklerdi. Almanya'da iktidar, cumhuriyetin doğuşu sırasında olduğu gibi artık halkın 85 yaşında bir ihtiyarla, bu ihtiyarın çevresinde bulunan ve onu kararsızlığa sürükleyen birkaç muhteris insanın elindeydi. Hitler bunu anlamıştı, işine de geliyordu.

Hitler, Oldenburg'a gitti. Ertesi gün Hindenburg tarafından kabul edildi. Hindenburg, nazi başbakanın 8 Mayıs'ta Schleicher'le vardığı gizli anlaşmanın belli başlı noktalarını teyit ediyordu: S. A. lar hakkındaki yasağun kaldırılması, Hindenburg tarafından tayin oluncak bir başkanlık kabinesi, Reichstag'ın feshi. Hindenburg, Hitler'den yeni hükümeti destekleyip desteklemeyeceğini sordu. Hitler «evet» diye cevap verdi. Aynı akşam Goebbels hatıra defterine şu notu düşüyordu: «Hitlerin cumhurbaşkanıyla görüşmesi çok iyi geçti. Von Papen'in başkanlığından bahsediliyor. Fakat bu bizi hiç ilgilendirmiyor. Önemli olan, Reichstag'ın feshedilmesidir. Seçimler! Seçimler! Halkın oyu! Çok mutluymuz.»

Von Papen'in fiyaskosu

Böylece, sahnenin ortasında kısa bir süre için, hiç beklenmedik, bir o kadar da gülünç bir şahsiyet belirdi. General von Schleicher'in 85 lik cumhurbaşkanına kabul ettiği ve 1 Haziran 1932 de Almanya'nın başbakanlığına getirilen adam Franz von Papen adını taşıyordu. Von Papen 53 yaşındaydı, meteliksiz kalmış Westfalyalı soylu bir aileye mensup. Alman Genel Kurmayına mensup eski bir subaydı. Merkez Katolik Partisinin amalle siyaset adamı olan von Papen, hayranlıkla

birçok başarısızlıklara uğramıştı. Zengin eşi sayesinde ecirinin sanyacı durumuna geçen von Papen'i Alman halkı Washington'daki eski askerî ataşeliği dışında tanımıyordu. İlk Dünya Savaşı sırasında Washington'da askerî ataşe olan von Papen, Birleşik Amerika henüz tarafsızken köprüleri ve demiryollarını havaya uçurmak amacını güden «altıyılama» plânlarına katıldığı için Amerika'dan sınır dışı edilmişti.

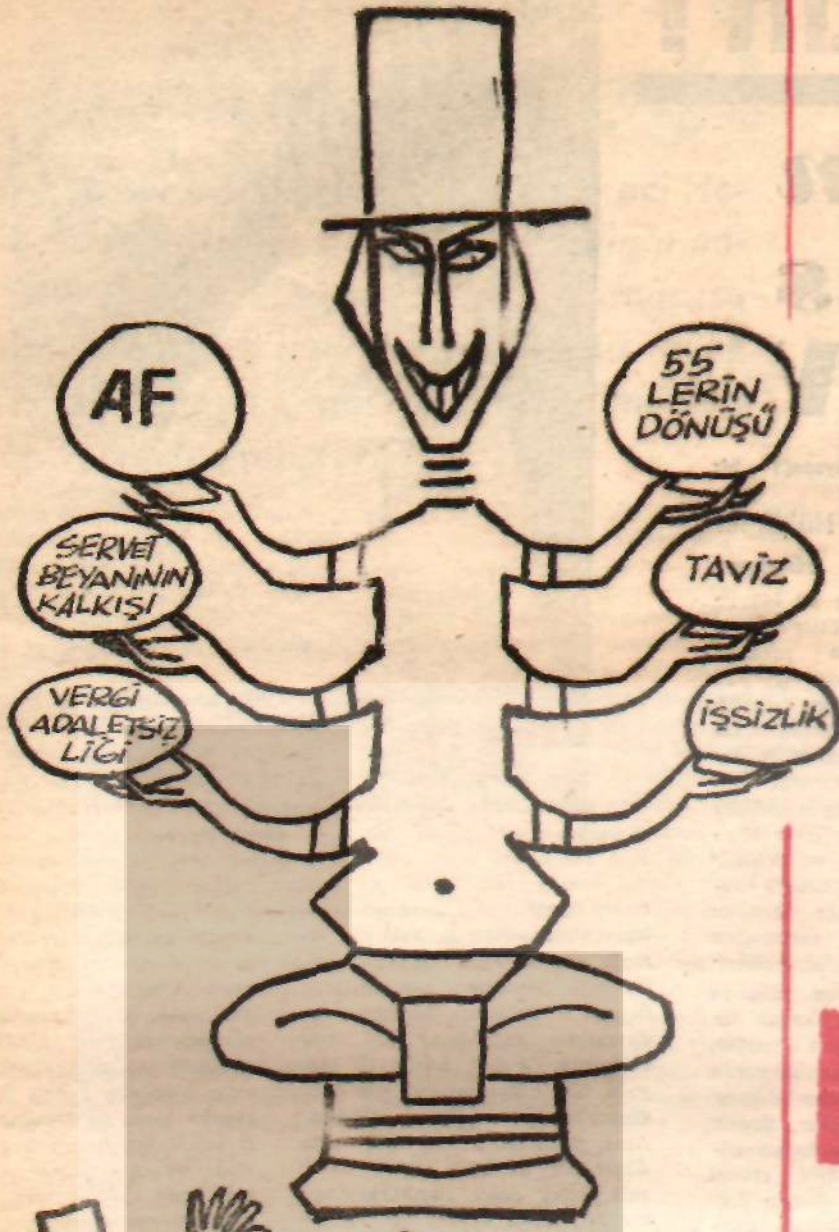
Von Papen başbakanlığa tayin edildiği vakit Fransa'nın Berlin büyükelçisi olan François — Poncet şunları yazıyordu: «Cumhurbaşkanının böyle bir seçim yaptıma başlangıçta kimse inanamadı. Bunu duyan herkes gülümsemekten hattâ katılmaktan kendini alamadı, zira von Papen, ne düşmanları ne de dostlarınıca ciddiye alınmamak gibi bir özellik taşıyordu. Von Papen sathî, beceriksiz, düzensiz, muhteris, kibirlî, hilekâr ve entrikacı olarak şöhrat kazanmıştır.»

Von Papen'in en ufak siyasi bir geçmişi yoktu; hattâ parlamento üyesi bile değildi. Siyasi mesleği onu Prusya'nın Landtag'ındaki bir üyelikten öteye götürmemişti. Başbakanlığa tayin edildiği vakit, kendi partisi olan Merkez Katolik Partisi, Papen'in başkanı olan Brüning'e ihanetinden o kadar infial duydu ki, oybirliğiyle Von Papen'in partiden atılmasına karar verdi. Fakat cumhurbaşkanı Von Papen'e partileştü bir hükümet kurmasını söylemiş, von Papen de bunu hemen yapmıştı, zira elinde General von Schleicher'in önceden hazırladığı bir liste vardı. İşte, Almanya'da «baronlar kabinesi» diye adlandırılan kabine buydu. Zira bu kabinenin beş üyesi asillerdendi, iki büyük şirketlerin müdüğüydü, Adalet Bakanlığına getirilen Franz Guertner ise, Münih Birahanesindeki hükümet darbesi teşebbüsünden önce ve sonraki karışık günlerde Bayera hükümetinin Hitler'i himaye eden üyesiydi. Kuliste kalmış terçih eden General von Schleicher ise Hindenburg tarafından Savunma Bakanlığına getirilmişti. «Baronlar kabinesi» hemen bütün Almanlar tarafından bir «şaka» olarak kabul edildi.

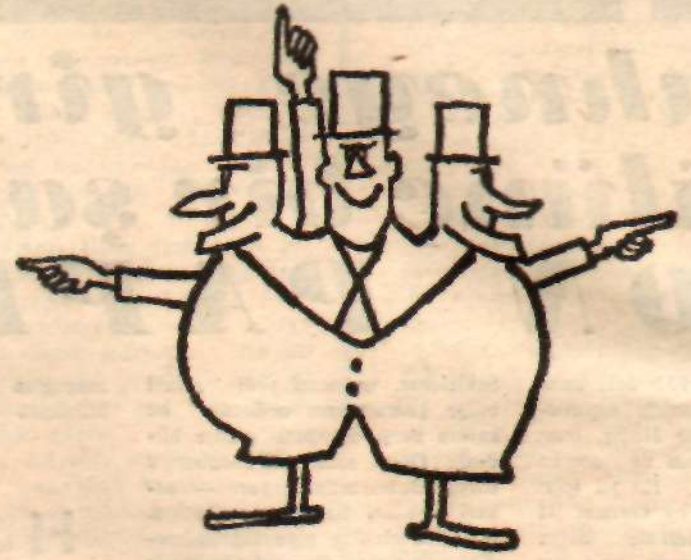
Gelecek yazı
**HITLER —
HINDENBURG
PAZARLIĞI**

Reichstag'ta, görüşme yapılırken, General von Schleicher, Hitler'in ma-yunları patlamak üzere. Önce Groener, sonra da Brüning çekilmek zorunda kalacaklar. 8 Mayıs'ta da şu not vardı: «Hitler, General Schleicher ve cumhurbaşkanına çok yakın bazı kimselerle bir görüşmede bulundu. Her şey yolunda. Brüning birkaç güne kadar düşecek. Cumhurbaşkanı, artık Brüning'e güvenmiyor.» Goebbels daha sonra, Schleicher ile cumhurbaşkanının yakınlığını Hitler'le birlikte hazırladıkları planı anlatmaktadır: Reichstag'ın feshi, cumhurbaşkanına bağlı bir kabinenin kurulması, S. A. ları ve nazileri bedel tutan bütün yasakların kaldırılması. Brüning'in şüphelenmesini önlemek için Hitler Berlin'den ayrılacaktır. Nitekim aynı gece, Goebbels Hitler'i Mecklemborug'a götürdü.

Schleicher'in entrikaları
S. A. ların lügvedilmesiyle Hitler'in iktidara yurtdışı...
YOM, 27 HAZİRAN 1962

-EĞİ ARTIK BUNCA ELLE DAHA ÇOK SEY VEREBİLİRİZ.

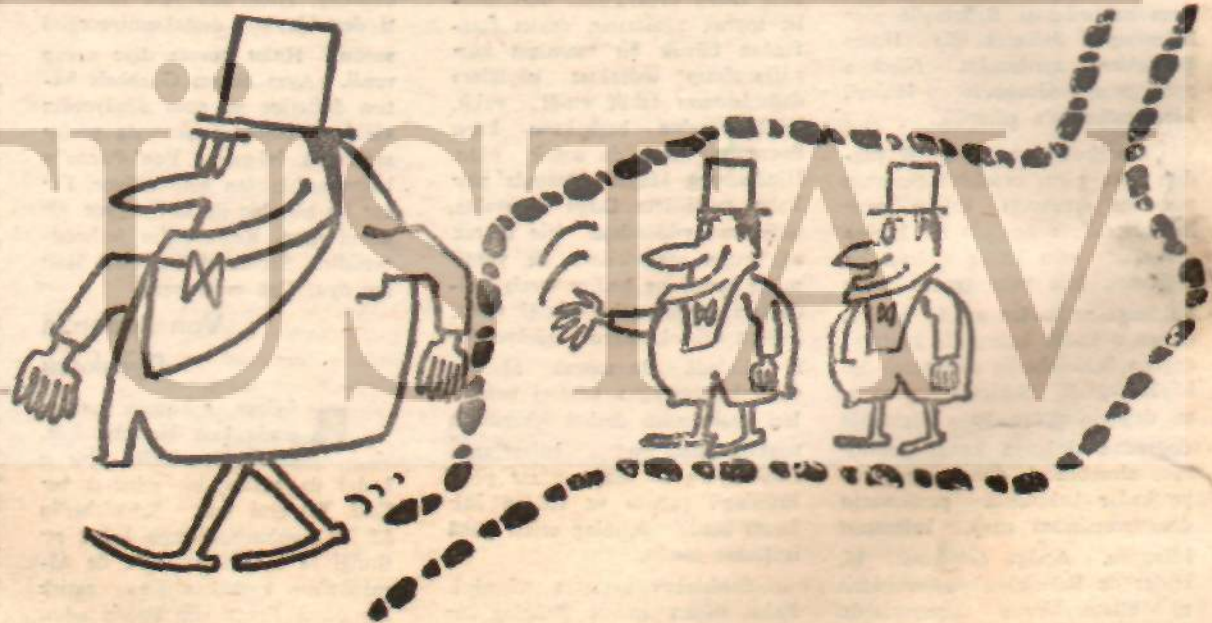
KOALİSYON HATIRASI

CEMAL HOŞGÖR

ÜÇLÜ KOALİSYON

- ANLAŞTIK .. ANLAŞTIK ..